

ÅRS- REDO- VIS- NING

Statens historiska museer 2018

Arkeologerna | Hallwylska museet | Historiska museet | Kungl. Myntkabinettet |
Livrustkammaren | Skoklosters slott | Tumba bruksmuseum

Innehåll

INLEDNING 2018.....	4	4.1.1 Pågående projekt.....	29
1. RESULTATREDOVISNING.....	7	4.1.2 Samverka och förmedla kunskap.....	30
1.1 Resultatredovisningens indelning och upplägg.....	7	4.2 Resultatbedömning.....	31
1.2 Särskilda händelser.....	8	5. PUBLIK VERKSAMHET.....	33
1.2.1 Myndighetssammangåendet.....	8	5.1 Skapa tillgänglighet till samlingarna.....	33
1.2.2 Ny inriktning för myndigheten.....	8	5.1.1 Utställningar.....	33
1.2.3 Flytt av Kungl. Myntkabinettet.....	8	5.1.2 Digital förmedling av samlingarna.....	34
1.2.4 Ombyggnad av kvarteret Krubban.....	8	5.1.3 Utlån och depositioner.....	35
1.2.5 Rättsprocesser.....	9	5.1.4 Besök i samlingarna.....	36
1.2.6 Långsiktig finansiering av Tumba bruksmuseum.....	9	5.2 Genomföra pedagogisk verksamhet.....	36
1.3 Särskild återrapportering.....	9	5.2.1 Visningar och program för vuxna.....	36
1.3.1 Publik och tillgänglighet.....	9	5.2.2 Familjeverksamhet.....	39
1.3.2 Avgiftsbelagd verksamhet.....	11	5.2.3 Skolverksamhet.....	41
1.3.3 Arbetsrättsliga villkor vid upphandling.....	12	5.2.4 Annan kunskapsförmedling.....	43
1.3.4 Samarbete för kultur till fler.....	12	5.3 Besöksutveckling.....	44
1.3.5 Uppdrag med anledning av organisations- förändring.....	12	5.3.1 Hallwylska museet.....	44
1.3.6 Moderna beredskapsjobb i staten.....	12	5.3.2 Historiska museet.....	46
1.3.7 Praktikplatser i staten.....	13	5.3.3 Kungl. Myntkabinettet.....	48
1.4 Verksamhetens intäkter och kostnader.....	13	5.3.4 Livrustkammaren.....	50
2. ARKEOLOGISK UPPDRAGSVERKSAMHET.....	15	5.3.5 Skoklosters slott.....	52
2.1 Bedriva arkeologisk uppdragsverksamhet.....	15	5.3.6 Tumba bruksmuseum.....	54
2.1.1 Genomföra uppdrag och förmedla resultat.....	15	5.4 Resultatbedömning.....	56
2.1.2 Verksamhetsutveckling.....	17	6. ÖVRIGA INSTRUKTIONSENLIGA UPPDRAG.....	59
2.2 Resultatbedömning.....	18	6.1 Samverka.....	59
3. SAMLINGSFÖRVALTNING.....	21	6.1.1 Stödja regionala och lokala museer.....	59
3.1 Utveckla samlingarna.....	21	6.1.2 Internationellt och interkulturellt utbyte och samarbete.....	59
3.1.1 Samlingarnas tillväxt.....	21	6.1.3 Samverkan med myndigheter och det civila samhällets organisationer.....	60
3.1.2 Ökad kunskap om samlingarna.....	22	6.2 Tillhandahålla varor och tjänster.....	61
3.2 Bevara och vårda samlingarna.....	23	6.3 Resultatbedömning.....	62
3.2.1 Ordnade samlingar.....	23	7. MYNDIGHETEN SOM ARBETSPLATS.....	65
3.2.2 Vårdade samlingar.....	24	7.1 Kompetensförsörjning.....	65
3.2.3 Ändamålsenliga magasin.....	25	7.1.1 Kompetensförsörjning.....	65
3.3 Resultatbedömning.....	27	7.1.2 Kompetensutveckling.....	65
4. FORSKNING OCH UTVECKLING.....	29	7.1.3 Personalsammansättning.....	67
4.1 Bedriva och stödja forskningsverksamhet.....	29	7.2 Arbetsmiljö och hälsa.....	67
		7.2.1 Arbetsmiljö.....	67
		7.2.2 Sjukfrånvaro.....	67
		7.3 Resultatbedömning.....	67
		8. FINANSIELL REDOVISNING.....	69

Uställningen Krakows krubbor på Hallwylska museet. Foto: Erik Lernerstål

Inledning 2018

Statens historiska museer kan blicka tillbaka på ett intensivt och spännande första år som ny myndighet. Ett år som präglats av ett starkt förändringsfokus. Dels på grund av det av riksdagen beslutade myndighetssamgångendet och dels på grund av egna tidigare initierade utvecklingsprojekt.

Arbetet med samgåendet, som medfört ökade krav på medarbetarna inom organisationen, har genomförts utan extra resurser och inneburit en genomgripande omorganisation, nya arbetsformer och en ny gemensam inriktning. Viljan och ambitionen att samverka är hög inom myndigheten och tillsammans med skyddsombud och fack pågår ett arbete med att skapa så goda förutsättningar som möjligt för att tillvarata medarbetares och verksamhetens behov. Men arbete återstår för att få alla att känna sig hemma i den nya organisationen och få alla processer och rutiner på plats.

Ett första steg i arbetet för att stärka och utveckla den nya myndigheten togs under året genom att ta fram en gemensam inriktning. Alla medarbetare har varit med att lägga grunden för innehållet och har på olika sätt involverats i inriktningens olika delar, från vision till spelregler. Den nya inriktningsplanen har bildat utgångspunkt för verksamhetsplaneringen för 2019.

Inom myndigheten hade en rad olika stora utvecklingsprojekt redan påbörjats före samgåendet. På Livrustkammaren och Skoklosters slott produceras nya basutställningar och på Historiska museet har arbetet startat med en ny vikingautställning. Denna tar sin utgångspunkt

i de två internationellt mycket populära vandringsutställningarna *We call them Vikings*. Livrustkammarens nya utställning bygger på samlingarna från Gustav Vasa till nutid. Populära, välkända föremål och aldrig tidigare utställda objekt kommer att visas på nya sätt och med nya perspektiv.

För att skapa bättre ekonomiska förutsättningar för myndigheten på lång sikt pågår flytten av Kungl. Myntkabinettet till kvarteret Krubban på Östermalm i Stockholm. I samband med nedpackningen av samlingen sker en omfattande dokumentation, parallellt med ett varumärkesarbete och planering av nya utställningar. Flytten samt myndighetssammanslagningen har också påverkat de sedan tidigare planerade renoveringarna av kontorslokalerna som pågått under året.

Trots att flera av våra museer har haft betydande delar av sina utställningar stängda för ombyggnad har de erbjudit en bred publik verksamhet. Besöksundersökningarna har visat att besökarna är fortsatt mycket nöjda och museibutikerna uppvisar ett positivt resultat. Några verksamheter har också ökat antalet besökare, på Historiska museet har till exempel verksamhetsbesöken ökat med 54 procent och på Tumba bruksmuseum med tio procent under 2018.

Genom digital förmedling, via myndighetens olika webbplatser, globala digitala plattformar och via sökmotorer kan verksamheten och samlingarna nå ut till en bredare publik. Tillgängligheten till det kulturarv myndigheten förvaltar ökar och nya möjligheter ges till förmedling av

samlingar, miljöer och program. Under året har fyra digitala utställningar tillkommit samt en 3D-skanning av Hallwylska museets paradvåning, vilket möjliggör ett besök utan att fysiskt vara på plats på museet.

Statens historiska museer har under ett antal år aktivt arbetat med att förbättra sin samlingsförvaltning. Arbetet har skett inom båda de tidigare myndigheterna och har fått positiva effekter trots stora utmaningar. Det komplexa arbetet med att sammanföra myndighetens olika föremålsdatabaser till ett gemensamt samlingsförvaltningssystem har under året påverkat det löpande arbetet. En annan utmaning rör de stora behov av konservering som både den arkeologiska och kulturhistoriska samlingen uppvisar.

Mycket glädjande är att Statens historiska museer, som första museimyndighet i Sverige, erhållit ett anslag från Getty Foundation i USA. Medlen ska gå till att arrangera en kurs på Skoklosters slott för att utbilda konservatorer och kuratorer i konservering av måleri på duk. Behovet av konserveringsinsatser för måleriet på Skoklosters slott är omfattande.

Det pågående utvecklingsarbetet hos Arkeologerna har under året fortsatt att stärka verksamheten. Flexibilitet i kombination med ett hårt arbete gav ett positivt resultat för 2018. Därmed har den arkeologiska uppdragsverksamheten uppvisat ett positivt resultat under tre av de fyra år som verksamheten har bedrivits inom myndigheten. Under året har även ett stort antal visningar och andra förmedlingsaktiviteter kopplade till Arkeologernas uppdrag genomförts.

Statens historiska museer har ett viktigt uppdrag och ska utifrån det bygga en ledande myndighet med flera starka varumärken. Alla som arbetar på Statens historiska museer har under året varit med och bidragit till utvecklingen av den nya myndigheten. Jag vill därför framföra ett stort tack till mina medarbetare för den uthållighet och professionalism de har visat i alla delar av verksamheten.

Maria Jansén
Överintendent

SFS 2014:1079

Statens historiska museer har till uppgift att främja kunskapen om och intresset för Sveriges historia och att bevara och utveckla det kulturarv som myndigheten förvaltar. Myndigheten ska verka för att dess verksamhet ska vara en angelägenhet för alla människor i samhället. Myndighetens verksamhetsområde är Sveriges historia, byggd främst på de samlingar som myndigheten förvaltar.

1. Resultatredovisning

Statens historiska museer är en statlig myndighet som sedan den 1 januari 2018 omfattar Stiftelsen Hallwylska museet, Historiska museet, Kungl. Myntkabinettet, Livrustkammaren, Skoklosters slott och museiverksamheten vid Tumba bruksmuseum samt Arkeologerna.

Med anledning av samgåendet mellan Statens historiska museer och myndigheten Livrustkammaren, Skoklosters slott med Stiftelsen Hallwylska museet har årsredovisningens upplägg förändrats och prestationer, volym- och kvalitetsmått setts över. Därmed är årsredovisningen 2018 för Statens historiska museer inte fullt ut jämförbar med de två tidigare myndigheternas årsredovisningar för 2017 och 2016.

1.1 Resultatredovisningens indelning och upplägg

Resultatredovisningens indelning följer de uppgifter som Statens historiska museer har i sin instruktion och vad regeringen särskilt har angivit i regleringsbrev eller i annat beslut.

I det inledande avsnittet redovisas särskilda händelser under året som regeringen bör uppmärksammas på samt de särskilda återrapporteringskrav som finns angivna i regleringsbrevet för 2018 (Ku2017/02026/KL, Ku2017/02226/KL, Ku2017/02582/LS (delvis)), med undantag av de som ska redovisas i den finansiella delen. Därefter följer fyra avsnitt med de väsentliga prestationer som utgör myndighetens kärnverksamhet – *Arkeologisk uppdragsverksamhet*, *Samlingsförvaltning*, *Forskning och utveckling* samt *Publik verksamhet*. Dessa följs av *Övriga*

instruktionsenliga uppdrag, ett avsnitt som återrapporterar de uppdrag som är av mer tvärgående karaktär samt av *Statens historiska museer som arbetsplats* som redovisar hur myndigheten säkerställer att den har kompetens för att fullgöra sina uppgifter.

Varje avsnitt inleds med de uppgifter som har ålagts myndigheten i instruktionen (SFS 2014:1079) och en kort inledande beskrivning. I enlighet med Förordningen om årsredovisning och budgetunderlag (SFS 2000:605) ska redovisningen främst visa hur verksamhetens väsentliga prestationer har utvecklats avseende volym och kostnader. Kostnader och intäkter redovisas på prestationsnivån medan volymmåttan ligger på rubriknivån under för att skapa ökad tydlighet. Likaså redovisas här, i enlighet med regleringsbrevet, de kvalitativa aspekterna på verksamhetens resultat. Varje avsnitt avslutas med en resultatbedömning.

Inom respektive prestation har kvalitetsmått tagits fram för de områden där det är relevant. För några områden kvarstår detta arbete. Måtten är bland annat ärendehantering, stickprov i samlingarna, nöjdhet och omfattning av externfinansiering. Redovisning av kvalitet i en kulturell verksamhet innehåller såväl mätbara som omätbara värden. Det är myndighetens bedömning att det är svårt att definiera heltäckande kvalitativa aspekter för prestationerna, då besökare och användare är en heterogen grupp med olika behov, preferenser, förväntningar, erfarenheter och kompetenser. De redovisade kvalitativa måtten ger därför endast upplysningar om vissa faktorer som kan visa på kvalitet. En mer rättvisande bild av verksamhetens resultat ges därför i den sammanfattande resultatbedömning som

avslutar respektive avsnitt och i resultatredovisningen som helhet. I de fall volymmåtten har räknats på ett samstämmigt sätt mellan de två tidigare självständiga myndigheterna redovisas dessa för de två föregående åren. I övriga fall saknas jämförelsetal. På samma sätt som för de kvalitativa måtten, pågår ett utvecklingsarbete med att se över redovisningens volymmått. För volymmått gällande besöksutvecklingen redovisas, där en jämförelse är möjlig, fyra år tillbaka i tiden med anledning av fri entré-reformens införande 2016.

1.2 Särskilda händelser

1.2.1 Myndighetssammangåendet

Sammanläggningen mellan de två myndigheterna Statens historiska museer och Livrustkammaren, Skoklosters slott med Stiftelsen Hallwylska museet trädde i kraft den 1 januari 2018. Samtliga medarbetare med tillsvidareanställning fördes vid årsskiftet över till Statens historiska museer.

Organisatoriskt är den arkeologiska uppdragsverksamheten oförändrad men övriga medarbetare organiseras från och med den 1 januari 2018 i en ny avdelnings- och enhetsstruktur.

Tack vare ett väl genomfört förberedelsearbete har verksamheten kunnat fortsätta utan avbrott. System som diarium, arkiv, ekonomi, HR, IT och telefoni har integrerats och anpassats för den nya myndigheten. En ny styrmodell samt nya rutiner för redovisning har implementerats. En ny projektmodell har tagits fram och nya interna beredningsgrupper har införts. Revidering av myndighetens interna styrdokument pågår.

För att skapa jämförbarhet i den nya myndigheten har lönestrukturen analyserats och kartlagts för att på sikt komma till rätta med oskäliga löneskillnader mellan de tidigare myndigheterna. Likaså har den fysiska placeringen av medarbetarna utretts och temporära omflyttningar har genomförts. En mer permanent placering kommer att göras när renoveringen av kontorslokaler i kvarteret Krubban på Östermalm har blivit klar under 2019.

1.2.2 Ny inriktning för myndigheten

Statens historiska museer har under 2018 tagit fram en strategisk inriktningsplan med utgångspunkt i de kulturpolitiska målen, målen för kulturmiljöarbetet samt myndighetens förordning med instruktion. I planen formuleras myndighetens vision, de fokusområden som krävs för att verksamheten ska utvecklas och stärkas i önskad riktning samt de spelregler som ska känneteckna samarbetet inom myndigheten och i externa relationer.

Alla medarbetare har bidragit till innehållet genom deltagande i ett flertal workshops. Särskilda arbetsmöten har också genomförts i chefsgruppen och avstämningar har skett med fackliga representanter och skyddsombud samt myndighetens insynsråd. Målet med ett kontinuerligt medarbetarinflytande har varit att tillvarata myndighetens samlade kompetens och få en inriktningsplan som inspirerar och skapar engagemang, och därmed ger effekt på verksamheten.

Inriktningsplanen ligger till grund för verksamhetsplaneringen inför 2019

1.2.3 Flytt av Kungl. Myntkabinettet

Hösten 2016 beslöts att Kungl. Myntkabinettet ska samlokaliseras med Historiska museet i kvarteret Krubban. Beslutet fattades på grund av avisering om kraftigt ökade hyreskostnader och för att på längre sikt frigöra resurser för att utveckla museets verksamhetsområden. Sedan 2017 är den publika verksamheten på Slottsbacken 6 stängd men programverksamhet har under 2018 genomförts på Historiska museet.

Förberedelserna genomförs inom en särskild projektorganisation och flytten kommer i sin helhet att vara genomförd till årsskiftet 2019/2020. Förberedelserna för en ny verksamhet pågår och de första utställningarna i kvarteret Krubban kommer att öppna 2020.

1.2.4 Ombyggnad av kvarteret Krubban

Under 2018 har renoveringen av kontorslokaler i kvarteret Krubban på Östermalm pågått under fastighetsägarens ledning. Arbetet beräk-

nas vara klart tredje kvartalet 2019. Med anledning av ombyggnaderna har såväl myndighetens ledning som övriga medarbetare i hög utsträckning omlokaliseras inom myndighetens övriga lokaler.

1.2.5 Rättsprocesser

Sedan 2013 har en omfattande polisutredning gällande stölder ur Kungl. Myntkabinettets samlingar pågått. Under 2017 väcktes åtal och en före detta medarbetare dömdes av tingsrätten till tre års fängelse för grov stöld. Domen har överklagats till hovrätten och prövning var beslutad till november 2018, men sköts upp och kommer tas upp för förnyad bedömning under 2019. I december 2018 väcktes ytterligare ett åtal för grovt häleri.

Sedan ett antal år har en tvist pågått mellan Kungl. Myntkabinettet och Svenska Numismatiska Föreningen gällande äganderätten till föremål som finns på museet. Svea Hovrätt fastställde i sin dom 2017 tingsrättens bedömning, det vill säga att Kungl. Myntkabinettet har bättre rätt till ägande än Svenska Numismatiska Föreningen till föremålen. Hovrätten höjde även det belopp som Svenska Numismatiska Föreningen ska ersätta statens rättegångskostnader med. Svenska Numismatiska Föreningen överklagade domen till Högsta domstolen som 2018 meddelade att de inte medger prövningsrätt.

1.2.6 Långsiktig finansiering av Tumba bruksmuseum

Stiftelsen Tumba Bruk bildades av Riksbanken 2004 och har till syfte att bland annat finansiera verksamheten på Tumba bruksmuseum. Enligt stadgarna får kapitalet inte förbrukas i sin helhet före utgången av 2024 då finansieringsansvaret i sin helhet övergår till Statens historiska museer. För att kunna uppfylla villkoret i stadgarna och samtidigt bibehålla och utveckla verksamheten har myndigheten under 2018 påbörjat ett projekt för att finna en långsiktig finansieringslösning. Tumba bruksmuseum finansieras i dag till största delen genom anslag från Stiftelsen Tumba Bruk, genom egen intäktsgenererande verksamhet samt genom bidrag och sponsring.

1.3 Särskilda återrapporteringskrav och regeringsupdrag

1.3.1 Publik och tillgänglighet

Statens historiska museer ska, i enlighet med regleringsbrevet för 2018, redovisa den verksamhet som svarar mot den unga publikens behov samt insatser för att öka den unga publiken; de åtgärder som vidtagits för att öka tillgängligheten för personer med funktionsnedsättning; åtgärder som har vidtagits för att nå nya besökare, och effekterna av införandet av fri entré avseende förändringar i besöksutvecklingen i förhållande till tidigare år.

Statens historiska museer har under 2018 erbjudit en varierad och omfattande familjeverksamhet samt en till läroplanerna anpassad skolverksamhet. Verksamheten har marknadsförts brett och myndigheten har genomfört och deltagit i särskilda insatser som riktar sig specifikt till lärare. Genom uppföljningar med hjälp av besöksundersökningar och lärarutvärderingar vidareutvecklas den publika verksamheten kontinuerligt.

I syfte att bredda besöksgrupperna och öka intresset för återbesök genomförs mycket av verksamheten i samverkan med andra aktörer, såväl inom den offentliga verksamheten som med det civila samhället. Särskilda erbjudanden har även tagits fram för att nå fler socioekonomiskt utsatta grupper av barn och unga. För en utförligare redovisning av den publika verksamheten, se avsnitt 5.2 *Genomföra pedagogisk verksamhet* och avsnitt 5.3 *Besöksutveckling*.

Arbetet med att öka tillgängligheten till myndighetens verksamheter och publika lokaler är en prioriterad uppgift. Målet är att vara öppen och inkluderande i alla verksamheter. Den publika verksamheten bedrivs i byggnader med olika förutsättningar för att möta fysiska besökare. Kontinuerliga förbättringsarbeten pågår i samband med aktuella ombyggnader och i den löpande översynen av utställningarna på samtliga museer. Två av byggnaderna, Skoklosters

Teckenspråksgestaltade visningar av Tyst Teater i utställningen Sveriges historia på Historiska museet. Foto: Erik Lernerstål.

slott och Hallwylska palatset, är miljö museer där samlingarna tillsammans med husen skapar helhetsupplevelser. Dessa båda museer har särskilda utmaningar i arbetet med att minska fysiska hinder. Under 2018 har arbetet inriktats på att se över ljusförhållandena i Hallwylska museets lokaler och på Skoklosters slott har arbetet med att utöka den permanenta basutställningen i bottenplan fortsatt. I samarbete med Statens fastighetsverk har även en handlingsplan för bättre tillgänglighet på Skoklosters slott påbörjats.

Tillgängliggörandet kan ske på många sätt, i den fysiska miljön men också digitalt och genom exempelvis anpassning av öppettider, utbud av information i alternativa format och visningar anpassade efter olika målgrupper. Inom museiverksamheten är pedagogerna utbildade i lärande för grupper med behov av särskilt stöd samt i att bemöta elever med särskilda behov. Visningar, program och workshops anpassas också för olika lärstilar. Museerna har erbjudit syn- och teckentolkade visningar samt visningar för personer med demensdiagnos.

För dem som inte kan besöka museerna på grund av funktionsvariationer eller geografiskt avstånd har utvecklingen av det digitala utbudet på museernas webbplatser fortsatt att öka för

att skapa större tillgänglighet till samlingar och miljöer. Myndigheten arbetar till exempel med digitala fördjupningar av olika teman och föremål samt 3D-skanning av museimiljöer.

Besöksutvecklingen på myndighetens webbplatser varierar något mellan vissa år medan antal följare på sociala medier växer kontinuerligt på samtliga museers plattformar.

Besöksutvecklingen inom myndighetens sex olika museer visar på grund av ombyggnader ett varierat resultat 2018. Antalet anläggningsbesök totalt har minskat med en procent i jämförelse med 2017 men fyra av myndighetens sex museer har ökat antal besökare, Hallwylska museet med 36 procent och Historiska museet med hela 59 procent. Undantaget är Kungl. Myntkabinettet som har varit stängt på grund av den kommande flytten och Livrustkammaren, där nedgången beror på att endast en del av utställningarna, Vagnhallen, har varit öppen under året. En jämförelse mellan antalet besök 2018 och 2015, det vill säga före fri entré-reformen, är inte möjlig då varken Kungl. Myntkabinettet eller Tumba bruksmuseum registrerade anläggningsbesök 2015.

För det totala antalet verksamhetsbesök 2018 är nedgången 16 procent. Även här uppvisas en

Tabell 1.

Besöksstatistik för museerna totalt.

Besök inom Statens historiska museer	2018	2017	2016	2015
Antal verksamhetsbesök	646 691	773 407	929 170	572 976
Antal anläggningsbesök	955 977	966 993	1 159 575	690 051
Antal besökare under 19 år	120 392	144 094	184 155	125 893
Antal unika besökare på webben	1 245 440	1 042 829	979 477	900 662
Antal följare i sociala medier	121 867	99 418	70 290	48 409

stor variation i resultatet av antal besök mellan museerna. Historiska museet har ökat 54 procent i jämförelse med föregående år och Tumba bruksmuseum med tio procent. Övriga museer uppvisar minskat antal verksamhetsbesök. Livrustkammaren är där det minskat mest men vars nedgång bedöms tillfällig till dess att den nya basutställningen öppnar 2019. Vid en jämförelse med 2015 års utfall har det totala antalet verksamhetsbesök för myndigheten fortfarande ökat med 13 procent. Då ska beaktas att Kungl. Myntkabinettet har varit stängt hela 2018 och därmed inte redovisar några besökare.

Utvecklingen gällande besök av barn och unga under 19 år visar att det totala antalet är vikande i jämförelse med 2015. Nedgången med fyra procent är dock missvisande och beror på att Kungl. Myntkabinettet har varit helt stängt 2018 samt att Livrustkammaren har haft en kraftig nedgång då delar av museet har varit stängt på grund av ombyggnationen inför en ny basutställning. Ser man till utvecklingen på respektive museum visar samtliga en positiv utveckling inom besöksgruppen.

1.3.2 Avgiftsbelagd verksamhet

Statens historiska museer ska, i enlighet med regleringsbrevet för 2018, redovisa hur arbetet med att åstadkomma ekonomisk balans i de avgiftsbelagda verksamheterna. Försäljning av varor och Arkeologisk uppdragsverksamhet fortskrider.

Statens historiska museer har sedan ett flertal år ett underskott inom den avgiftsbelagda verksamheten. Försäljning av varor. Denna verksamhet omfattar i dag museibutikerna

på Historiska museet, Skoklosters slott, Livrustkammaren och Hallwylska museet. För att uppfylla det finansiella villkoret om full kostnadstäckning pågår ett utvecklingsarbete för ökad försäljning, för fastställande av gemensamma ekonomiska principer och för hur butikernas underskott ska hämtas in under kommande år. Under 2018 uppvisar samtliga museibutiker ett positivt resultat utom webbutiken. Denna avvecklades under året. Resultatet för området blev positivt med 0,5 Mkr, vilket bedöms bero på ett stort antal besökare och ett strategiskt arbete med att erbjuda ett sortiment som är relevant och i högre grad följer aktiviteterna och utställningarna i museerna.

Den statliga arkeologiska uppdragsverksamheten överfördes 2015 från Riksantikvarieämbetet till Statens historiska museer. Med verksamheten följde ett omfattande ekonomiskt underskott. Därför inleddes ett genomgripande utvecklingsarbete, formulerat i en strategisk utvecklingsplan, med syfte att få en verksamhet med stabil ekonomi. Detta arbete har fortsatt under 2018. Resultatet för Arkeologerna 2018 blev ett överskott på 0,6 Mkr. En svårighet är att de ekonomiska förutsättningarna varierar stort från år till år och påverkas av olika parametrar, bland annat den samhälleliga efterfrågan på markexploatering. En bedömning är att marknadens ekonomiskt begränsade marginaler, relativt låga omsättning och den rådande konkurrenssituationen inte ger realistiska förutsättningar att kunna arbeta bort underskottet inom överskådlig tid. Trots en liten marknad har verksamheten under tre av fyra år haft ett positivt resultat. För en fördjupad redovisning, se avsnitt 2.1.2 *Verksamhetsutveckling*.

1.3.3 Arbetsrättsliga villkor vid upphandling

Statens historiska museer ska, i enlighet med regleringsbrevet för 2018, redovisa hur den vid upphandlingar som överstiger gällande tröskelvärden har arbetat med att uppfylla de nya kraven på kollektivavtalsenliga villkor som följer av 17 kap. 2-5 §§ lagen (2016:1145) om offentlig upphandling.

Myndigheten har sedan 2017 nya interna riktlinjer, processer och rutiner för att säkerställa att de nya bestämmelser som följer av den nya upphandlingslagstiftningen.

Under 2018 har Statens historiska museer genomfört tre upphandlingar som omfattas av rapporteringskravet. Vid upphandlingarna har en behövighetsbedömning genomförts i enlighet med Upphandlingsmyndighetens rekommendationer gällande de arbetsrättsliga villkoren.

1.3.4 Samarbete för kultur till fler

Statens historiska museer ska, i enlighet med regleringsbrevet för 2018, i samarbete med andra aktörer verka för att kulturen ska komma fler till del i hela landet.

Myndighetens museiverksamhet är förlagd till två län och tre kommuner, men ett omfattande arbete pågår med att tillgängliggöra mer av verksamheten för användare i hela landet bland annat via digitala produktioner och utlån.

Statens historiska museer har som tidigare år bidragit till utställningar via utlån (och depositioner) av föremål ur samlingarna. Myndigheten anser att det är viktigt att samlingarna används i olika sammanhang och på olika platser under längre eller kortare tid. Detta synsätt har resulterat i att under 2018 fanns 43 000 föremål på 170 institutioner runt om i landet.

Under året har även en av myndighetens tidigare utställningar visats i omarbetad form på två olika platser i Sverige. Inom programverksamheten bedrivs en omfattande samverkan med aktörer av olika kategorier från olika delar av landet. Se vidare avsnitt 5. *Publik verksamhet* och avsnitt 6.1 *Samverka*.

Vidare tillgängliggörs delar av myndighetens verksamhet via digitala medier. Dels via sökgränssnitt mot myndighetens samlingar, filmade föreläsningar, digitala utställningar och andra fördjupningar på myndighetens webbplatser samt i sociala medier.

Myndighetens arkeologiska uppdragsverksamhet finns lokaliserad i fem olika län och genomför uppdrag i hela landet. I samband med uppdragen genomförs ofta visningar och andra publika aktiviteter som kommer såväl specialintresserade som allmänheten till del.

1.3.5 Uppdrag med anledning av organisationsförändring

Statens historiska museer ska, i enlighet med regleringsbrevet för 2018, hantera kvarvarande avvecklingsfrågor efter det att Livrustkammaren och Skoklosters slott med stiftelsen Hallwylska museet avvecklats och upphört som myndighet den 31 december 2017. Statens historiska museer ska bistå den som enligt uppdrag (Ku2017/01971/KL) utsetts att ansvara för att lämna en årsredovisning för 2017 för Livrustkammaren och Skoklosters slott med stiftelsen Hallwylska museet med erforderligt underlag.

Under inledningen av 2018 har Statens historiska museer hanterat avvecklingen av Livrustkammaren och Skoklosters slott med Stiftelsen Hallwylska museet och dess inordnande i myndigheten. Årsredovisning och rapport för miljöledning är upprättad och inlämnad av den av regeringen särskild utsedd tjänstemannen. Utöver detta har myndighetens arkivbildning avslutats enligt Riksarkivets riktlinjer.

1.3.6 Moderna beredskapsjobb i staten

I regeringsuppdraget Moderna beredskapsjobb i staten ska Statens historiska museer eftersträva att anställa personer som står långt från arbetsmarknaden, inklusive nyanlända, för att utföra enklare arbetsuppgifter vid myndigheten.

Statens historiska museer har under året haft fyra personer anställda inom ramen för satsningen moderna beredskapsjobb och har, i enlighet med uppdraget, redovisat utfallet till Statskontoret.

1.3.7 Praktikplatser i staten

Statens historiska museer ska, i enlighet med regeringsuppdraget Praktik för nyanlända arbetssökande (Fi2016/00386/ESA) eftersträva att ställa praktikplatser till förfogande för nyanlända arbetssökande så att dessa ska få utveckla sina kunskaper i det svenska språket, få ett utökat nätverk och få kunskap om arbete på statliga myndigheter. Regeringsuppdraget förlängdes i april 2018 (Fi2018/01701/ESA) och fortsätter därmed att gälla till och med 31 december 2020.

Statens historiska museer ska även, i enlighet med regeringsuppdraget Praktik för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga (A2016/00216/A) eftersträva att ställa praktikplatser till förfogande för arbetsö-

kande personer med funktionsnedsättning så att dessa ska få erfarenhet av arbete inom statliga myndigheter. Regeringsuppdraget förlängdes i april 2018 (A2018/00925/A) och fortsätter därmed att gälla till och med 31 december 2020.

Statens historiska museer har under året inte haft möjlighet att ställa några praktikplatser till förfogande inom ramen för satsningarna och har, i enlighet med uppdraget, redovisat utfallet till Statskontoret.

1.4 Verksamhetens intäkter och kostnader

Tabell 2.

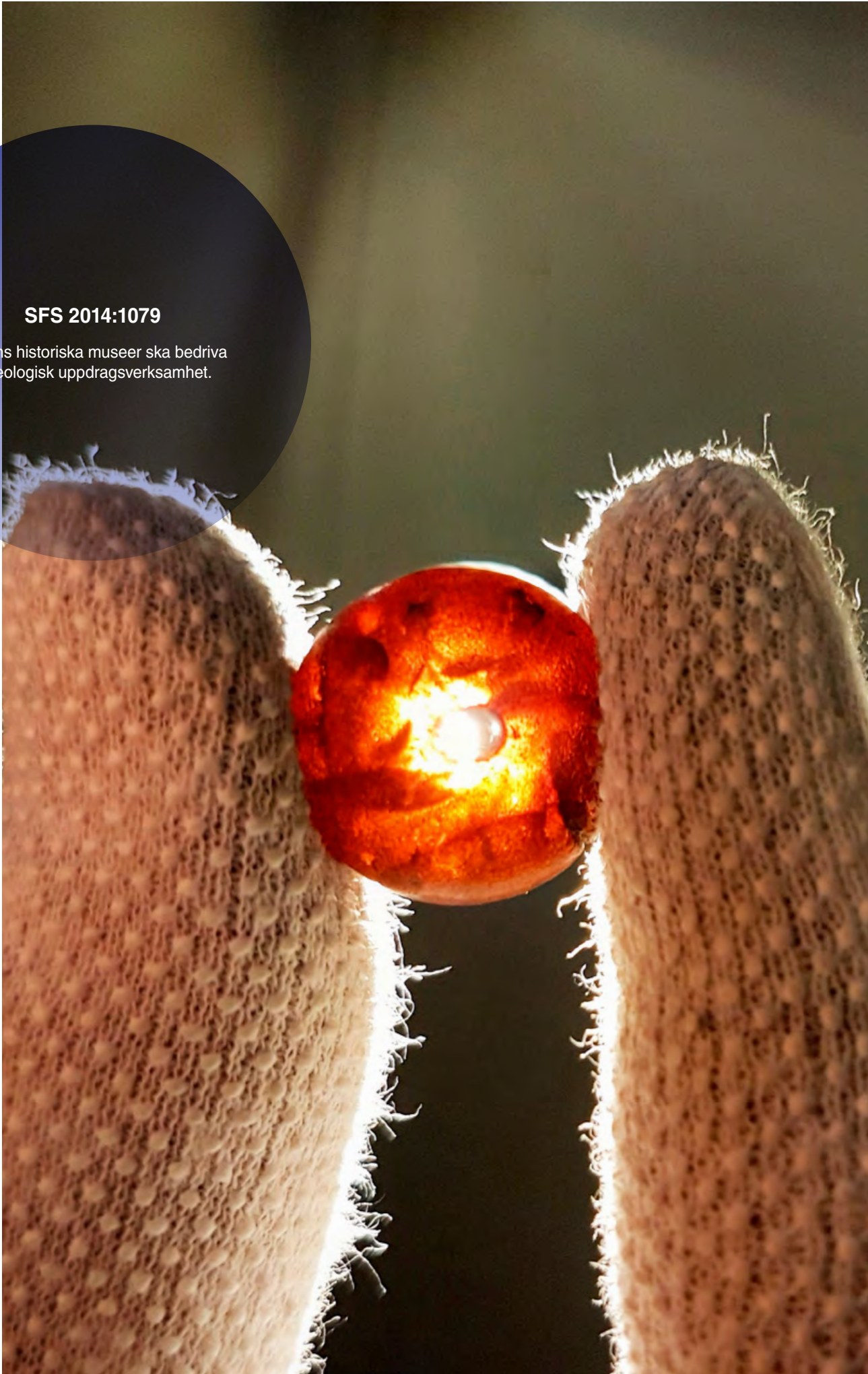
Översikt - Totala intäkter och kostnader

Intäkter och kostnader (tkr)	Intäkter av anslag	Övriga intäkter	Kostnader
<i>Resultatområde</i>			
Arkeologisk uppdragsverksamhet	0	126 282	-125 693
Samlingsförvaltning	37 686	1 531	-39 236
Forskning och utveckling	2 177	5 662	-7 829
Publik verksamhet	123 965	29 969	-152 406
Summa	163 828	163 444	-325 164
Summa intäkter			327 272
Summa kostnader			-325 164
<i>Årets kapitalförändring</i>			2 108

SFS 2014:1079

Statens historiska museer ska bedriva
arkeologisk uppdragsverksamhet.

Bärnstenspärla, kvarteret Traktören i Enköping. Foto: Adam Hultberg.

2. Arkeologisk uppdragsverksamhet

Arkeologernas tjänster utförs på uppdrag, finansieras av externa beställare och säljs i konkurrens med andra aktörer. De tjänster som Arkeologerna erbjuder är tydligt kopplade till kulturmiljövården och samhällsbyggnadsprocessen. En övervägande del utgörs av arkeologiska utredningar och undersökningar enligt Kulturmiljölagen (KML), vanligen i samband med markexploateringar.

Arkeologernas breda och djupa kompetens ger också möjlighet att erbjuda tjänster utanför Kulturmiljölagen. Exempel på detta är kulturmiljö-tjänster gentemot kommuner, kulturmiljöanalyser för pågående detalj- och översiktsplanearbeten, samt underkonsultuppdrag till andra som arbetar med samhällsbyggnadsprocesser.

Arkeologerna säljer även licenser till det egenutvecklade arkeologiska dokumentationssystemet Intrasis, ett för arkeologin anpassat GIS-verktyg vid fältundersökningar. Intrasis används även av de flesta andra uppdragsarkeologiska aktörer inom Sverige och av flera utomlands.

2.1 Bedriva arkeologisk uppdragsverksamhet

2.1.1 Genomföra uppdrag och förmedla resultat

Arkeologernas mål är att bedriva en efterfrågad och effektiv uppdragsverksamhet av hög kvalitet och med god ekonomi.

Arkeologerna har under 2018 haft 620 pågående uppdrag. 293 har påbörjats och 266 är avslutade under året. Då uppdrag är av mycket varierande storlek och karaktär blir en jämförelse mellan olika år missvisande. Majoriteten av uppdragen

har varit arkeologiska utredningar och undersökningar inom ramen för Kulturmiljölagen. Flera av uppdragen finns att ta del av på webbplatsen *arkeologerna.com*.

Tabell 3.

Antal uppdrag.

Uppdrag	2018	2017	2016
Antal pågående uppdrag	620	654	713
Antal påbörjade uppdrag	293	300	237
Antal avslutade uppdrag	266	182	174
Antal publicerade KML-rapporter i Samla/Forndok	114	149	108

För en kunskapsintensiv verksamhet som uppdragsarkeologi krävs en kontinuerlig kunskapsuppbyggnad för att kunna bibehålla konkurrenskraften. Under året har därför Arkeologerna även genomfört andra typer av uppdrag och drivit de externfinansierade forskningsuppdragen *De obesuttnas arkeologi och kulturarv*, finansierat av Riksantikvarieämbetet, samt *Hus och hushåll i det tidigmoderna Sverige 1600–1850*, finansierat av Berit Wallenbergs stiftelse. Medarbetare vid Arkeologerna har även deltagit i större externfinansierade forskningsprojekt, såsom *Urban Diaspora*, *Biodiversitet i odlade växter under 1600-talets agrarkris*, *Skandinaviens roll i de europeiska kopparnätverken under bronsåldern* samt *En blå arkeologi – Samlade natur och kulturarvsperspektiv på stenålderns havslandskap i Sverige*.

Under 2018 publicerade Arkeologerna 114 arkeologiska rapporter med resultat från genomförda KML-uppdrag via Samla och Forndok, Riksantikvarieämbetets digitala öppna arkiv för

publikationer. I enstaka fall har resultaten även redovisats i tryckta publikationer. Under året publicerades till exempel antologin *at Upsalum – människor och landskapande* som i ett stort antal artiklar sammanfattar de vetenskapliga resultaten från det omfattande arkeologiska projektet som utfördes i Gamla Uppsala under åren 2012–2017. Under året har även ett nytt nummer av den populärvetenskapliga tidskriften *Arkeologi i Östergötland*, som i kortform presenterar den senaste tidens arkeologiska rön i länet, utgivits.

Tabell 4.

Digitala besökare. Jämförelsetal för sociala medier redovisas inte för 2017–2016 då Arkeologerna dessa år hade olika Facebook sidor kopplade till olika projekt. Under 2018 har Arkeologerna samlat alla på en sida varför en jämförelse skulle bli missvisande.

	2018	2017	2016
Besök på webbplatsen	76 944	36 115	iu
Antal unika besökare på webben	46 112	21 542	iu
Antal följare sociala medier	3 409	–	–

Visningar för allmänhet och skolor, föredrag och löpande aktuell information på webbplatser och i sociala medier sker kontinuerligt under en fältsäsong. Den publika verksamheten i samband med uppdragen är mycket omfattande.

Arkeologerna arrangerar även publika aktiviteter i andra sammanhang, till exempel ett antal visningar av pågående utgrävningar under den årliga nationella *Arkeologidagen*. Under sommaren genomfördes också en arkeologisk forskningsundersökning av ärkebiskopsborgen i Biskopstuna. Till denna anordnades en amatörarkeologisk kurs som väckte stor uppmärksamhet och lockade ett 40-tal deltagare. Undersökningen och kursen genomfördes i samverkan med Österåkers kommun och Österåkers hembygds- och fornminnesförening. Under rubriken *Historielysnarna* presenterades delar av resultaten från forskningsprojektet *Hus och hushåll i det tidigmoderna Sverige 1600–1850* tillsammans med musik framförd av Crusellkvintetten. Med utgångspunkt i några människooöden från Linköpings 1700- och 1800-tal undersöktes hur musiken upplevdes och användes förr i tiden, och det hela resulterade i en musikalisk och historisk rundtur i Linköping med omnejd.

Visning av slagfältundersökning i Kalmar. Foto Magnus Stibeus.

Arkeologerna har fortsatt att utveckla informationen på webbplatsen *arkeologerna.com*, som samlar information om Arkeologernas många uppdrag med integrerade bloggar, filmer och inlägg samt koppling till aktuella publikationer och tjänster. Med den utvecklade webbplatsen har verksamheten nått en större och bredare publik i förmedlingen av pågående och genomförda arkeologiska undersökningar. Antalet personer som besöker webbplatsen fortsätter att växa, särskilt bloggarna väcker stort intresse. Antalet unika besökare har ökat markant i jämförelse med föregående år. Intressant att notera är att över en tredjedel av besökarna hittade webbplatsen via sociala medier. En nyhet för året var årets krönika – i form av en julkalender – där det dagligen under december lades ut en kort berättelse kopplad till ett av årets uppdrag.

Även medierna följer Arkeologernas webbplats med intresse. Artiklar och nyheter som har lagts ut har ibland fått stor uppmärksamhet. En båtskrotningsplats på Djurgården och arabiska silvermynt i Skälby fick till exempel genomslag i både lokala och rikstäckande medier. Nyheten om ett biskopssigill från 1300-talet, som tillhörde biskop Petrus Philippi och som hittades på Biskops-Arnö, spreds flitigt. Även fyndet av en snusdosa från inre hamnen i Norrköping med snus från 1700-talet och ägg från inälvsparasiten piskmask i en 7 000 år gammal grav i Motala, väckte massmedialt intresse, även från utlandet. Arkeologerna har även medverkat i medier, bland annat på Sveriges radio i Vetenskapsradion och Vetenskapsradion Historia, i direktsändningar på olika lokalradiostationer samt på SVT i Vetandets värld, utifrån resultat från genomförda uppdrag.

Med webbplatsen uppfylls även länsstyrelsens krav på bevarande av de förmedlingsinsatser som görs inom genomförda uppdrag, samt att materialet är tillgängligt och sökbart längre än under den avgränsade tid ett enskilt uppdrag genomförs. På arkeologerna.com (länk) finns också 3D-modeller av ett urval av anläggningar från genomförda arkeologiska undersökningar. Med hjälp av dessa går det att studera till exempel trädgårdar, kyrkor och stensättningar,

även efter det att anläggningarna har blivit bortgrävda.

3D-modell över utgrävning i Nykvarn (länk).

*För att uppnå **god kvalitet** ska Arkeologerna leverera enligt överenskomna avtal.*

Utgångspunkten för god kvalitet är att leverans ska uppfylla överenskomna avtal utifrån länsstyrelsernas kvalitetskrav på arkeologin, samt kraven på leverans i tid till avtalad kostnad. Både länsstyrelsen och exploatören ska vara nöjda med genomförda insatser.

Under 2018 har Arkeologerna haft fortsatt fokus på att säkerställa att ömsesidiga och gemensamma förväntningar efterlevs. Både gällande fältinsatsernas utförande och rapporternas omfattning och utformning. Arkeologerna har fått fortsatt förtroende i form av nya uppdrag av tidigare arbetsgivare vilket är en indikation på att efterfrågad och avtalad kvalitet har uppnåtts vid tidigare leverans.

2.1.2 Verksamhetsutveckling

Statens historiska museer har i regleringsbrevet för 2018 uppdraget att redovisa arbetet med att åstadkomma ekonomisk balans inom uppdragsarkeologin. Arkeologerna har fortsatt arbetet utifrån beslutad utvecklingsplan, som anger vilka områden och prioriteringar som står i fokus. För att uppnå stabilitet i ekonomin prioriteras alltid externa uppdrag. Detta har resulterat i att vissa angelägna interna utvecklingsarbeten har fått bedrivas i mån av tid och ekonomiska resurser.

Stora och många gånger komplexa uppdrag konkurrerats ut genom upphandling via läns-

styrelserna i enlighet med Kulturmiljölagen. Under 2018 har Arkeologerna analyserat det interna anbudsarbetet med syfte att kunna dra strategiska slutsatser om åt vilket håll verksamheten och medarbetarna behöver utvecklas. Arkeologerna har under året även utvecklat verktyg som syftar till att effektivisera arbetet med anbudet. Vunna upphandlingar kommer dock inte alltid igång som planerat. Olika omständigheter, såsom överklagade detaljplaner eller att området inte är tillgängligt vid avtalat startdatum, påverkar igångsättningen av uppdragen och därmed Arkeologernas planering och resultat.

Under 2018 har ökat fokus legat på uppföljning och återkoppling av resultat utifrån uppdragens krav på kvalitet, tidsåtgång och ekonomi. Detta har skett både internt och mot externa parter som leverantörer, länsstyrelser, exploitörer och samarbetsparter.

I utvecklingen av Arkeologernas interna processer har arbetet fortsatt med att ta fram gemensamma mallar och arbetssätt för att säkerställa effektiva arbetsformer för verksamheten som helhet. För att kunna dokumentera uppdrag med hög kvalitet är ett stabilt och utvecklat IT-stöd nödvändigt. Förvaltning och utbildning i verktyget Intrasis har pågått parallellt med ett omfattande arbete med att analysera behoven inför myndighetens kommande upphandling av ny IT-drift.

Arbete har också pågått under året med att identifiera problemområden och vidta åtgärder för de missförhållanden som lyftes upp specifikt för uppdragsarkeologer i samband med den så kallade #metoo-rörelsen. Ett exempel är att Arkeologerna vid avtalsförfrågan ställer krav på leverantörerna att de uppfyller kriterierna för arbete mot kränkande särbehandling samt att Statens historiska museers syn på kränkande särbehandling tas upp vid alla uppdragsstartmöten, som är obligatoriska för alla projektdeltagare, och att samtliga skriftligen intygar att de erhållit informationen. Därutöver anslås myndighetens förhållningssätt i denna fråga tydligt på alla Arkeologernas arbetsplatser, inklusive alla fältundersökningar. Frågan har även inkluderats i årets arbetsmiljöutbildning.

2.2 Resultatbedömning

Arkeologernas verksamhet uppvisar ett positivt resultat med 0,6 Mkr för 2018. Året karakteriserades av ett ojämnt ekonomiskt flöde med en svag start med få nya uppdrag i kombination med att tidigare vunna uppdrag försenats på grund av externa faktorer. Ett av de större uppdragen ställdes dessutom in på grund av oklar finansiering. Efter sommaren vände inflödet av uppdrag och även genomförandet av de uppskjutna uppdragen kunde påbörjas. På samma sätt som under 2017 krävde den snabba omställningen i tids- och resursplaneringen stor flexibilitet från organisationen för att kunna leverera enligt avtal. Flera fältarbeten fortgick in i december.

Sammanfattningsvis anser Statens historiska museer att den pågående utvecklingen av verksamheten fortsätter att stärka Arkeologerna. Verksamhetens flexibilitet i kombination med ett hårt arbete möjliggjorde ett positivt resultat för 2018. Därmed har den arkeologiska uppdragsverksamheten uppvisat ett positivt resultat under tre av de fyra år som verksamheten har bedrivits inom myndigheten.

Tabell 5.
Arkeologernas resultat.

Resultat	2018	2017	2016
Intäkter av anslag	0	0	0
Övriga intäkter	126 282	132 879	147 510
Kostnader	-125 693	-134 931	-146 096
RESULTAT (Mkr)	0,6	-2,1	1,4
OMSÄTTNING (Mkr)	126,8	132,9	147,5
Intäkt uppdrags-timmar (Mkr)	86,8	84,6	91,2
Debiterbara uppdragstimmar	113 563	114 624	125 036
Debiteringsgrad all personal	68 %	67%	68%
Antal årsarbetskrafter	102	108	112

Johannebergs landeri, Göteborg. Foto: Markus Andersson.

SFS 2014:1079

Statens historiska museer ska vårda, förteckna, vetenskapligt bearbeta och genom nyförvärv berika de samlingar som har anförtratts myndigheten, samt förvalta och vårda de fornynd som Riksantikvarieämbetet beslutar att tillföra myndigheten

3. Samlingsförvaltning

Sedan 2018 omfattar Statens historiska museers samlingar flera nya, breda samlingsområden. Historiska museets samlingar består av främst arkeologiskt material samt kyrklig konsthistoria, Livrustkammarens samlingar omfattar föremål från den forna arsenalen, de kungliga livrust-, kläd- och skattkamrarna och hovstallet samt jämförbara föremålsgrupper av främst personhistorisk karaktär. Kungl. Myntkabinettets samlingar, med Tumba bruksmuseum, innefattar mynt och andra betalningsmedel samt medaljer och andra föremål med numismatisk eller finanshistorisk anknytning. Skoklosters slotts samlingar omfattar företrädesvis konst, konsthantverk, vapen, möbler och annan inredning samt boksamlingar med anknytning till slottsbyggnaden och dess användning. Till detta kommer inventarierna i Hallwylska museet och själva byggnaden som myndigheten förvaltar.

Statens historiska museers samling är en av de mest omfattande i Nordeuropa och innehåller mer än tio miljoner föremål och cirka 110 ton osteologiskt material.

3.1 Utveckla samlingarna

3.1.1 Samlingarnas tillväxt

Tillväxten av Statens historiska museers samlingar sker nästan uteslutande genom fyndöversättningsbeslut av Riksantikvarieämbetet i enlighet med Kulturmiljölagen (1988:950). Myndigheten är ålagd att ta emot alla arkeologiska material som Riksantikvarieämbetet beslutar att tillföra Statens historiska museer, bland annat de material som andra museer inte vill eller kan ta ansvar för. Det innebär att myndigheten inte själv styr över samlingarnas tillväxt.

Under 2018 har Statens historiska museers samlingar tillförts tolv gåvor och genom 139 ärenden utökats med över 44 500 antal föremålsposter efter beslut av Riksantikvarieämbetet enligt Kulturmiljölagen.

Tabell 6.

Samlingarnas tillväxt. En föremålspost kan bestå av ett eller flera föremål.

Inkomna föremålsposter	2018	2017	2016
Poster genom beslut av RAÄ (2 kap §17 KML)	44 566	67 749	27 314
Poster genom gåvor eller inköp	12	27	28

Bland det material som har överförs till myndighetens samlingar finns över 3 100 föremålsposter samt osteologiskt material från de arkeologiska undersökningarna vid Ultuna nära Uppsala. Spännvidden i materialet – från bronsålder in i vikingatid – med gravar, boplatser och spår av ritual och religionsutövning, gör det särskilt intressant. Det knyter an till flera angelägna områden i myndighetens insamlingspolicy, till exempel religiös och rituellt praxis samt människa och natur i ett längre perspektiv.

Vidare har samlingarna tillförts drygt 2 000 fynd från 28 olika platser på Gotland. Fynden kommer huvudsakligen från boplatser och gravar från järnålder och gårdar från medeltiden och är ett resultat av att Länsstyrelsen på Gotland, med stöd från Riksantikvarieämbetet, genomförde projektet *Ett plundrat kulturarv* mellan 2009 och 2011. Projektet undersökte med hjälp av metalldetektorer fornlämningar som varit särskilt utsatta för plundring.

Bland de nyförvärv som har erhållits genom gåvor finns två som har tillförts Livrustkammarens samling. Båda berör kronprinsessan Margareta, som var gift med kronprinsen och blivande kung Gustav VI Adolf. Gåvorna utgörs av fyra fotografier från Margaretas begravning 1920, tagna av reportagefotografen Teodor Modin, och av en stickmaskin. Enligt ett dokument som medföljde stickmaskinen har kronprinsessan använt den för att sticka strumpor till den så kallade Landstormen (de äldre åldersklasserna inom den dåvarande värnpliktsarmén). Kronprinsessan Margareta är inte så väl representerad i samlingarna vilket skänker gåvorna särskild betydelse. Stickmaskinen skapar även möjlighet att belysa delar av den kungliga familjens verksamhet som i allmänhet inte syns. I detta sammanhang ska även nämnas att Kungl. Husgerådskammaren har omvandlat lånet av den nuvarande kronprinsessan Victorias myndighetsklänning till en deposition med placering i Livrustkammarens samling. Klänningen är den hon bar vid sin myndighetsförklaring på sin 18-årsdag 1995.

3.1.2 Ökad kunskap om samlingarna

En av myndighetens stora utmaningar är att komma tillrätta med den eftersläpning som finns i hanteringen av de inkommande fyndöverföringsbesluten. Eftersläpningen ökar för varje år men takten i tillväxten har genom tillförda resurser och ett systematiskt arbete minskat.

Tabell 7.

Ärendebalansen för inkomna ärenden efter beslut av Riksantikvarieämbetet enligt Kulturmiljölagen (1988:950).

Accessionsärenden	2018	2017	2016
Inkomna ärenden	139	371	36
Avslutade ärenden	74	135	148
Kvarstående eftersläpning	1 731	1 666	1 406

I arbetet med att effektivisera den digitala registreringen och uppordningen av fyndöverfört arkeologiskt material har myndigheten fortsatt att genomföra tematiska accessioner. Utifrån det tematiska projektet om gravmaterial, där olika

kompetenser sammanfördes för att ge ny kunskap och utveckla rutinerna, har material från två arkeologiska undersökningar tillförts under året. Dels har det arkeologiska materialet från Bjärby på Öland accederats. Gravfältet, där 77 av 97 gravar var barngravar, gav en särskild inblick i barnens förutsättningar och livsvillkor under perioden 0–200 e. Kr. Även ett arkeologiskt material från Sankt Johannes kyrka i Norrköping har ökat kunskapen om gravar från nyare tid. De tolv kistgravarna från 1700-talet var fattiga på föremål men fragment efter begravningsbuketter och begravningskronor berättar om uppfattningar om döden och om kön och genus under den tidigmoderna tiden.

Inom ramen för det så kallade Alvastraprojektet, vars syfte är att tillgängliggöra fyndmaterialet från stenålderslokalen Alvastra påbyggnad, har fokus varit innehållet i den digitala portal som projektet tar fram. Denna ska underlätta förståelsen av den komplexa fornlämningen och skapa ingångar till de arkeologiska fynden och till dokumentationsmaterialet. På detta sätt underlättas framtida forskning och annan användning av materialet.

Vid sidan av det mer tematiskt upplagda accessionsarbetet har också en omfattande löpande accession skett. Nya rutiner gör att arbetet kan påbörjas kort efter att fyndmaterialet har lämnats in till myndigheten, vilket gör att det snabbt blir tillgängligt och ger möjlighet till dialog med inlämnande institutioner. Trots insatserna för att komma till rätta med eftersläpningen av accessionen återstår mycket arbete på grund av otillräckliga resurser.

Befintliga samlingar bearbetas på olika sätt för att öka kunskapsupbyggnaden kring olika föremål, föremålsgrupper och utifrån olika perspektiv. Under året har myndigheten haft ett samarbete med Världskulturmuseerna kring den samling av arkeologiska bronsföremål från Kina och Korea som finns på Hallwylska museet. Genom samarbetet har kunskaperna om denna del av samlingen fördjupats.

Myndighetens omfattande och internationellt intressanta samling av arkeologisk textil har under året bearbetats genom ett omfattande fotograferingsprojekt inriktat på medeltida textiler. Avsikten är att både göra materialet digitalt tillgängligt och att det högupplösta bildmaterialet ska bidra till kunskapsuppbyggnaden kring textilierna.

Även i arbetet inför den förestående flytten av Kungl. Myntkabinettet och i arbetet med Livrustkammarens nya basutställning, har en stor mängd föremål fotograferats och kompletterande information om föremålen i samlingarna dokumenterats.

*För att uppnå **god kvalitet** ska minst 100 accessioner, mottagna enligt beslut av RAÄ (2kap §17 KML), vara slutförda i enlighet med riktlinjerna för accessioner.*

Resultatet med 74 genomförda accessioner under 2018 ska ses mot bakgrund av att arbetet endast har kunnat genomföras under en del av året. Anledningen är att myndigheten har bytt till ett gemensamt samlingsförvaltningssystem och alla funktioner som behövs för att stödja accessionsarbetet har inte varit i drift. Mot den bakgrunden är antalet genomförda accessioner relativt högt även om kvalitetsmålet inte har uppfyllts.

Trots att förhållandevis många accessionsärenden har avslutats har antalet icke handlagda ärenden ökat. Det beror på det kontinuerligt höga tillflödet från Riksantikvarieämbetet, något som Statens historiska museer inte kan påverka.

*För att uppnå **god kvalitet** ska inkomna förvärv inom den kulturhistoriska samlingen vara slutförda inom 12 månader från att ärendet har diarieförts.*

Under 2018 har Statens historiska museer mottagit tolv gåvor. Samtliga förvärv var inte accederade vid årsskiftet men myndigheten bedömer att förvärven kommer att vara det inom tolv månader efter att ärendena har diarieförts.

3.2 Bevara och vårda samlingarna

3.2.1 Ordnade samlingar

Sedan hösten 2018 finns cirka 1,3 miljoner föremålsposter samlade i ett nytt gemensamt samlingsförvaltningssystem. Att sammanföra de två tidigare myndigheternas tre olika föremålsdatabaser är ett komplext och omfattande arbete. I projektet har ingått att migrera information kring samlingshantering som de tre äldre systemen har hanterat, till exempel information om lån, utställningar och konservering samt bilder och ordlistor. Registrering av kvarvarande poster pågår och arbetet med att bygga upp nya gemensamma rutiner har påbörjats. Med hänsyn till samlingarnas omfattning och olika karaktär kommer detta arbete att kräva tid och resurser under de närmaste åren.

Löpande uppordning och kontroll är en viktig del i arbetet med samlingsförvaltning. Detta genomförs som en del av en rad arbetsprocesser och genom årliga stickprov i de olika delarna av samlingarna. Om ett föremål inte finns på angiven plats genomförs en eftersökning enligt fastställd riktlinje. Det kan i praktiken innebära att föremålen eftersöks aktivt på andra ställen i magasinerna eller att föremålet anges som saknat i samlingsförvaltningssystemet. I sista hand, efter att övriga alternativ har uteslutits, polisanmäls det saknade föremålet.

I accessionsarbetet inventeras avgränsade delar kontinuerligt. Dels vid fyndinlämning då en stickprovskontroll genomförs, dels i samband med den följande digitala registreringen och uppordningen av fyndmaterialet. Även fyndlistor från utförarna av arkeologiska undersökningar följs kontinuerligt upp mot inkommet material och avvikelser dokumenteras. Forskarbesök, förfrågningar och lån innebär också att eventuella avvikelser i samlingen följs upp och dokumenteras. Under året har arbetet med att uppordna materialet från järnåldersbosättningen på Helgö i Mälaren fortsatt.

Inom den numismatiska samlingen har de inventeringar som pågått under ett antal år till följd av rättsliga processer fortsatt. Parallellt har en inventering och dokumentation ägt rum i samband med nedpackningen inför flytten till kvarteret Krubban. Såväl inventeringarna som packningsarbetet har tagit mycket resurser i anspråk men kommer att ge myndigheten en god kontroll över samlingen.

I den Hallwylska samlingen har sammanlagt sju föremålsgrupper inventerats, bland annat europeiskt porslin och europeiska och orientaliska vapen. I de fall där avvikelser har kunnat konstateras följs detta upp på olika sätt. Det rullande inventeringsschema som Wilhelmina von Hallwyl beslutade om innebär att samlingarna systematiskt går igenom.

För att uppnå god kvalitet ska sökbarhet i samlingarna via stickprovskontroller vara minst 95 procent med utgångspunkt i de riktlinjer som finns beslutade på myndigheten.

Under 2018 har stickprov genomförts i samlingarna kopplade till Historiska museet och Kungl. Myntkabinettet. Av de 20 eftersökta föremålen i Historiska museets samlingar återfanns alla utom ett. Detta var redan 1990 noterat som saknat. Vid stickprovskontrollen i Kungl. Myntkabinettets samlingar återfanns samtliga fem föremål.

På grund av arbetsbelastning och övergång till det nya samlingsförvaltningssystemet har antal stickprov i samlingarna inte haft den omfattning som varit önskvärt.

3.2.2 Vårdade samlingar

Vårdbehovet för myndighetens samlingar varierar. En stor utmaning är att säkerställa att de delar av samlingarna som finns i de historiska husen, inte minst på Skoklosters slott, vårdas på ett sådant sätt att de bevaras för framtiden. Detta gäller även de arkeologiska samlingarna där särskilt metallföremål behöver regelbundna insatser. Tack vare det mångåriga samarbetet med Stiftelsen föremålsvård i Kiruna sker kontinuerliga konserveringsinsatser på framför allt arkeologiska föremål av järn och brons. Behovet

av denna form av konservering är dock större än vad som går att tillgodose via detta samarbete.

Under 2018 har de största vårdinsatserna, vid sidan av de 1 142 föremålsposter som har skickats till Stiftelsen föremålsvård i Kiruna, skett i samband med förberedelserna för Livrustkammarens nya basutställning. Utställningen kommer att innehålla föremål som tidigare har varit utställda i museets basutställning men också sådana som inte har visats tidigare. Inte minst rör det sig om ett stort antal dräkter och andra föremål från 1500-talet och framåt. Totalt har omkring 600 föremål konserverats eller setts över på annat sätt.

Tabell 8.

Antal lämnade föremålsposter till Stiftelsen föremålsvård i Kiruna.

Vårdade samlingar	2018	2017	2016
Antal föremålsposter till Stiftelsen föremålsvård i Kiruna	1 142	1 752	2 726

I samband med förberedelserna för flytten av Kungl. Myntkabinettets samlingar har vid behov tillståndsbedömningar utförts av en metallkonserverator för att förebygga skador på föremålen vid transporten samt för att fastställa och åtgärda eventuella konserveringsbehov.

Myndigheten arbetar systematiskt med förebyggande arbete för ett långsiktigt bevarande. Genom att förbättra klimat i magasin och andra utrymmen där samlingarna förvaras hindras till exempel processer som är skadliga för samlingarna. I de historiska husen försvåras detta arbete av att klimatet inte kan styras på ett sätt som vore önskvärt.

Vid Skokloster slott har förutom årlig vår- och höststädning även genomförts en mögelsanerering. På grund av det fuktiga inomhusklimatet drabbas vissa av rummen av mögelangrepp som måste åtgärdas. Inom ramen för mögelsane-

ringen rengjordes föremålen och möglet avlägsnades i de aktuella rummen. Vidare gjordes en tillståndsbedömning och en plan för vidare hantering kommer att upprättas.

Ett långsiktigt samarbete med Statens fastighetsverk kring mögelproblemen pågår. Vissa rum har utrustats med avfuktare och genom renovering av tak och fönster har klimatet förbättrats avsevärt. Installeringen av så kallade klimatportar i trapphusen har också medfört en påtaglig förbättring. Trots dessa insatser är bedömningen att ytterligare åtgärder kommer att krävas för att komma till rätta med möglet på Skoklosters slott, något som det saknas resurser för.

Statens historiska museer har 2018, som den första museimyndigheten i Sverige, erhållit ett anslag från Getty Foundation i USA. Medlen ska gå till att arrangera en kurs på Skoklosters slott för att utbilda konservatorer och kuratorer i konservering av måleri på duk. Behovet av konserveringsinsatser för måleriet på Skoklosters slott är omfattande.

Även vid Hallwylska museet har en årlig städning genomförts av visningsvåningarna. Därutöver har bland annat fyra rokokostolar i en av salongerna fått nya ryggstycken och en grupp rottingmöbler med skadade sitsar har fått stöd, så att deras ursprungliga utseende bättre framträder. Även den fontänggrupp, föreställande Neptunus, som står på gården har rengjorts och försetts med en skyddande yta.

För de arkeologiska samlingarna har ett omfattande projekt påbörjats där ett stort antal fartygsdelar under 2019 ska transporteras från Kalmar till myndighetens magasin i Stockholm. Materialet, från medeltid och tidig historisk tid, tillvaratogs vid muddringsarbeten i Kalmar slottsfjärd på 1930-talet och har sedan dess förvarats i Kalmar slott. Av äldre dokumentation framgår att fartygsdelarna är konserverade med giftiga ämnen men omfattningen av detta har inte varit känd. Under 2018 har provtagning på materialet genomförts och dialog förts med en skyddsingenjör på företagshälsovården Avonova samt med Riksantikvarieämbetet för att utvärdera huruvida

materialet kan saneras och förvaras på ett säkert sätt, eller om gallring är aktuellt ur arbetsmiljösynpunkt. Diskussioner med dessa samt med skeppsarkeologer har visat att materialet efter sanering kan förvaras på säkert sätt och att det är värt att bevara. Projektet kommer nu att gå vidare med målet att under 2019 sanera materialet, transportera det till Stockholm samt på plats tillhandahålla ändamålsenliga magasin med en säker arbetsmiljö.

3.2.3 Ändamålsenliga magasin

Statens historiska museer förvaltar en av Sveriges största och snabbast växande samlingar. Detta gör tillgången till ändamålsenliga och effektivt nyttjade magasin till en verksamhetskritisk fråga. Med ändamålsenliga magasin avses utrymmen som har ett klimat som är anpassat efter de föremålskategorier som förvaras där.

En särskild klimatkänslig utmaning är de delar som förvaras i de två historiska hus som myndigheten förvaltar, Skoklosters slott och Hallwylska palatset. Båda saknar så gott som fullständigt moderna magasinsutrymmen i sina byggnader och stora delar av samlingarna ingår i miljöerna på respektive museum. På Skoklosters slott saknar dessutom större delen av utställningsytorna el och annan modern teknik för att styra klimatet, vilket innebär att såväl temperatur som luftfuktighet varierar mycket mellan årstiderna. Detta resulterar i återkommande mögelangrepp och skapar logistiska problem för hur och när föremål kan flyttas till eller från slottet.

Den varma sommaren 2018 påverkade möjligheterna att hålla ett stabilt klimat i magasin och utställningslokaler, och i de historiska husen. I flera magasin har luftfuktigheten varit högre än önskvärt under juli och augusti. Detta gäller framför allt de magasin som myndigheten disponerar i kvarteret Krubban. I depå Munkhättan har klimatet i magasinerna varit mer stabilt vilket är tillfredställande eftersom stora delar av myndighetens samlingar förvaras där.

Myndigheten arbetar aktivt och strategiskt med magasinerna för att optimera användningen och investera i effektiva lösningar. Inför flytten av

Konservatorerna mögelsanerar föremålen i Blå rummet på Skoklosters slott. Foto: Lotta Lindley.

Kungl. Myntkabinettets samlingar pågår ett omfattande arbete med ett nytt magasin i kvarteret Krubban. Samtidigt byggs angränsande lokaler om så att tillgängligheten blir bättre och säkrare vid förflyttning av föremål.

Statens historiska museer planerar också för nya magasin för båtmaterialiet från Kalmar slottsfjärd. Funktionsanpassade lokaler i depå Munkhättan ska byggas om genom Svensk museitjänsts försorg och hyras av myndigheten. Eftersom båtmaterialiet är mycket varierat och består av allt från mindre delar av fartyg till kölar som är drygt tio meter långa ställs mycket speciella krav på lokalerna. Myndigheten bedömer att materialet har stort vetenskapligt värde och att det är angeläget att det finns tillgängligt för forskning.

*För att uppnå **god kvalitet** ska minst 75 procent av den totala magasinsytan* ha ändamålsenligt klimat och uppnå de krav som ställs i fråga om brandskydd, säkerhet, driftsäkerhet och tillgänglighet.*

**med magasinsytan avses utrymmen som är specifika magasinsutrymmen.*

Under 2018 bedöms klimatet i myndighetens

magasin tillfredsställande för 77,5 procent av de magasinsytor där data finns. Det innebär att de uppsatta kraven för relativ luftfuktighet har uppnåtts under 95 procent av tiden. I 21,1 procent av magasinsutrymmena har klimatet bedömts som tillfredsställande men med brister. Det innebär att de uppsatta kraven på relativ luftfuktighet har kunnat hållas i 70–94 procent av tiden. Att observera är att data endast finns för de magasin som ingick i den tidigare myndigheten Statens historiska museer. En likvärdig mätning har inte genomförts för de magasinsytor som inrymmer samlingarna från myndigheten Livrustkammaren, Skoklosters slott och Hallwylska museet.

Bedömningen av säkerhetsnivån i myndighetens magasin visar utifrån ovan angivna förutsättningar att 96,6 procent, i den tidigare myndigheten Statens historiska museers totala magasinsyta, har en säkerhetsnivå som är tillfredsställande i fråga om brandskydd, säkerhet, driftsäkerhet, arbetsmiljö och tillgänglighet. I 3,2 procent av ytan är nivån acceptabel men förbättringar bör göras. För 0,2 procent av den totala magasinsytan är nivån, genom brist på ett eller flera områden ovan, ännu inte tillfredsställande. Likvärdiga rutiner och mätning ska införas för myndighetens samtliga magasin under 2019.

3.3 Resultatbedömning

Statens historiska museer har under ett antal år aktivt arbetat med att förbättra sin samlingsförvaltning. Arbetet har skett inom båda de tidigare myndigheterna. Det genomförda utvecklingsarbetet har fått positiva effekter. Bland annat har mottagandet av och accessionen av det arkeologiska materialet som Riksantikvarieämbetet beslutar om hittat former som är långsiktigt hållbara. Då inflödet är omfattande ökar eftersläpningen trots ett högt antal avslutade ärenden per år. Myndighetens bedömning är att med nuvarande resurser kommer det inte att vara möjligt att komma till rätta med eftersläpningen i accessionsärenden än på många år. De nyförvärv som har tillkommit under 2018 kompletterar de befintliga samlingarna på ett bra sätt och skapar möjlighet att belysa företeelser som tidigare har varit svåra att åskådliggöra.

En kontinuerlig kunskapsuppbyggnad om samlingarna sker inom det löpande arbetet med samlingsförvaltning men även i samband med forskningsprojekt, utställningsproduktion och digitaliseringsarbete.

Det omfattande arbetet med att sammanföra myndighetens olika föremålsdatabaser till ett gemensamt samlingsförvaltningssystem är ett komplext arbete som har påverkat det löpande arbetet. Innan samtliga funktioner är i drift och nya rutiner har utarbetats kommer detta nödvändiga utvecklingsarbete att påverka prestationens samtliga processer. Under året har kontroll och inventeringar av samlingarna fortsatt, särskilt inom den numismatiska samlingen inför flytten till kvarteret Krubban och med anledning av pågående rättsprocesser. Men endast ett fåtal stickprovskontroller har hunnit genomföras. Resultatet av genomförda stickprov indikerar god kvalitet i sökbarheten av samlingarna.

Även myndighetens magasin uppvisar god kvalitet enligt de kriterier som myndigheten ställt upp med hänsyn till brandskydd, säkerhet, driftsäkerhet och tillgänglighet. Att notera är att utfallet endast baseras på de ytor som ingår i den

tidigare myndigheten Statens historiska museers magasin. Att drygt 77 procent av magasinsytan håller ett tillfredställande klimat är bra men visar även att det finns förbättringspotential. Under 2019 ska likvärdiga mätningar genomföras för samtliga magasin. Trots omfattande insatser kan myndigheten inte omhänderta samlingarna på ett tillfredsställande sätt. Den arkeologiska samlingen har ett återkommande behov av omkonservering och i den kulturhistoriska samlingen förvaras, i de historiska husen, vissa föremålsgrupper på ett sådant sätt att ett långsiktigt bevarande inte kan säkerställas. Här, och i arbetet med eftersläpningen av accessionen, ser myndigheten en mycket stor framtida utmaning.

Tabell 9.

Redovisning av prestationens kostnader och intäkter.

Samlingsförvaltning	2018
Intäkter av anslag	37 686
Övriga intäkter	1 531
Kostnader	-39 236

SFS 2014:1079

Statens historiska museer ska verka för ökad kunskap grundad på forskning och samverkan med andra, exempelvis universitet och högskolor, och förmedla kunskap inom sitt verksamhetsområde.

4. Forskning och utveckling

Statens historiska museers forskningsmiljö och verksamhet är ett komplement till det större humanistiska forskningslandskapet i Sverige. Myndigheten driver egna projekt, ofta i samverkan med externa parter, men bidrar även med ändamålsenligt stöd för andras forskning. Verksamheten ska ha en tydlig relevans för och koppling till övrig verksamhet inom myndigheten och ska bedrivas i avgränsad form. Ett treårigt FoU-program fungerar som en ram för verksamheten. Relationen till den forsknings- och utvecklingsverksamhet som bedrivs inom den arkeologiska uppdragsarkeologin är under utredning.

4.1 Bedriva och stödja forskningsverksamhet

4.1.1 Pågående projekt

Forskningsverksamheten tar avstamp i det gällande FoU-programmet där tre särskilt prioriterade teman finns angivna; *Samhällsrelevant arkeologi*, *Levande samlingar* och *Kommunikation och publik*.

Under 2018 har myndigheten fortsatt vara aktiv i ett flertal projekt, som huvudman men även som deltagare i andra aktörers projekt. Ett antal nya forskningsansökningar har utarbetats under ledning av den ny tillsatta forskningschefen. Arbetet med ett nytt FoU-program har påbörjats.

Tabell 10.
Antal FoU-projekt.

FOU-projekt	2018
Antal pågående projekt	12
varav som huvudman	7
varav som deltagare	5

Projektet *Vikingafänomenet* är ett tioårigt projekt som sedan 2016 drivs från Uppsala universitet och finansieras av Vetenskapsrådet, men där en forskare är anställd vid Statens historiska museer. Fokus i projektet ligger på att utforska vikingatågens organisatoriska och ekonomiska förutsättningar, och betonar särskilt frågor kring piratverksamhet, kvinnors roll och kopplingen till slavhandel.

Även forskningsprojektet *Att samla Sapmí - Tidigmodern globalisering av samisk materiell kultur och det samiska kulturarvet i dag*, drivs i samverkan med Uppsala universitet och med finansiering av Vetenskapsrådet. Projektet har som syfte att kartlägga hur samlandet i tidigmodern tid gick till, vad som samlades in, vem som samlade, och var föremålen hamnade. Projektet är mångvetenskapligt och forskargruppen består av arkeologer, historiska arkeologer och historiker från Finland, Norge, Skottland och Sverige med kunskap både om Norden och de brittiska öarna. Forskargruppens medlemmar återfinns inom såväl universitetsvärlden som inom museivärlden.

Antiziganismen och samlingarna – kunskapsproduktion och samlande vid kulturhistoriska museer och arkiv under 1900-talet genomförs i samarbete med Institutet för språk och folkminnen och finansieras av Kulturrådets medel för centrala museers forskning. Projektet behandlar frågor om, och ger nya perspektiv på kunskapsuppbyggnad och samlande vid minnesinstitutioner, av de fotografier, frågelistor, anteckningar och föremål som länkas till de människor som av majoritetsbefolkningen kallades "zigenare" och "tattare" under 1900-talet.

Det infrastrukturella *Alvastraprojektet*, som behandlar den 5 000 år gamla pålbyggnaden och dess fynd, har 2018 gått in i ett slutskede med innehållsproduktionen för en digitalt tillgänglig plattform.

Unstraight research är ett projekt där forskare arbetat med samlingar och kommande basutställningar på Livrustkammaren och Historiska museet utifrån genus- och sexualitetsfrågor. Interna workshops och textgenomgångar med produktionsteamet har fördjupat utställningsperspektiven. Forskningsnätverket *Kulturarv och tvärvetenskaplig genusforskning*, som vuxit fram ur projektet, har fortsatt sitt samarbete med Nationella sekretariatet för genusforskning för att länka kulturarvsforskning med genusforskning. Under året har ett flertal utåtriktade workshops och seminarier hållits vid olika akademiska institutioner, samt på Riksförbundet Sveriges Museers Vårmöte. Länkat till detta är även projektet *Regnbågsflagga, slöja och manga*, med bas vid Göteborgs Universitet.

Myndigheten deltar även i projektet *In Orbit*, som bedrivs vid Linköpings universitet. Projektet undersöker hur Historiska museets kunskap och föremål kommuniceras digitalt och hur det får nya sammanhang i sociala medier, samt samspelet mellan människor, algoritmer, koder och digitala gränssnitt. I *Det gemensamma rummet*, som bedrivs vid Karlstad universitet och som Statens historiska museer deltar i, studeras hur materiellt kulturarv kan användas för interkulturellt historiskt lärande och hur kulturarv har möjlighet att skapa ett gemensamt rum för diskussioner. Myndigheten ingår också i referensgruppen för projektet *Spåra eller slänga – gallring vid arkeologiska undersökningar*, vid Stockholms Universitet. Bägge finansieras av Riksantikvarieämbetets FoU-medel.

Inom projektet *Sveriges Mynthistoria Landskapsinventeringen* (SML) har inventeringar av myntfynd från svenska landskap publicerats sedan 1980-talet. Under 2018 har arbetet med en volym om Västergötland pågått. Arbetet finansieras av Gunnar Ekströms stiftelse.

Under 2018 avslutades projektet *Helgon att hålla i handen*, som var ett projekt som handlade om medeltidens andaktsliv och vardagsreligion och som har finansierats av Berit Wallenbergs stiftelse.

Även vid myndighetens arkeologiska uppdragsverksamhet bedrivs ett antal forsknings- och utvecklingsprojekt. Dessa redovisas under avsnitt 2. *Arkeologisk uppdragsverksamhet*.

För att uppnå god kvalitet ska minst 75 procent av egna FoU-projekt vara externfinansierade och ha erhållit finansiering i konkurrens med andra.

Externa forskningsfinansiärer tillämpar så kallad peer review-förfarande, där projektansökningar konkurrerar och genomgår en omfattande granskning och rangordning för att ge forskningsmedel till projekt av högsta relevans och kvalitet. Av den anledningen används graden extern forskningsfinansiering som ett kvalitetsmått på de FoU-projekt som bedrivs vid Statens historiska museer.

Under 2018 har mer än 75 procent av projekten varit externfinansierade och bidragen har erhållits i konkurrens med andra forskare och verksamheten kan därför anses uppnå god kvalitet. Projekten fördelar sig över en rad olika ämnesområden och visar på den breda kunskapsuppbyggnad som Statens historiska museer driver.

4.1.2 Samverka och förmedla kunskap

Statens historiska museers samlingar är betydelsefulla för många ämnen, som till exempel arkeologi, osteologi, numismatik, konst/modevetenskap, kulturarvsstudier och genusvetenskap men även för historia och idéhistoria, miljöhumaniora och digitalhumaniora. Ambitionen är att samlingarna ska vara en efterfrågad, spridd och välrenommerad kunskapsresurs.

Varje år tar myndigheten emot en stor mängd forskarbesök. De flesta som besöker samlingarna är forskare och studenter, men även antikvariskt verksamma experter och ibland privatpersoner.

Samlingarna och forskningsbesöken bidrar till en omfattande vetenskaplig och tvärvetenskaplig kunskapsproduktion. Ett av samlingsområdena som under senare år rönt speciellt intresse från forskarsamhället är den omfattande osteologiska samling som myndigheten förvaltar. Ur denna del av samlingen sker årligen ett stort antal utlån för forskning. Under senare år har nya naturvetenskapliga analysmetoder så som DNA och isotopanalys utvecklats, vilka har gett nya möjligheter att studera framför allt människors men även djurs rörlighet i historien. Detta källmaterial har därför ökat i vetenskaplig betydelse.

Tabell 11.

Antal besök i samlingarna från universitet och högskolor. Ett besök kan omfatta en eller flera personer.

Besök i samlingarna	2018
Besök från universitet/högskolor	192
varav från grundutbildning	43
varav från högre utbildning	149

Forskare vid myndigheten har under året deltagit i och hållit ett antal föredrag på internationella och nationella konferenser. De har även deltagit i, eller lett, workshops och seminarier samt ingått i nätverk, referensgrupper och redaktionskommittéer. Exempelvis genomförs redaktionellt arbete i tidskrifter som *Fornvännen*, *META*, *Journal of Danish Archaeology*, *Nordisk Numismatisk Årsskrift*, samt *Journal of Wetland Archaeology*. Vidare deltar myndigheten bland annat i *Nätverket History Labs* som genomför seminarier om historiebruk och som projektledare för *Nätverket kulturarv och den tvärvetenskapliga genusforskningen*, som också samarbetar med projektet *Gendered Interpretations at the Victoria & Albert Museum and the Vasa Museum*, finansierat genom Arts & Humanities Research Council, Storbritannien.

I bokproduktionen 2018, där forskare från Statens historiska museer medverkat, kan till exempel nämnas *Undersökning om de så kallade Tattare eller Zigeuner, Cingari, Bohemiens* som är ett resultat av det pågående projektet *Antiziganismen och samlingarna*. Boken *Romska liv och platser. Berättelser om att leva och överleva i 1900-talets*

Sverige, kommer från det 2017 avslutade projektet *I stadens utkant – svensk-romska livsberättelser och lägerplatser från 1900-talet*. Antologin låg till grund för en paneldiskussion där Institutet för språk och folkminnen, kulturföreningen É Romani Ginda, samt romska sakkunniga/privatpersoner deltog. Båda böckerna utkom på externa förlag.

Inom projektet *Sveriges Mynthistoria Landskapsinventeringen* (SML) har 2018 en volym som behandlar Hälsingland och Gästrikland publicerats.

Kunskapen från pågående projekt har även förmedlats i media och dagspress, till exempel med understreckaren *När samerna slutade betraktas som svenskar* (SvD 7/9). Dessutom har projektet *I stadens utkant* lett till att fem före detta romska lägerplatser i Stockholm har fått kulturhistoriska skyltar. Detta i samarbete med Stadsmuseet och stadsdelsförvaltningen.

4.2 Resultatbedömning

Statens historiska museer bedömer att myndighetens arbete med forskning och utveckling håller en god kvalitet. Majoriteten av de pågående projekten är externfinansierade och genomförs i samverkan med en rad olika lärosäten i landet. Myndighetens forskare publicerar sig i välrenommerade vetenskapliga bokserier och tidskrifter.

Forskarnas kompetens är efterfrågad och förmedlas såväl i akademiska sammanhang som i det övriga samhället. Både denna forskning och myndighetens samlingar utgör källor till kunskap inom verksamhetsområdet.

Tabell 12.

Redovisning av prestationens kostnader och intäkter.

Forskning och utveckling	2018
Intäkter av anslag	2 177
Övriga intäkter	5 662
Kostnader	-7 829

SFS 2014:1079

Statens historiska museer ska hålla ett urval av samlingarna tillgängligt för allmänheten samt bedriva utställningsverksamhet och annan pedagogisk verksamhet

5. Publik verksamhet

Med hjälp av Statens historiska museers samlingar kan myndighetens museer visa bredden av Sveriges historia med erbjudanden om upplevelser och kunskap ur olika perspektiv. Museerna erbjuder en omfattande publik verksamhet, ofta i nära samarbete med externa parter. Även inom den arkeologiska uppdragsverksamheten genomförs ett stort antal visningar och aktiviteter kopplade till uppdragen. Genom digital förmedling, via myndighetens olika webbplatser, andras digitala plattformar och via sökmotorer kan verksamheten och samlingarna nå ut till en bredare publik.

5.1 Skapa tillgänglighet till samlingarna

5.1.1 Utställningar

Under 2018 har sammanlagt 26 basutställningar¹ visats. Inräknat i basutställningarna är de båda miljömuseerna Hallwylska palatset och Skoklosters slott då de som miljöer kan bedömas som en utställning i sig. Under året har även tio tillfälliga utställningar visats, varav sju öppnade 2018. Till det kommer de två av myndigheten producerade vandringsutställningar som har visats internationellt och en utställning som har visats på andra institutioner inom Sverige. Minskningen av antal basutställningar i jämförelse med tidigare år beror på att Kungl. Myntkabinettet har varit stängt hela 2018.

Tabell 13.

Antal utställningar.

Utställningar	2018	2017	2016
Basutställningar	26	31	31
Tillfälliga utställningar	10	13	12
Vandringsutställningar	3	4	2

På **Hallwylska museet** har tre tillfälliga utställningar visats, varav två öppnade 2018. I anslutning till Ingmar Bergman-jubileet öppnade redan hösten 2017 utställningen *Bergman på modet – kvinnoroller & kostymer i Bergmans filmer* som pågick fram till mars 2018. Med palatset som inramning berättade museet om det svenska sekelskiftets ”diskreta charm” som är närvarande i de filmer som utställningens kostymer plockats från. Utställningen bidrog till att förmedla en bild av sekelskiftet 1900 och den tidens normer kring kärnfamilj och kvinnorollen.

Under våren och sommaren visades utställningen *För all framtid – Hallwylska museet 80 år* som lyfte fram processen då det Hallwylska hemmet omvandlades till ett museum, det omfattande katalogiseringsarbetet när allt i hemmet och i samlingen dokumenterades, samt Wilhelmina von Hallwyls roll som mecenat för flera kulturinstitutioner och kulturarvsprojekt. Utställningen satte fokus på Wilhelmina von Hallwyl som kvinnlig museiskapare i en tid då de flesta inom

¹ I denna redovisning avses med begreppet basutställning utställningar på det egna museet avsedda att visas för publik under en längre period (mer än 1,5 år) och med begreppet tillfällig utställning avses utställningar på det egna museet avsedda att visas för publik under en kortare period (max 1,5 år). Med begreppet vandringsutställning avses utställningar i huvudsak avsedda att turnera på andra museer än de egna.

området var män. I juletid öppnades utställningen *Krakows krubbor – en glittrande julutställning*, om en annorlunda jultradition. Att den polska krubbtraditionen, Szopka-traditionen, samtidigt skrevs in i Unescos register över mänsklighetens immateriella kulturarv gav extra aktualitet åt utställningen.

Mellan februari och december 2018 har vandringsutställningen *100% kamp – Sveriges historia* visats på **Historiska museet**. Utställningen berättade om olika rättighetskamper i Sverige, främst med fokus på 1800- och 1900-talet. Museet tog även fram en audioguide till utställningen och under året har en omfattande programverksamhet erbjudits i samarbete med ett stort antal föreningar och organisationer. Under hösten återöppnade basutställningen *Medeltida liv*. Utställningen var under en period stängd till följd av den tillfälliga utställningen *History Unfolds*, som visades under 2017. Under året visades även en mindre tillfällig utställning om konstnärlig forskning, *Museum of Artistic Research* (MoAR). Utställningen producerades av Stockholms konstnärliga högskola som en del i ett doktorandarbete och innefattade seminarier och diskussioner på plats. De båda framgångsrika vandringsutställningarna *We Call Them Vikings* har under året visats dels i Melbourne i Australien, dels i Nantes Frankrike. Totalt har cirka två miljoner besökare sett de båda utställningarna under de sex år som de turnerat runt världen.

Med anledning av **Kungl. Myntkabinettets** kommande flytt har museets utställningar varit stängda sedan 2017. I stället pågår förberedelser för museets kommande basutställningar som ska öppna med start 2020 i samma byggnad som Historiska museet. Museets vandringsutställning *Pengalabbet* har under 2018 visats i Motala bibliotek samt i Halmstads rådhus. Utställningen är riktad mot skolor, barn och ungdomar.

Livrustkammaren stängde i början av 2018 sitt entréplan för arbetet med en ny basutställning som öppnar 2019. Utställningslokalen Vagnhallen har varit öppen som vanligt och bland de kungliga

vagnarna, visades den tillfälliga utställningen *I love you madly*. Utställningen handlade om den omöjliga kärleken mellan den svenska adelsmannen Axel von Fersen och den franska drottningen Marie Antoinette. Den baserades på de brev som de skrev till varandra och som nu dechiffrerats och digitaliserats. Genom ett samarbete med Independent kostym kunde teaterkostymer i 1700-talssnitt levandegöra vagnarna från samma tid. I samarbete med Storkyrkan deltog museet i en mindre utställning, *Vivat Regina*, med föremål från drottning Kristinas kröning inne i kyrkan på just den plats där hon kröntes 1650. I utställningen visades Kristinas kröningsmantel och kusinen Karl X Gustavs arvfurstehatt tillsammans med Storkyrkans föremål från samma händelse.

På **Skoklosters slott** erbjöds besökarna en tillfällig lekutställning om *Tant Brun, Grön och Gredelin* med anledning av Elsa Beskows 100-årsjubileum. Syftet var att skapa en välkomnande och taktill miljö för besökare i olika åldrar och ge en inspirerande introduktion till livet "förr i tiden" för de yngsta. Utställningen gjordes i samarbete med Bonnier Brands.

På **Tumba bruksmuseum** avslutades 2018 fotoutställningen *100 bilder från Tumba bruk* och ersattes av utställningen *Från sedelförbud till minusränta – Riksbanken 350 år*. Utställningen samproducerades med och delfinansierades av Riksbanken och invigdes av förste vice riksbankschef Kerstin af Jochnick. Under hösten öppnade den tillfälliga utställningen *Rosengångar på Tumba bruk*, till vilken vävföreningen Rosengångarna bidragit med vävar skapade med inspiration från brukets kulturhistoriska miljö. Under året uppdaterades också den del av basutställningarna som innehåller den svenska sedelhistorien med den nya sedelseriens säkerhetsdetaljer och konstnärliga process.

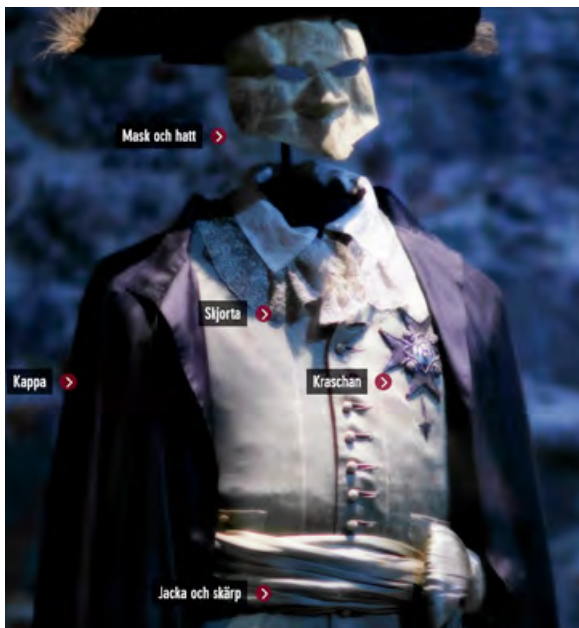
5.1.2 Digital förmedling av samlingarna

Statens historiska museer har under 2018 fortsatt arbetet med att digitalisera samlingarna. Via olika verktyg på myndighetens webbplatser kan digitala besökare söka i samlingarna, ta del av

olika kunskapsfördjupningar och projekt, besöka museimiljöer och i 3D undersöka olika föremål och konstruktioner.

Det i omfång och komplexitet mest intensiva projektet 2018 har varit att sammanföra och migrera de två tidigare myndigheternas tre olika föremålsdatabaser till en. Till dess att funktionen att söka i samlingarna för externa användare är färdigutvecklad i det nya systemet kvarstår de gamla sökfunktionerna från de äldre systemen på respektive museums webbplats.

Sett till materialets omfång är digitaliseringen av det Hallwylska arkivet, Grupp LXIV, ett av de större pågående digitaliseringsprojekten vid myndigheten. Projektet är externfinansierat och beräknas pågå under en tioårsperiod. Parallellt med fotograferingen katalogiseras föremåls-posterna så att kunskapen om dokumenten tillgängliggörs tillsammans med bilderna.

Gustav III:s maskeraddräkt. Digital utställning på livrustkammaren.se

Förmedlingen av kunskap om samlingarna inkluderar att exponera materialet på egna och andras digitala plattformar. Exempel på fördjupningar, så kallade digitala utställningar, som producerades under 2018 är *Drottning Kristinas porträtt*, *Gustav III:s maskeraddräkt* ([länk](#)) och *Karl XIV Johan* som har publicerats på Livrust-

kammarens webbplats och *Visitkort* som finns tillgängligt på Hallwylska museets webbplats. På andras plattformar har myndigheten under året förberett publicering av samlingar från Historiska museet på *Google Art & Culture* där samlingar från Hallwylska museet, Livrustkammaren och Skoklosters slott finns sedan tidigare.

För att öka tillgängligheten till de unika miljöerna i Hallwylska palatset har bland annat museets paradvåning 3D-skannats och publicerats på plattformen *Sketchfab*. 2018 tillkom fem nya rum som kan besökas digitalt via museets webbplats.

Ett annat sätt att digitalt tillgängliggöra samlingarna är utvecklingen av ljudböcker ur Skoklosters slotts bibliotek, vars boksamling är svårtillgänglig. Under 2018 har en ljudbok av Nils Matson Kiöpings resa från 1667 producerats, vilket är den första reseskildring som skrevs och publicerades på svenska.

Vid sidan om enskilda projekt sker även fortlöpande fotografering av föremål i samlingarna. Under året har till exempel Historiska museets samling av medeltida textil och den Hallwylska samlingen av kinesiska bronsar blivit fotograferade tillsammans med samtliga föremål som ska ställas ut i Livrustkammarens nya basutställning.

I samarbete med projektet 3D för taktillgänglighet som Riksantikvarieämbetet har drivit under 2018 har Statens historiska museer producerat en digital 3D-modell av den så kallade Alunda-älgen som finns i samlingarna. 3D-modellen är utgångspunkt för test och utvärdering av tekniker för utskrifter av kopior i olika material inom projektet. Samarbetet bidrog även till produktutveckling inom butiksverksamheten samt att en digital fördjupning kring föremålet kunde produceras.

5.1.3 Utlån och depositioner

Myndigheten har fortsatt att bedriva en omfattande låneverksamhet. Det har inneburit att samlingarna har använts och tillgängliggjorts i ett stort

antal nationella och internationella sammanhang. Till det kommer de båda vandringsutställningarna *We call them Vikings* med totalt cirka 1 000 föremål från samlingarna, som har visats såväl i Europa som Australien under året.

Tabell 14.
Antal utlån.

Utlån	2018
Nationella ärenden	326
Internationella ärenden	33
Utlånade föremålsposter nationellt	43 007
Utlånade föremålsposter internationellt	1 697
Antal lånande nationella institutioner	170
Antal lånande internationella institutioner	33

Bland de internationella lånen kan ett omfattande utlån till en vandringsutställning i Japan nämnas. I detta lån har flera föremål som ingår i samlingarna vid Skoklosters slott ingått. Därifrån har också bitar av gyllenlädertapeter lånats ut till en utställning i Amsterdam. I detta lån ingick även ett silverfat från 1600-talet från samlingen på Hallwylska museet. Ur Livrustkammarens samlingar har bland annat Gustaf III:s franska jaktuniform varit utställd i New York i utställningen *Visitors to Versailles 1682–1789* som ursprungligen visats just på slottet Versailles innan utställningen fortsatte till Amerika. Två andra utlån ur Livrustkammarens samlingar är Fredrik I:s kröningsmantel som har varit utlånad till Kassel för en utställning om Fredrik I:s far samt en pistol som tillhört drottning Kristina, som har lånats ut till en utställning i Dresden. Bland utlånen till de nordiska länderna kan nämnas drottning Kristinas sigillring som visats på Kolding hus i Danmark och en skjorta som har tillhört Karl XII som har lånats ut till museet i Halden, Norge.

Vid sidan av de vanliga lånen har myndigheten också ett stort antal äldre depositioner som på lång sikt bör omvandlas till villkorade lån. Under 2018 har inga större resurser kunnat avsättas för detta arbete på grund av andra projekt. Avsikten är att depositionerna till icke statliga institutioner

ska förvandlas till tidsbegränsade lån eller tas tillbaka.

För att uppnå god kvalitet ska minst 20 000 föremålsposter finnas tillgängliga på andra museer både nationellt och internationellt.

Myndigheten har i uppdrag att vara verksam och synlig i hela landet och bedriva internationellt samarbete. Under 2018 har en omfattande låneverksamhet genomförts och myndighetens samlingar har använts i såväl nationella som internationella sammanhang. Med över 44 700 utlånade föremålsposter till 203 institutioner bedömer myndigheten att god kvalitet har uppnåtts.

5.1.4 Besök i samlingarna

Samlingarna vid Statens historiska museer är viktiga för forskning och utbildning inom de ämnesområden som myndigheten ansvarar för. Därför besöks samlingarna av nationella och internationella forskare, studenter men även av en specialintresserad allmänhet. Under senare år har användandet av samlingarna för att återskapa historiska och förhistoriska föremål ökat.

Tabell 15.
Antal besök i samlingarna. Ett besök kan omfatta en eller flera personer.

Besök i samlingarna	2018
Nationella besök	236
Internationella besök	56
Antal besök från universitet/högskola	192
Antal övriga besök	100

5.2 Genomföra pedagogisk verksamhet

5.2.1 Visningar och program för vuxna

Grunden i den pedagogiska verksamheten för vuxna är att erbjuda en omfattande visningsverksamhet och ett brett programutbud som bidrar med olika perspektiv till den kulturhistoria som

myndigheten förvaltar och förmedlar kunskap om. Under 2018 har visningar och en vid variation av program anordnats utifrån respektive museums inriktning med mål att locka en bred målgrupp. Även inom den arkeologiska uppdragsverksamheten har olika aktiviteter anordnats under året.

Under 2018 har drygt 4 200 visningar och program genomförts för en vuxenpublik. Av det totala antalet vuxna verksamhetsbesökare deltog 24 procent i någon av dessa aktiviteter. Högst andel deltagande är på myndighetens tre miljömuseer.

Tabell 16.

Antal genomförda aktiviteter inom den pedagogiska verksamheten för vuxna på museerna.

Visningar och program vuxna	2018
Antal aktiviteter	4 255
Antal deltagare	78 922

Hallwylska museet firade under året 80 år som museum och fokus för de dagliga visningarna lades därför på själva musealiseringen av ett hem och Wilhelmina von Hallwyls intention med sitt museum. Vid de återkommande tesalongerna fick besökarna först ta del av ett föredrag, för att därefter samlas i palatsköket för att dricka te och diskutera föredragets tema. Årets salonger har till exempel lyft fram hållbar mathållning där äldre tiders sätt att behandla mat kan ge ingångar till framtidens mathållning. En annan tesalong handlade om familjeföretaget Ljusne-Woxna AB, dess uppgång och fall samt hur skogsnäringen bidrog till den industriella revolutionen i Sverige. Flera av temana har återanvänts i museets podcast och på så sätt har museet kunnat erbjuda verksamhet även för dem som inte kan besöka det fysiska museet. Museet har under året anordnat musiksalonger med opera och operett liksom sekelskiftesmusik som utgångspunkt. Även dramavisningar, där tjänstefolkets perspektiv lyfts fram och ger besökaren möjligheten att komma bakom kulisserna i de utrymmen som inte använ-

des av herrskapet, har erbjudits. Dessa visningar har blivit ett signum för Hallwylska museet och särskilt juldramat, som genomfördes för 16:e året, har blivit en tradition för många. I anslutning till de tillfälliga utställningarna har museet erbjudit föreläsningar där externa specialister eller samarbetspartners medverkat.

På **Historiska museet** har särskilt fokus varit programverksamhet kring den inlånade utställningen *100 % kamp – Sveriges historia*, där visningar, föredrag, film, samtal och workshops har erbjudits. Teman som *Kampen för samtycke*, *Kampen om kön och Sverige och judarna – från judedop till nationell minoritet* har genomförts i samarbete med bland andra RFSU, föreningen Make Equal, Judiska museet och CinemAfrica. Inom samarbetet *Demokrati100*, som leds av Kungliga biblioteket, genomfördes i samband med riksdagsvalet programpunkten *Bort med strecket!* Om tillkomsten av den allmänna och lika rösträtten 1918–1921. I basutställningen *Sveriges historia* erbjöds en teckenspråksgestaltad visning – *Bland riddare, helgon och häxor* – av skådespelaren Mette Marquardsen.

Ett samarbete med Riksbankens Jubileumsfond och forskningsprogrammet *Kulturarv, landskap och identitetsprocesser i norra Fennoskandien 500–1500 e.Kr.* resulterade i ett forskningsseminarium och en populärvetenskaplig föreläsning där ny forskning om samisk historia och kulturarv presenterades. Genom samarbetet med Historiska institutionen vid Stockholms universitet har programserien *Vad vet du om historia?* genomförts med temana som *Den gryende internationella feminismen – och feminismens födelse i Sverige på 1800-talet*, *Religion i 1100-talets samhälle: Intolerans och acceptans* och *Senmedeltidens Sverige: En strid om maktlöshet*.

Utifrån besökarnas önskemål fortsatte programpunkter med fokus på kvinnor i historien och genushistoria. Kvinnohistoriska visningar genomfördes i samarbete med UN Women Sveriges satsning *HeForShe Arts Week* och genom

programserien *Rättvis historia*, med program som *Kvinnan i krigargraven*, *Kvinnan med staven*, *Gömda och glömda kvinnor i historien* och *Vikingakvinnorna som seglade till Amerika*. För att möjliggöra för fler att ta del av museets programverksamhet har sju föredrag filmats och publicerats på Historiska museets Youtube-kanal och Facebooksida. Museet har under året arrangerat språkkaféer i samarbete med föreningen Internationella bekantskaper. Verksamheten har, efter önskemål från föreningen och deltagarna, utökats på prov.

Kungl. Myntkabinettets föreläsningsserie är den första delen av museets publika verksamhet som har flyttat in i kvarteret Krubban. Sammanlagt har elva föreläsningar hållits med ekonomiska teman i vid bemärkelse, från ekonomiskhistoriska frågor som i fil. dr Fredrik Charpentier Ljungqvist föreläsning *Klimatet och människan under 12 000 år*, till framtidsfrågor som i riksbanksledamoten Cecilia Skingsleys föreläsning *Är E-kronor framtidens pengar?* En nyhet i föreläsningsserien var ett samarbete med Dagens Industri där Johanna Jeansson från tidningen och Johan Javeus, chefsstrateg på SEB och Andreas Wallström chefsanalytiker på Nordea, samtalande kring *Vad har vi lärt oss av finanskrisen hösten 2008 och hur påverkar det oss nu och i nästa kris eller ekonomiska nedgång?* Samtalet spelades in och ingår som ett avsnitt i podcasten Makrorådet.

Temat för många av Livrustkammarens programpunkter har varit 1700-talet, med en koppling till den pågående utställningen *I love you madly*, med bland annat *Axel von Fersens charmkurs*, en föreställning med Caroline Donath och föredrag av flera experter och forskare. I samband till utställningen *Vivat Regina* i Storkyrkan höll några medarbetare från museet föredrag som en del av både kyrkans och Livrustkammarens egen programverksamhet. Den årliga historiska balen genomfördes denna gång som en maskeradbal *Anno 1692*, med föregående dansträning i Historiska museets barockhall.

Visningar på olika teman har hållits av museets egen personal under året, liksom korta dagliga

introduktioner till Vagnhallen och utställningen *I love you madly*. För att nå fler besökare har museets singelkvällar fortsatt och de återkommande språkkaféerna, i samarbete med Internationella bekantskaper, har lockat många förstagångsbesökare. I samverkan med museets vänförening uppmärksammades *Gustav Adolfsdagen* den 6 november, årsdagen för kungens död i slaget vid Lützen.

Skoklosters slotts programverksamhet inleddes med påskhelgens tulpantema. Visningarna gav tillfälle att titta närmare på tulpaner på tapeter, möbler och målningar i våningarna. I Brahemsalen skapades en sinnlig dukning med tulpaner i fantastiska färger. Under helgerna på våren och hösten arrangerades flera utomhusprogram med hundar och hästar, i samarbete med lokala och regionala föreningar. Det stora nationaldagsfirandet i samarbete med kommunen och Håbo Marknad AB lockade många, liksom tornerspelen i juli. Den dramatiserade visningen *Kungen kommer!* var ett fiktivt drama om den nye Karl XIV Johans besök på Skokloster sommaren 1818. Visningen gav tillfälle att öppna den praktfulla gästrumsvåningen och berätta om Magnus Brahe och en relativt okänd epok i slottets historia. Under året har också allmänna visningar och en handfull temavisningar i rustkammaren, biblioteket och textilrundeln genomförts.

Skoklosters slott har även erbjudit interaktiva program som en återkommande målerkurs i samarbete med Medborgarskolan, yogahelg i slottsmiljö och uppvisning i 1600-talsdans och 1700-talsdans med efterföljande prova-på. En dräktvisning med föredrag om 1700-talets mode blev populär. Än mer den historiska balen som lockade gäster från Sverige, Finland, Norge, Ryssland och USA. Året avslutades med stämningsfull julmarknad med korta visningar av delar av slottet.

Under helgerna och sommaren på **Tumba bruksmuseum** erbjöds besökarna dagligen visningar av handpapperstillverkningen och under sommaren även en introducerande visning till utställningen *Från sedelförbud till minusränta*

– *Riksbanken 350 år*. Under rubriken *Seniorkul* har visningar, workshops och matiné erbjudits på vardagar löpande under året. Som en del av den så kallade Seniorveckan deltog museet med att hålla öppet en extra dag. Ett program med visningar och en kurs i papperstillverkning kunde erbjudas kostnadsfritt genom finansiering av Botkyrka kommun. Aktiviteten *Bebishänder – avtryck i papper* har löpande under året samlat föräldrar och deras bebisar från olika delar av Stockholms län till en mysig stund med pappers-tillverkning.

Så som föregående år har kostnadsfria visningar för SFI-klasser och grupper från asylboenden funnits tillgängliga. På detta sätt har Tumba bruksmuseum genom dialogvisning kunnat väcka intresse för lokal historia. Papperstillverkningen som hantverk skapar med de taktila och praktiska momenten möjlighet att överbrygga språkbarriärer och uppmuntrar till samtal på svenska. Genom samverkan med Svenska Pappers- och Cellulosaingenjörsföreningen (SPCI) deltog Tumba bruksmuseum under branschens medlemsdag på Gröna Lund i Stockholm. Museet höll i demonstrationer av handpapperstillverkning och kunde visa det immateriella kulturarv som pappersindustrin har sin historia i.

Inom den arkeologiska uppdragsverksamheten har **Arkeologerna** genomfört visningar, föredrag och seminarier i samband med olika uppdrag. Ett par exempel är föredrag utifrån de under året publicerade rapporterna från utgrävningarna av Gamla Uppsala åren 2012–2014 och ett föredrag vid undersökningen i Enköping för stroke-patienter med anhöriga och särskilda visningar för SFI-klasser.

I augusti genomfördes den årliga *Arkeologidagen*. Då erbjöds besökare på flera platser i landet att ta del av såväl föredrag som aktiviteter kopplade till olika uppdrag. Bland annat erbjöds föredrag i Göteborg om 2017 års utgrävning av det stora röset i Arendal och i Stockholm om fyndet av en av de äldsta inälvsparasiterna i världen. På Kalmar slott anordnades såväl visningar som föredrag om de senaste resultaten från

Kalmars äldsta historia och där de senaste årens utgrävningar belystes. Visningar erbjöds också i Norrköping av det gamla kronobränneriet och av den utgrävning som pågått i Inre hamnen under flera år. Även i Biskopstuna, vid den pågående amatörarkeologiska utgrävningen, som anordnats tillsammans med Österåkers kommun och Österåker hembygds- och fornminnesförening, var det öppet hus med visningar av fornborgen och barnverksamhet.

5.2.2 Familjeverksamhet

Barn och unga är en prioriterad målgrupp och myndighetens familjeverksamhet erbjuder en mångfald av aktiviteter som förmedlar kunskap och upplevelser. Under 2018 har museerna utifrån sin särart och särskilda förutsättningar arrangerat ett stort antal aktiviteter för att locka familjer och deras barn under helger och lov.

Under 2018 har drygt 2 200 visningar och program genomförts inom familjeverksamheten. Av det totala antalet verksamhetsbesökare deltog fem procent i någon av dessa aktiviteter. Högst andel deltagande är på Skoklosters slott.

Tabell 17.

Antal genomförda aktiviteter inom den pedagogiska verksamheten för barn och unga på museerna.

Visningar och program barn och unga	2018
Antal aktiviteter	2 257
Antal deltagare	32 761

Hallwylska museet har regelbundet genomfört offentliga familjevisningar. *Husan Anna berättar* är ett lekäventyr med husan som behöver hjälp med att förbereda en stor festmiddag och barnen får vika servetter och hjälpa till att duka bordet. *På besök i mormors palats* är en upptäcktsfärd genom palatset där barnen får veta hur det var att bo och arbeta i Stockholms modernaste hus för 100 år sedan. Genom visningarna förmedlas kunskap och upplevelser kring hur livet tedde sig för drygt 100 år sedan i en högre ståndsmiljö där tjänstefolk och herrskap levde sida vid sida. Under höstlovet erbjöds en dramatiserad visning

med skräcktema, *Hallwyleen – nu spökar det åter i palatset!* som bygger på skräckens arketypiska figurer som vampyrer och spöken. I anslutning till den tillfälliga utställningen *Krakows krubbor* anordnades en workshop om hur man kan tillverka en egen krubba av återvinningsmaterial, till exempel glittrigt godispapper. För familjer som inte deltar i en organiserad aktivitet erbjuder museet en audioguide med dramatiserade inslag och som ger information som är anpassad till de yngre besökarna. Vidare erbjuds *Barnens Hallwyl*, ett lekrum där barnen har möjlighet att leka på egen hand.

Historiska museets stora satsning *Vikingasommar* gick 2018 under temat *Vikingar och deras affärer*. Innergården erbjöd som tidigare år ett stort antal aktiviteter som tagits fram i samverkan med Kungl. Myntkabinettet. Under sommarperioden erbjöds samtliga dagar, förutom visningar på svenska och engelska, särskilda barnvisningar i utställningen *Vikingar*. Under sportlovet arbetade museet med FN:s barnkonvention utifrån den tillfälliga utställningen *100% kamp*. Påsklovet bjöd på temat *Häxor* där de yngsta besökarna fick lära sig mer om häxprocesser, ryktesspridning och magiska örter. Under helgerna har museet erbjudit visningar för barn, visningar för ungdomar samt öppen verkstad där olika skapande processer har ägt rum. För målgruppen unga vuxna har *En kväll om häxor och magi* genomförts i anslutning till påsklovet och *En kväll om gastar, myllingar, zombies och white walkers* under höstlovet.

Med anledning av att **Kungl. Myntkabinettets** publika utställningsytor har varit stängda har museet i stället bidragit till Historiska museets satsning *Vikingasommar*, som tog upp frågor om handel och där besökarna bland annat kunde prova att slå mynt.

Även **Livrustkammarens** familjeverksamhet har varit begränsad under året på grund av ombyggnad inför den nya basutställningen. Exempelvis har de populära lek- och lärrummen med utklädnad, interaktiviteter och pyssel varit stängda. Familjeverksamheten har i stället

bedrivits på andra sätt. Under påsk- och höstlov arrangerades speciella aktiviteter som äggjakt och frågesport och under jullovet hölls stensalen öppen för olika aktiviteter. På temat 1700-tal arrangerades en familjedag i Livrustkammarens stensal, kopplad till dans och musik. Inom museets *Riddarklubb* har museet regelbundet erbjudit barnaktiviteter på helgerna såsom rustningsprovning eller smide. Riddarklubben har även haft aktiviteter på andra platser, som på Kulturfestivalen och i Storkyrkan, där man under sportlovet erbjöd en Riddarklubbsskola under temat *Sportlov hos Sankt Göran och draken*. I Stadshuset genomfördes Riddarklubbens årliga maskerad. För att nå barn med särskilda behov har Livrustkammaren erbjudit museibesök utanför de ordinarie öppettiderna i samarbete med Riksförbundet för rörelsehindrade barn och ungdomar (RBU).

På **Skoklosters slott** inleddes året på sportlovet med familjevisningen *Snälla, trofasta och livsfarliga* där man kunde lära mer om djuren i slottet, på väggar och tak, målningar och möbler. Runt borggården fanns tipspromenad med kluriga frågor om djur. Till påsken erbjöds tillverkning av glittrande påskägg i barockstil och under våren återkom temadagen *Barn på slottet* och Romeo & Julia Kören spelade den humoristiska föreställningen *Franska Galenskaper*. Under sommaren erbjöds familjevisningar, lekutställningen *Elsa Beskows värld* och ett riddarläger med övernattning i samarbete med Nordic Knights erfarna pedagoger. Deltagarna kom från olika delar av Sverige och fick prova på livet som väpnare med vapenvård, göra upp eld, ta hand om hästar, och så vidare. Under tornerspelen kunde man även få prova delar av en rustning i barnstorlek. Familjerummet *Slottsateljén* var öppen dagligen och där kunde man under ledning av en verkstadspedagog tillverka pärlarmband, bokmärken eller pröva på att skriva med en fjäderpenna. På höstlovet blev det återigen spöken i visningar och aktiviteter samt ett uppträdande av gruppen MOMo jord med elddans till musik i den höstmörka delen av parken. Året avslutades med fiskdamm och gammaldags julpyssel i samband med julmarknaden.

Under skolloven på **Tumba bruksmuseum** har pedagogledda verkstadsaktiviteter varvats med interaktiva visningar om till exempel plåtmynt och e-kronor samt Riksbankens uppdrag. Som komplement har det funnits kluriga frågesportsspår utomhus som uppmuntrat till rörelse. Barn har vid besöket kunnat prova på att tillverka eget papper. Under sommarlovet arrangerades ett dagkollo med temat *Färg och form* för barn i åldern 12–15 år. Aktiviteten finansierades av Socialförvaltningen och där barn från socioekonomiskt utsatta grupper hade företräde till platserna genom ett samarbete med förvaltningens samordnare. Vid *Sommarkul i Salem* och *Vi är Botkyrka* deltog museet med en station där barn och vuxna kunde prova att tillverka sitt eget papper. Tillsammans med Södertörns Brandförsvarsförbund arrangerades *Spruthusets dag* för att uppmärksamma utställningen i den gamla brandstationen om hur brandskyddsarbete bedrivits på bruket sedan grundandet 1755 samt av brandkåren i dag. Under dagen hölls visningar i utställningen parallellt med att brandmännen från Botkyrka brandstation visade funktionerna i en modern brandbil.

Inom den **arkeologiska uppdragsverksamheten** är både barn och unga välkomna på de visningar som genomförs vid olika uppdrag. Som exempel på evenemang där särskild barnverksamhet erbjöds var i samband med den årliga *Arkeologidagen* vid Biskopstuna i Åkersberga.

5.2.3 Skolverksamhet

I arbetet med att nå barn och unga oavsett geografisk hemvist och socioekonomisk bakgrund är arbetet med skolverksamheten viktig. Den upplevelsebaserade pedagogiska verksamheten vid myndighetens museer utgör ett bra komplement till skolans klassrumsundervisning. Under 2018 har de olika museerna erbjudit anpassade program för skolans olika årskurser med utgångspunkt i läroplanerna för grundskola och gymnasium. För att nå ut till skolor har myndighetens utbud kommunicerats genom museernas webbplatser, skolbroschyrer och på den årliga museimässan *Skola+Museum=Sant*, som når cirka 500 lärare. Vid skolbesöken ombedes läraren

att fylla i en utvärdering med syftet att omhänderta synpunkterna i utvecklingen av framtida visningar och bidra till en bibehållen hög kvalitet.

Under 2018 har närmare 2 000 skolgrupper besökt myndighetens museer. Av det totala antalet grupper var 64 procent bokade skolgrupper och 31 procent av det totala antalet barn och unga under 19 år besökte myndigheten vid ett skolbesök. Av samtliga verksamhetsbesökare besöker sex procent museerna inom ramen för skolverksamheten.

Tabell 18.

Antal skolgrupper på museerna.

Skolverksamhet totalt	2018
Antal bokade skolgrupper	1 254
Antal deltagare	25 015
Antal obokade skolgrupper	719
Antal deltagare	15 904
Totalt antal skolgrupper	1 973
Totalt antal deltagare skolbesök	40 919

Hallwylska museets skolverksamhet arbetar med och gestaltar tiden 1850-talet till 1930-talet, en period som bjuder på stora samhällsliga förändringar och tekniska landvinningar. Bland det mest efterfrågade är två skolprogram avsedda för gymnasiet. *Kroppens allra hemligaste* har sin utgångspunkt i sena 1800-talets litteratur. Vid visningen debatteras den gifta kvinnans roll och konsekvenserna av att hålla unga kvinnor ovetandes om den egna sexualiteten. *Under ytan vid sekelskiftet 1900* belyser de strikta normer som rådde kring kropp, nakenhet, kön och sexualitet och hur den borgerliga kärnfamiljen var normen för en familj. Under visningen diskuteras hur det då kunde vara att avvika från det förväntade. Båda dessa studieprogram ger perspektiv på normer och värderingar som har varit startpunkten för kampen om kvinnors jämlikhet, rösträttsrörelsen men också andra demokratiörelser. Museets återkommande samarbete med Berättarministeriet har inneburit att cirka 400 elever från skolor i ekonomiskt och

socialt utsatta områden har fått möjlighet att ta del av programmet *Historieskrivarna*. Studieprogrammet har som syfte att inspirera elever till läsande och eget skrivande. Genom samarbetet når museet ungdomar från museiovana miljöer och för många elever är detta det första besöket på ett museum. Botkyrka kommuns skolor på låg- och mellanstadienivå deltog i ett Skapande skola-projekt med 30 grupper. Skolorna kunde välja mellan två studieprogram; *Snigeljakten* och dramavisningen *Herrskap och tjänstefolk*.

Historiska museet har erbjudit skolprogram som spänner från forntider till modern historia med tolv olika teman att välja mellan. Den största målgruppen är årskurserna 3–5 men genom ett strategiskt arbete har även visningar för de äldre årskurserna ökat där temat *Historiebruk och källkritik* är populärt, men även att få en skraddarsydd visning. Under 2018 har museet dessutom erbjudit program till den tillfälliga utställningen *100% kamp – Sveriges historia*, som särskilt riktade sig mot gymnasiet och unga vuxna. Museet anordnade även en särskild lärarvisning kopplad till utställningen.

Då **Kungl. Myntkabinettets** publika ytor och utställningar har varit stängda under året har ingen skolverksamhet genomförts. Däremot har vandringsutställningen *Pengalabbet*, som under 2018 har visats i Motala och Halmstad, ett pedagogiskt program som är riktat mot skolan. Det syftar till att barnen ska få förståelse för vardagsekonomi genom att ta hand om en månadslön som ska räcka till boende, transporter, mat etcetera. Innehållet i utställningen finns också som en mobilapplikation som passar att använda i undervisningen för lärare i samhällskunskap samt hem- och konsumentkunskap.

På **Livrustkammaren** har på grund av arbetet med den kommande basutställningen inte de sedvanliga skolprogrammen kunnat erbjudas. I stället har flera olika stadsvandringar tagits fram kopplade till de mest efterfrågade temana för skolverksamhet som Vasatid och Stormaktstid. Stadsvandringarna har hållits i Gamla stan, runt Slottet och på Riddarholmen om den kungliga historia som man fortfarande kan se spåren

efter. Dessutom har visningar på temat Riddartid erbjudits i Storkyrkan och i Vagnhallen på museet har skolklasser fått visningar av vagnarna eller utställningen *I love you madly*.

Skoklosters slotts läge gör att antalet besök av elever från grundskolan håller sig på en låg nivå. Det etablerade samarbetet med den närliggande Slottsskolan fortsatte 2018. Eleverna i årskurs 5 besökte slottet för inspirationsvisningar, för att därefter skriva en egen dramatiserad visning. De återkom vid ett par tillfällen för att repetera och i slutet av vårterminen spelade de visningen för de yngre årskurserna. Ambitionen är att fortsätta samarbetet, men även att arbeta vidare med utbudet för skolan. Även skolklasser från olika delar av landet besökte slottet, ofta i samband med en heldagsresa till Stockholm. Flera klasser bestod av nyanlända ungdomar och visningar om Sveriges historia gavs på lätt svenska. Även grupper från högskola och universitet besöker Skoklosters slott. De flesta av utbildningarna är återkommande och bygger till stor del på lärarnas intresse och kännedom om slottet.

Genom ett samarbetsavtal med Riksbanken kan **Tumba bruksmuseum** erbjuda skolor att kostnadsfritt ta del av skolprogrammet *Riksbanken och sedlarna*. Under slutet av 2018 arbetades skolprogrammet om för att anpassas till fler årskurser. Museet har även ett avtal med Botkyrka kommun där kommunens skolor får fria visningar mot att Botkyrka kommun bidrar till driften. Tumba bruksmuseum har också fått Skapande skola-finansiering för att hålla tidsresor i samarbete med en kulturpedagog. *Tidsresan*, där barn och lärare reser tillbaka till 1850 på Tumba bruk, utökades under året med en ny karaktär – lumpsorteraren Amanda Gustafsson – som bygger på en verklig person.

Under hösten deltog Tumba bruksmuseum i en satsning på förskolor som leddes av Uppsala universitet på uppdrag av utbildningsförvaltningen i Botkyrka. Syftet var att höja förskolelärarnas kompetens inom området teknik och samhälle. Museet höll i fyra utbildningstillfällen med utgångspunkt i papperstillverkningen och samhället på bruket. För pedagoger inom grundskolan

har Tumba bruksmuseum erbjudit fortbildningen *Pappersskolan för lärare*, vilken är obligatorisk för lärare som arbetar med skolutvecklingsprogrammet *Naturvetenskap för alla – tema papper*. Även särskilda pedagogträffar med inriktning mot livet på bruket har varit bokningsbara för arbetslag inom grundskolan.

I samarbete med Crane AB tog museet för sjätte året i rad emot studenter som läser kursen Materialens kemi och egenskaper på KTH för föreläsningar och egen tillverkning. Även elever från Xenter och Konstfack har deltagit i pappers-tillverkningen som en del av sin utbildning.

Inom ramen för den arkeologiska uppdragsverksamheten finns en stor efterfrågan på skolvisningar. Inom flertalet av de större uppdragen anordnar **Arkeologerna** sådana. Som ett exempel kan nämnas den stora stadsarkeologiska undersökningen som bedrivits i Enköping 2017–2018, där över 500 elever från låg- och mellanstadiet samt särskolan har besökt utgrävningen. Undersökningen genomfördes i samarbete med Upplandsmuseet.

För att uppnå god kvalitet ska besöksundersökningarna visa att minst 90 procent av lärarna är nöjda eller mycket nöjda med genomfört program.

Under 2018 har svarsfrekvensen inte varit tillräckligt hög för att kunna säkerställa resultatet utifrån kvalitetsmålet. Under året har därför såväl underlag som process setts över för att likrikta insamlingen på de olika museerna med målet att öka svarsfrekvensen 2019. Bedömningen är dock att kvaliteten är god utifrån ett fortsatt stort intresse för ett besök från skolorna, och att många skolor återkommer.

5.2.4 Annan kunskapsförmedling

Statens historiska museer bedriver en bred kunskapsförmedling även utanför de egna publika arenor som museerna erbjuder. Inom den arkeologiska uppdragsverksamheten ingår kunskapsförmedling som en viktig del av arbetet såväl i fält som i rapporteringen av uppdraget.

Myndighetens medarbetare deltar i olika nationella och internationella sammanhang som konferenser, seminarier och workshops men även i olika sorters publikationer, allt från vetenskapliga till mer populärvetenskapliga. På detta sätt sprids kunskapen om myndighetens samlingar och verksamhet till olika grupper. Ett exempel är antologin *at Upsalum – människor och landskapande*, som sammanfattar de vetenskapliga resultaten från det arkeologiska projektet i Gamla Uppsala åren 2012–2017.

Statens historiska museers medarbetare agerar även som kunskapsresurs i olika sammanhang. Årligen besvaras till exempel ett stort antal förfrågningar som inkommer till myndigheten om såväl samlingar som enskilda föremål men även mer övergripande frågeställningar om historiska skeenden. I mediala sammanhang har medarbetare till exempel bidragit med "expertens röst" i radions P3 Historia och i P1 Vetenskapsradion Historia. I olika tv-kanaler har man bidragit med expertis i samband med stölden av begravningsregalierna i Strängnäs domkyrka och om dräktskick på 1700-talet, samt etablerat ett samarbete med Utbildningsradion kring tv-serien *Arkeologens dotter*.

Myndigheten har även ett väl inarbetat samarbete med olika utbildningar, såväl på högre som lägre nivå. Utöver undervisning och handledning välkomnas regelbundet studiebesök vid myndighetens museer för att ge en ökad förståelse för samlingarna och verksamheten.

3D-skanning av Biljardrummet som finns att uppleva på hallwylskamuseet.se (länk).

5.3 Besöksutveckling

5.3.1 Hallwylska museet

Hallwylska museets är ett miljömuseum inrymt i en av de mest påkostade svenska privatbostäderna från sekelskiftet 1900 i Stockholm. Byggnaden, tillsammans med inventarierna, testamenterades till staten av paret von Hallwyl 1920 för att visas i orubbat skick.

Museets ambition är att erbjuda en stor variation av aktiviteter där vissa är anpassade till första-gångsbesökare och andra till dem som redan är bekanta med museet och söker fördjupade kunskaper inom något ämnesområde.

Under 2018 uppnåddes målet att nå nya målgrupper då hälften av museibesökarna var förstagångsbesökare. Arbetet med att jämna ut fördelningen mellan män och kvinnor har fortgått men fortfarande utgör kvinnor 64 procent av besökarna.

Antalet anläggningsbesökare har 2018 ökat med 36 procent i jämförelse med 2017. Detta kan förklaras med att efter fyra år har anläggningen med

servering ute på gården blivit en etablerad del av museets utbud och som museet kontinuerligt arbetar med för att åstadkomma synergieffekter med. Antalet verksamhetsbesökare har minskat tio procent i jämförelse med föregående år. Dock är antalet besökare fortfarande 60 procent högre än före fri entré-reformen. Minskningen 2018 var störst i februari och juli i jämförelse med föregående år. Detta har sin förklaring i att museet under februari månad 2017 hade en särskild utställning *Colour Emotions – Celebrating Broken Illusions*, som lockade en stor publik, samt att den varma sommaren som i juli 2018 innebar kraftigt reducerade besökssiffror då museet saknar luftkonditionering.

För att nå den unga publiken har museet erbjudit verksamhet i form av familjevisningar på söndagar samt särskilda workshoptdagar i anslutning till de tillfälliga utställningarna. Under höstlovsveckan erbjöds visningar som lyfte fram det ockulta sekelskiftet och tidens intresse för det andliga. För yngre barn gavs särskilda "Hallwyleen"-visningar med vampyrer och spöken. Höstlovet blev en av museets mest välbesökta aktiviteter under året. För familjer som vill besöka

museet på egen hand har en audioguide som riktar sig till barn, med dramatiserade inslag, tagits fram och ett särskilt lekrum har inretts i sekelskiftesstil där barnen kan prova vardagliga saker från förr i tiden. Antalet besökare under 19 år ökade med sex procent i jämförelse med 2017.

För att uppfylla de behov och mål som ställs på skolornas undervisning har skolprogrammen på alla nivåer anpassats till läroplanen. För att nå fler skolor har museets alla studieprogram kommunicerats genom webbplatser, i en ny skolbroschyr och på museimässan *Skola+Museum=Sant*, vilket har resulterat i att antalet bokade skolgrupper har ökat under 2018.

Hallwylska museet har haft som mål att även nå ut med verksamheten till dem som av olika orsaker inte kan besöka det fysiska museet. Närvaron på flera digitala plattformar erbjuder möjlighet att få fördjupade kunskaper inom olika ämnesområden för dem som på grund av funktionsvariationer eller geografiskt avstånd inte kan besöka museet. Museet har startat en podcast som levererar djupdykningar i ett ämne som också är aktuellt i det fysiska museet. Genom [3D-skanningar av interiörerna \(länk\)](#) och samlingarna kan man besöka museet digitalt och genom digitala utställningar på museets webbplats få kunskap om allt från visitkortsbruket till familjens årliga resor utomlands. Regelbundet erbjuds också offentliga visningar för synskadade, på teckenspråk och visningar som riktar sig till personer med demens och minnessjukdomar

inom ramen för projektet *Möten med Minnen*. I de publika lokalerna har ljusförhållandena satts över för att öka tillgängligheten för personer med synnedsättning.

Antalet unika besökare på webben ökade med 67 procent gentemot föregående år. Tillväxten kan förklaras med digital marknadsföring av museets stora utbud, bland annat i sociala medier och via nyhetsbrev, vilket varit trafikdrivande till webbplatsen. Ökningen med 19 procent av följare i sociala medier kan även sannolikt förklaras av att museets medarbetare har arbetat mer aktivt med inlägg.

*För att uppnå **god kvalitet** ska besöksundersökningarna visa att minst 90 procent är nöjda eller mycket nöjda besökare.*

Under 2018 var andelen nöjda eller mycket nöjda 98 procent, vilket innebär att god kvalitet har uppnåtts.

Hallwylska museet arbetar aktivt och strategiskt med värdskap och bemötande. Detta belönades med ett pris i undersökningen "Stockholmarnas favoritmuseum" som genomförs årligen av konsultföretaget Evimetrix. I undersökningen värderar drygt 1 500 stockholmare 38 av Stockholm läns museer.

Tabell 19.

Besöksstatistik för Hallwylska museet.

Besök Hallwylska museet	2018	2017	2016	2015
Antal verksamhetsbesök	95 444	106 030	101 462	59 512
Antal anläggningsbesök	309 434	228 138	254 386	193 637
Antal besökare under 19 år	12 002	11 358	11 856	8 667
Fördelning män/kvinnor (procent)	36/64	37/63	34/65	30/68
Nöjdhet	98%	98%	99%	96%
Antal unika besökare på webben	304 265	182 686	185 635	130 402
Antal följare i sociala medier	19 255	16 205	12 250	9 215

Utställningen 100% kamp – Sveriges historia på Historiska museet. Foto: Ola Myrin.

5.3.2 Historiska museet

Historiska museet är inrymt i kvarteret Krubban på Östermalm i Stockholm. Museet innehåller föremål från Sveriges forntid och medeltid samt kyrklig konst från nyare tid.

Intensiva ombyggnader har pågått i Historiska museets lokaler under 2018. Dels för att förbereda att Kungl. Myntkabinettet flyttar in, dels för att skapa nya kontorslokaler som ska inrymma den större myndighetens många medarbetare. Det gör att buller från ombyggnationer tidvis har påverkat upplevelsen i de publika lokalerna. Det är därför extra glädjande att nöjdheten hos besökarna har varit fortsatt god.

Sammantaget har besökskurvan åter vänt uppåt och jämfört med 2017 har antalet anläggningsbesök ökat med 59 procent och antalet verksamhetsbesök med 54 procent. Det betyder att museet närmar sig det publikrekord som sattes i samband med införande av fri entré 2016. Ökningen slår igenom i alla åldersgrupper och för såväl svenska som internationella besökare. Bedömningen är att den variation av aktiviteter som riktar sig till olika målgrupper, från lekfulla event till fördjupande föreläsningar har bidragit till

utvecklingen. Satsningen att nå nya målgrupper har varit framgångsrik då 78 procent är första-gångsbesökare.

Inom familjeverksamheten har museet fortsatt att erbjuda särskilda program på helger och skollov. Av strategiska skäl har museet ändrat karaktär på programmen för barn och unga 2018. Glädjande är att arbetet har varit lyckosamt då antalet barn och unga under 19 år har ökat med 32 procent jämfört med 2017.

Årskurserna 3–5 är den största målgruppen för skolverksamheten på museet. *Forntider* är den mest bokade utställningen, men även verkstadspass har varit populära, gärna i kombination med en visning. Antalet visningar med Skapande skola ligger stadigt på runt tio procent av det totala antalet skolgrupper och omfattar alla grundskolans årskurser.

Ökningen av genomförda program för de äldre årskurserna kan till största delen härledas till den tillfälliga utställningen *100% kamp – Sveriges historia*, som riktade sig särskilt mot gymnasiet och unga vuxna. Cirka 100 visningar med tillhörande workshop i utställningen erbjöds kostnadsfritt för gymnasiet, för att öka tillgänglig-

heten för klasser som annars inte haft möjlighet att komma. Museet anordnade även en särskild lärarutbildning kopplad till utställningen.

Med utställningen *100% kamp – Sveriges historia* har museet nått nya besökargrupper. Svenska turister har ökat med två procent och bedömningen är att utställningen framför allt har lockat en yngre vuxen publik. Årets besökare har varit mer engagerade än tidigare. Inflödet av kommentarer, tips och synpunkter på utställningen har varit betydligt mer omfattande än i samband med tidigare utställningar. Detta visar att museet har lyckats nå den avsedda målgruppen unga vuxna, en grupp som generellt brukar vara svår att involvera på museet.

Under året har tillgänglighetsarbetet huvudsakligen utvecklats genom olika slags samarbeten för att öka kunskapen om tillgänglighet och förutsättningar för människor med olika funktionsvariationer. Utställningen *100% kamp* lyfter dessa frågor och en mängd grupper med särskilda behov har under året besökt museet för att se utställningen och för att nyttja lokalerna till exempel för seminarier och konferenser. Detta sätter fokus på utmaningarna i museet och vikten av att fortsätta arbetet för att göra huset mer tillgängligt. Nytt för 2018 är teckenspråks-gestaltade visningar, genom ett samarbete med Riksteaterns Tyst teater. Under året arrangerades visningen *Bland riddare, helgon och häxor* i basutställningen *Sveriges historia*. Visningen genomfördes för såväl skola som vuxengrupper

och har varit mycket uppskattad, något som uppmärksammades i en recension i Dövas tidning. I övrigt fortsätter museet att uppdatera sina basutställningar, till exempel har ljuset höjts i utställningen *Vikingar* för att underlätta läsning av texter.

Under flera år har det i sociala medier uttryckts önskemål om att museets föredrag ska doku-menteras. Under 2018 har därför sju föredrag filmats och publicerats på Historiska museets Youtube-kanal och Facebooksida. Filmerna har tillgängliggjort en del av museets programverk-samhet för dem som inte fysiskt har haft möjlighet att ta sig till museet. Under 2018 har filmerna startats drygt 11 000 gånger.

En förklaring till nedgången av antalet webbesö-kare 2018 kan vara det framgångsrika webbtestet "Vem är du i nordisk mytologi?" som var en del av Vikingasommar 2017 och som under perioden juni till december genererade cirka 78 000 besök. I övrigt är förändringen med största sannolikhet en normal fluktuation mellan olika år. Ökningen av antalet följare i sociala medier bedöms bero på museets systematiska arbete med inlägg som kopplar museets samlingar och verksamhet till aktuella teman.

För att uppnå god kvalitet ska besöksundersök-ningarna visa att minst 90 procent är nöjda eller mycket nöjda besökare.

Under 2018 var andelen nöjda eller mycket nöjda 98 procent, vilket innebär att god kvalitet har uppnåtts.

Tabell 20.

Besöksstatistik för Historiska museet.

*Utfallet 2017 är inte jämförbart med 2016–2015 då mätmetoden förändrades på inrådan av Myndigheten från kulturanalys.

Besök Historiska museet	2018	2017	2016	2015
Antal verksamhetsbesök	224 650	145 725	232 721	151 566
Antal anläggningsbesök	264 294	165 973	263 942	154 046
Antal besökare under 19 år	60 206	45 467*	66 205	47 935
Fördelning män/kvinnor (procent)	49/50	49/51	53/47	56/44
Nöjdhet	98%	98%	99%	98%
Antal unika besökare på webben	409 479	438 327	393 876	451 304
Antal följare i sociala medier	32 139	26 749	19 423	12 588

Kungl. Myntkabinettet. Foto: Ola Myrin.

5.3.3 Kungl. Myntkabinettet

Kungl. Myntkabinettet, som är Sveriges ekonomiska museum, är lokaliserat på Slottsbacken mitt emot Kungliga slottet. Samlingsområdet omfattar mynt och andra betalningsmedel samt medaljer och andra föremål kopplade till numismatik eller finanshistoria.

Med anledning av det pågående och mycket omfattande förberedelsearbetet inför flytten till kvarteret Krubban på Östermalm, har ingen publik verksamhet bedrivits i lokalerna under 2018. Endast en mycket begränsad verksamhet har kunnat genomföras, och då i andra lokaler. Den väl etablerade föreläsningsserien med olika teman inom ekonomi har inlett verksamheten i de kommande gemensamma lokalerna med Historiska museet. Färre programpunkter har genomförts, men deltagarantalet har ökat jämfört med föregående år.

I arbetet med barn och unga har Kungl. Myntkabinettet samverkat med Historiska museet i årets version av Vikingasommar, där barn och deras familjer på museets innergård kunde prova

olika aktiviteter. Temat var Vikingar och deras affärer och en av aktiviteterna var att prova myntslagning. Genom vandringsutställningen *Pengalabbet*, som under året har visats i Motala och Halmstad, har museet även kunnat nå barn och skolklasser i regioner utanför Stockholm. Till den interaktiva utställningen finns ett pedagogiskt program och en mobilapplikation.

Under 2018 har ett förberedande arbete inletts inför produktionen av nya basutställningar i de nya lokalerna. Utställningarna kommer att öppna från och med 2020.

*För att uppnå **god kvalitet** ska besöksundersökningarna visa att minst 90 procent är nöjda eller mycket nöjda besökare.*

Museet har varit stängt under 2018.

Tabell 21.

Besöksstatistik för Kungl. Myntkabinettet.

*Den publika verksamheten stängde 2017-08-20.

Besök Kungl. Myntkabinettet	2018	2017*	2016	2015
Antal verksamhetsbesök	0	37 229	62 705	47 392
Antal anläggningsbesök	0	46 716	74 552	iu
Antal besökare under 19 år	0	5 236	10 457	8 944
Fördelning män/kvinnor (procent)	–	46/53	49/50	–
Nöjdhet	–	94%	90%	–
Antal unika besökare på webben	126 048	133 860	118 516	114 087
Antal följare i sociala medier	3 070	2 935	2 691	2 143

Packning av samlingarna på Kungl. Myntkabinettet inför flytt. Foto: Jacques Vincent.

Utställningen I love you madly i Livrustkammarens vagnhall. Foto: Jens Mohr.

5.3.4 Livrustkammaren

Livrustkammaren ligger i Kungliga slottets källare och innehåller föremål från den svenska kungliga historien från Gustav Vasa till i dag. Rustningar, vapen, ceremoniella dräkter, kungliga kläder för vardag och fest samt kungliga vagnar finns i museets samlingar.

Museet har under 2018 arbetat med att ta fram en ny basutställning som öppnar 2019, vilket har inneburit att endast utställningslokalen Vagnhallen har varit öppen för besökare.

Antalet besökare på museet sjönk med 37 procent jämfört med året innan, vilket beror på att endast en mindre del av museet har varit öppet. Jämfört med besöksantalet före fri entré-reformen är det dock endast en procents minskning 2018. Besökarna har främst utgjorts av utländska turister medan antalet svenska besökare och framför allt stockholmare har minskat. Möjligen är detta en av förklaringarna till att skillnaden i antal besökande män och kvinnor har minskat något.

Programverksamheten för vuxna har varit framgångsrik trots att museets hörsal inte har kunnat

användas under året och att antalet publika erbjudanden därmed minskade. Utöver föredrag och specialvisningar har publika aktiviteter som *Axel von Fersens charmkurs* och museets singelkvällar arrangerats vid olika tillfällen för att möta den stora efterfrågan.

Under 2018 har antalet besökande under 19 år minskat med 49 procent. Museet har fortsatt sin verksamhet för barn genom Livrustkammarens *Riddarklubb* men har på grund av ombyggnaden fått hitta alternativa aktiviteter och platser under 2018. Ett samarbete med Storkyrkan gav möjlighet att genomföra såväl riddarskola som visningar där. Populära barnaktiviteter, som utklädning och pyssel, har enbart kunnat arrangeras under lov och vissa helgdagar. Även antalet medlemmar i Riddarklubben minskade under året och ett arbete med att förnya Riddarklubbens erbjudande har påbörjats. Möjligen kan fri entré ha påverkat intresset för ett betalt medlemskap. En uppskattad nyhet för året var en familjedag med 1700-talstema.

Livrustkammarens barnkalas har varit fortsatt omtyckta även om de minskat i antal, delvis på grund av att lokalen har behövts för olika

typer av evenemang i och med ombyggnaden. Dessutom förändrades upplägget eftersom en visning i basutställningen inte längre var möjligt. Det kan ha gjort att intresset för kalasen minskade. Sammantaget har familjeverksamheten påverkats negativt av de begränsade utrymmena i museet och därmed minskat i omfattning.

Skiss av den kommande basutställningen på Livrustkammaren.

Inför ombyggnaden förändrades skolverksamheten för att försöka fortsatt nå de många skolklasser som vanligtvis kommer till museet. Trots de tillfälliga visningarna i form av stadsvandringar sjönk antalet besökande skolgrupper kraftigt.

Målet att öka tillgängligheten är viktigt i utformandet av den nya basutställningen. Där kommer belysningen att justeras för att personer med synnedsättning ska kunna ta del av museet på ett sätt som inte varit möjligt tidigare. Även en ny audioguide med ett syntolkat spår är under produktion. För att nå barn med särskilda behov har museet samarbetat med RBU, Riksförbundet för rörelsehindrade barn och ungdomar, och erbjudit museibesök även utanför de ordinarie öppettiderna.

Hög interaktivitet med besökarna på sociala medier har lett till ökat intresse, vilket syns i antalet följare som stadigt stigit sedan flera år tillbaka. Även antalet besökare till webbplatsen ökade gentemot föregående år. Detta bedöms bland annat bero på digital marknadsföring via nyhetsbrev och sociala medier som leder besökare till webbplatsen.

*För att uppnå **god kvalitet** ska besöksundersökningarna visa att minst 90 procent är nöjda eller mycket nöjda besökare.*

Under 2018 var andelen nöjda eller mycket nöjda 79 procent, vilket innebär att god kvalitet inte har uppnåtts.

Nöjdheten har gått ner markant i jämförelse med tidigare år. Nedgången kan antas bero på att upplevelsen som besöket erbjöd var så mycket mer begränsat än vanligt på grund av ombyggnaden inför den nya basutställningen.

Tabell 22.

Besöksstatistik för Livrustkammaren.

* Antalet anläggningsbesökare och verksamhetsbesökare är detsamma då museet varken har en restaurang eller någon annan verksamhet utöver museiverksamheten.

Besök Livrustkammaren	2018	2017	2016	2015
Antal verksamhetsbesök*	268 061	422 336	454 670	270 269
Antal anläggningsbesök*	268 061	422 336	454 670	270 269
Antal besökare under 19 år	34 685	68 033	81 658	49 792
Fördelning män/kvinnor (procent)	44/56	42/58	41/58	45/51
Nöjdhet**	79%	98%	97%	95%
Antal unika besökare på webben	229 889	166 705	177 252	127 421
Antal följare i sociala medier	54 180	41 958	27 218	12 114

Barockdansen på Skoklosters slott. Foto: Jens Mohr.

5.3.5 Skoklosters slott

Skoklosters slott är Sveriges största privatpalats och tillkom under den svenska stormaktstidens mest blomstrande period. Slottet, som är ouppvärt och saknar el, håller öppet två helger vid sportlov i februari och mars, påskhelgen, under helger i maj och september, vid skollov och inför jul samt under hela juni, juli och augusti. Övrig tid är slottet bemannat men endast öppet för bokade grupper.

Slottet som är vackert beläget vid Mälaren i Håbo kommun, är ett attraktivt besöksmål som tar emot besökare i olika åldrar – ofta familjer i flera generationer på utflykt. Museet arbetar för att nå ut bredare och attrahera nya besökare. Detta sker främst genom fler samarbeten med aktörer i närområdet och utveckling av programverksamheten.

Fri entré bedöms inte ha påverkat antalet besökare på Skoklosters slott nämnvärt. 2018 har antalet anläggningsbesökare ökat med nio procent medan verksamhetsbesökarna har minskat med elva procent. Detta ska sättas i relation till att museet 2017 hade den mycket populära utställningen *Jane Austins värld*, som lockade besökare

i alla åldrar under sommaren. Trots att 2018 inte bjöd på en sådan publikmagnet blev minskningen inte större. En jämförelse med 2016 och åren innan försvåras av att registreringen av besökare förändrades 2017, från automatisk besöksräknare till att alla besök i slottet registreras vid entrén, vilket ger ett mer kvalitetssäkrat utfall.

Många av programdagarna som erbjuds är återkommande teman som hästdagar, nationaldagsfirande och tornerspel. Varje dag som slottet är öppet genomförs en familjevisning och i ett tornrum finns *Slottsateljén*, ett familjerum där barn och föräldrar kan pyssla, klä ut sig, leka med dockskåp och läsa böcker. För de unga besökarna erbjuds program och aktiviteter. Årets utställning var en lekutställning om *Tant Brun, Grön och Gredelin* med anledning av hundraårsjubileet för Elsa Beskows bok. Under 2018 har antal besökare under 19 år minskat med fyra procent i jämförelse med 2017, vilket innebär 369 personer.

Antalet skolor som besöker Skoklosters slott är i dag lågt, vilket huvudsakligen bedöms bero på slottets avsides läge. Ambitionen är att vidareutveckla utbudet så att fler har möjlighet att besöka slottet.

I arbetet med att förbättra tillgängligheten för alla besökare, håller en permanent utställning i tre rum på bottenvåningen på att iordningställas. Avsikten är att det där ska presenteras vad som finns i våningarna högre upp. Utställningen kommer att ge dem som inte har möjlighet att ta sig upp i slottet en överblick av vad museet innehåller. Under 2018 har museet, tillsammans med Statens fastighetsverk och en tillgänglighetskonsult, gått igenom hela byggnaden för att lägga upp en plan för hur tillgängligheten kan förbättras på kort sikt och kartlägga de åtgärder som kräver längre planering.

Digital marknadsföring i sociala medier och nyhetsbrev har bidragit till att antalet unika besökare till webbplatsen ökade med 45 procent gentemot föregående år. Ökningen av följare i sociala medier bedöms även vara ett resultat av fler inlägg från museets sida vilket skapar ökat intresse och fler följare.

*För att uppnå **god kvalitet** ska besöksundersökningarna visa att minst 90 procent är nöjda eller mycket nöjda besökare.*

Under 2018 var andelen nöjda eller mycket nöjda 96 procent, vilket innebär att god kvalitet har uppnåtts.

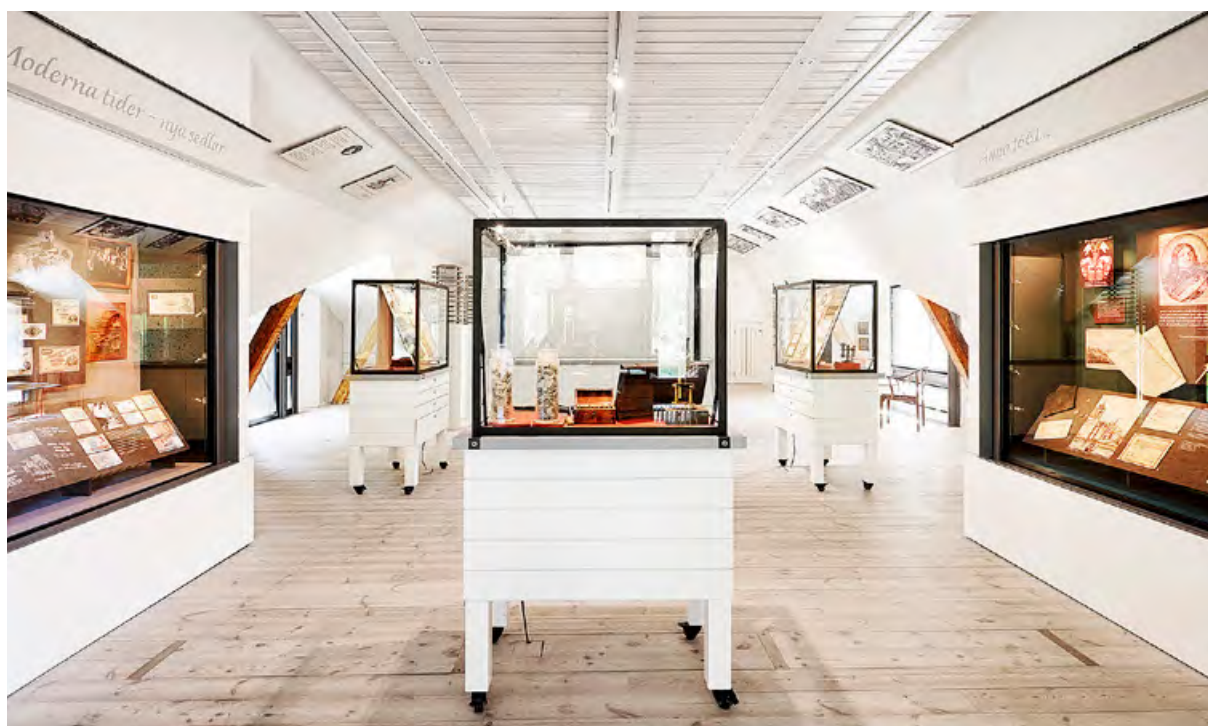

Utställningen Tant Brun, Grön och Gredelin. Foto: Petri Tigercrona

Tabell 23.

Besöksstatistik för Skoklosters slott.

Besök Skoklosters slott	2018	2017	2016	2015
Antal verksamhetsbesök	42 552	47 548	60 685	28 991
Antal anläggningsbesök	94 270	86 098	91 169	72 099
Antal besökare under 19 år	8 397	8 766	6 155	6 180
Fördelning män/kvinnor (procent)	44/55	36/64	44/55	46/53
Nöjdhet*	96%	95%	95%	92%
Antal unika besökare på webben	175 759	121 251	104 198	77 448
Antal följare i sociala medier	12 701	11 127	8 346	5 465

Utställningen Sedlarnas historia på Tumba bruksmuseum. Foto: Erik Lernestål.

5.3.6 Tumba bruksmuseum

Tumba bruksmuseum i Botkyrka kommun, är ett arbetslivsmuseum som fokuserar på pappers- och sedeltillverkning samt livet och människorna vid Tumba pappersbruk.

Museet genomför årligen ett stort antal programaktiviteter, varav flertalet i nära samverkan med andra aktörer. Under året har till exempel samarbete med Slagsta Gille skett, där en Spelmansstämma anordnats på och runt museet, men även särskilda aktiviteter tillsammans med Tumba bruks hyresgästförening. Under året har ett ökat antal program genomförts utanför det egna museet, som ett sätt att nå nya målgrupper. Vid dessa har en mobil station tagits med för att kunna visa handpapperstillverkningen och berätta om hantverket kopplat till Tumba bruks historia. Under kulturfestivalerna *Vi är Botkyrka* och *Sommarkul i Salem* har museet riktat sig till familjer lokalt medan en workshop och föreläsning på Världskulturmuseerna nådde en annan grupp familjer och vuxna besökare.

Eftersom Tumba bruksmuseum har haft fri entré sedan öppnandet 2005 så finns ingen förändring kopplat till detta att notera. Antalet anläggnings-

besök har ökat med tolv procent i jämförelse med 2017 och antalet verksamhetsbesök med tio procent. Detta trots den varma sommaren, som medförde ett minskat antal verksamhetsbesökare i juli.

Under 2018 har Tumba bruksmuseum genomfört en omfattande familjeverksamhet. Museet har under loven anordnat verkstadsaktiviteter varvat med interaktiva visningar om till exempel utvecklingen från plåtmynt, via sedlar till framtidens e-kronor. Under sommarlovet arrangerades ett dagkollo för barn i åldern 12–15 år och tillsammans med Södertörns Brandförsvarsförbund arrangerades *Spruthusets dag* i den gamla brandstationen på Tumba bruksmuseum. Antalet barn under 19 år minskade med fem procent i jämförelse med 2017.

Nedgången av antalet barn under 19 år bedöms bero på det minskande antalet skolgrupper som har besökt museet, trots ett stort utbud av skolprogram med kopplingar till läroplanen. Anledningen är sannolikt flera men stor personalomsättning i skolorna inom Botkyrka kommun tillsammans med personalförändringar på museet har påverkat kontinuiteten i kommunikationen till lärarna negativt.

Under 2018 har inga särskilda åtgärder vidtagits för personer med en funktionsvariation. Det bör dock nämnas att visningen av handpapperstillverkningen, som erbjuds dagligen under museets allmänna öppettider och även ingår i många av de bokade visningarna, sedan tidigare innehåller många tillgänglighetsanpassade moment så som taktila inslag, praktiska delar där pedagogen visar med händerna och längden på visningen som anpassas till besökarna. Under sommaren fick sex ungdomar, varav två från särskolan, feriearbete förlagt till Tumba bruksmuseum. Deras lön betalades av Botkyrka kommun medan handledningen utfördes av Tumba bruksmuseums medarbetare.

Tumba bruksmuseum bytte till en ny, modern webbplats i december 2018. Ökningen av antalet följare på Facebook är ett direkt resultat av en ökad satsning på sponsrade inlägg.

*För att uppnå **god kvalitet** ska besöksundersökningarna visa att minst 90 procent är nöjda eller mycket nöjda besökare.*

Besökarnas upplevelse mäts inte på Tumba bruksmuseum på grund av begränsade personalresurser.

Tumba bruksmuseum. Foto: Erik Lernerstål.

Tabell 24.

Besöksstatistik för Tumba bruksmuseum.

På grund av begränsade personalresurser mäts inte besökarnas upplevelse på Tumba bruksmuseum. Inte heller förs statistik över andelen besökande män/kvinnor.

Besök Tumba bruksmuseum	2018	2017	2016	2015
Antal verksamhetsbesök	15 984	14 539	16 927	–
Antal anläggningsbesök	19 918	17 732	20 856	15 246
Antal besökare under 19 år	5 102	5 234	7 824	4 375
Fördelning män/kvinnor (procent)	–	–	–	–
Nöjdhet	–	–	–	–
Antal unika besökare på webben	iu	iu	iu	iu
Antal följare i sociala medier	522	444	362	235

5.4 Resultatbedömning

Statens historiska museer har under 2018 erbjudit ett stort och varierat publikt utbud som har spänt över ämnen och teman från Sveriges rättighetskamper och Riksbankens 350-årsjubileum till omöjlig kärlek. Utställningar, program- och visningsverksamheten har varit omfattande och har nått ut till en bred målgrupp. Besöksundersökningarna visar en fortsatt mycket hög nöjdhet. Detta är särskilt glädjande med anledning av att det på flera av museerna pågår ett stort förändringsarbete med pågående ombyggnader vilket har medfört ett delvis begränsat erbjudande.

Under 2018 har publiken kunnat ta del av 26 basutställningar och tio tillfälliga utställningar vid myndighetens museer. En av myndighetens tidigare utställningar har visats på två olika orter i landet och de båda vandringsutställningarna *We call them Vikings* har visats i Australien och Frankrike under året. Med syfte att ge fler möjlighet att ta del av myndighetens samlingar finns mer än 44 700 föremål utlånade till över 200 nationella och internationella institutioner. Vidare har samlingarna tillgängliggjorts för nationella och internationella forskare, studenter samt för en specialintresserad allmänhet.

Genom myndighetens arbete med digitala medier ökar tillgången till det kulturarv myndigheten förvaltar och nya möjligheter ges till förmedling av myndighetens samlingar, dess miljöer och program. Bland annat har fyra digitala utställningar tillkommit på museernas webbplatser, med fördjupningar om ett antal föremål eller föremålsgrupper. Vidare är en 3D-skanning av Hallwylska museets paradvåning nu fullständigt publicerad i 3D, vilket möjliggör ett besök utan att fysiskt vara på plats på museet.

Ett kontinuerligt arbete pågår för att bredda besöksgrupperna, locka nya målgrupper och öka intresset för återbesök. Genom en varierad och bred samverkan med olika externa aktörer, såväl näringsliv, det civila samhället som statliga aktörer, har ett omfattande programutbud kunnat erbjudas utifrån de olika museernas särart och förutsättningar. Under 2018 har vid myndighetens museer närmare 7 800 visningar och program genomförts, vilket innebär i genomsnitt 21 aktiviteter per dag under årets samtliga dagar. Till det kommer ett stort antal visningar, föredrag och seminarier som Arkeologerna genomför i samband med många av sina uppdrag under året.

Jullovsaktivitet med skattjakt på Historiska museet. Foto: Erik Lärnestål.

Tabell 25.

Museibesökare 2018 redovisat totalt och per museum.

* Antalet anläggningsbesökare och verksamhetsbesökare är detsamma då museet varken har en restaurang eller någon annan verksamhet utöver museiverksamheten.

**Antal deltagare inom familjeverksamhetens sommarsatsning Vikingasommar finns inte medräknat i statistiken ovan då dessa inte registreras. Se vidare Tilläggsuppgifter och noter på sid 78.

Museibesökare 2018	Totalt	Hallwylska museet	Historiska museet	Kungl. Mynt- kabinettet	Livrust- kammaren	Skoklosters slott	Tumba bruksmuseum
Antal verksamhetsbesök	646 691	95 444	224 650	0	268 061*	42 552	15 984
Antal anläggningsbesök	955 977	309 434	264 294	0	268 061*	94 270	19 918
Antal besökare under 19 år	120 392	12 002	60 206	0	34 685	8 397	5 102
Antal aktiviteter vuxna	4 255	2 043	660	10	403	938	201
Antal deltagare	78 922	28 221	16 373	1 152	4 143	26 874	2 159
Antal aktiviteter barn/familjer	2 257	356	452	0	70	1 174	205
Antal deltagare	32 761	8 276	10 956**	0	2 931	9 201	1 397
Totalt antal skolgrupper	1 973	238	1 268	0	339	24	104
varav bokade skolgrupper	1 254	195	833	0	98	24	104
varav obokade skolgrupper	719	43	435	0	241	0	0
Totalt antal deltagare i skolgrupper	40 919	4 908	26 326	0	7 684	493	1 508
Antal unika besökare på webben	1 245 440	304 265	409 479	126 048	229 889	175 759	iu
Antal följare i sociala medier	121 867	19 255	32 139	3 070	54 180	12 701	522

Tabell 26.

Redovisning av prestationens kostnader och intäkter.

Publik verksamhet	2018
Intäkter av anslag	123 965
Övriga intäkter	29 969
Kostnader	-152 406

SFS 2014:1079

Statens historiska museer ska stödja regionala och lokala museer inom sitt verksamhetsområde, bedriva internationellt och interkulturellt utbyte och samarbete. Myndighetens samverkan med myndigheter och andra aktörer ska omfatta det civila samhällets organisationer. Vidare får myndigheten tillhandahålla varor samt åta sig att utföra undersökningar, utredningar och andra tjänster inom sitt verksamhetsområde.

6. Övriga instruktionsenliga uppdrag

Statens historiska museer bedriver samverkan och samarbete med en stor mängd aktörer inom verksamhetens olika delar. Nedan beskrivs detta övergripande med ett fåtal exempel i rapporteringen av respektive uppdrag. En mer rättvis bild av den variation av olika samarbeten som genomförs under ett år ges utifrån resultatredovisningen som helhet.

6.1 Samverka

6.1.1 Stödja regionala och lokala museer

Statens historiska museers samlingar används och blir tillgängliga för en bred publik genom omfattande utlåning till museer och andra institutioner som bedriver utställningsverksamhet. De flesta länmuseers basutställningar innehåller föremål som tillhör myndigheten vilket ger bättre förutsättningar att skildra lokal och regional historia. Myndighetens utlåningspraxis är generös och präglas av förståelse för kulturarvets regionala betydelse.

Låntagarna är främst länmuseer, större kommunala museer eller motsvarande, men det förekommer också att samlingarna visas i andra typer av sammanhang, såsom offentliga lokaler eller besökscentra av olika slag. Statens historiska museer besiktigar regelbundet sina långvariga lån. Vid dessa tillfällen sker inte bara en kontroll, lika betydelsefull är det nätverkande och det kunskapsutbyte som sker.

Statens historiska museer har under året samverkat regionalt i fyra utställningar. På Historiska museet har Regionmuseet Kristianstads utställning *100% kamp – Sveriges historia* visats. På Kulturen i Lund visades *A Sense of Jane Austen – dräkt & historia*, som inspirerats av 2017 års

utställning på Skoklosters slott, Jane Austens värld. Utställningen *Bergman på modet – kvinnoroller och kostymer*, som var Hallwylska museets bidrag till Ingmar Bergmanjubileet 2018, har i omarbetad form öppnat på Malmö museer under hösten och på Motala bibliotek och i Halmstads rådhus har Kungl. Myntkabinettets utställning *Pengalabbet* visats.

Vid Riksantikvarieämbetets länmuseiträff *Museer i förändring* berättade en av myndighetens medarbetare om Livrustkammarens arbete i sociala medier.

6.1.2 Internationellt och interkulturellt utbyte och samarbete

Myndighetens generösa låneverksamhet till internationella institutioner gör att samlingarna blir tillgängliga för en mycket bred publik. I avsnittet 5.1.3 om utlån och depositioner, ges exempel på internationella utlån under 2018.

Internationellt utbyte och samarbete sker också inom utställningsverksamheten. Till exempel har Hallwylska museet samverkat med Polferries, polska institutet och polska ambassaden i arbetet med *Krakows krubbor*. Historiska museet har, i produktionen inför utställningen *Speaking Memories – Förintelsens sista vittnen*, samarbetat med USC Shoah Foundation – The Institute for Visual History and Education i USA kring innehåll, samt med Auschwitz-Birkenau State Museum kring inlån av föremål. Även genom myndighetens båda vandringsutställningar *We call them Vikings*, som har turnerat över världen sedan 2012, har samarbete etablerats med de mottagande institutionerna. Utställningarna är ett samarbete med det österrikiska företaget Museums Partner, där Statens historiska museer står för

expertkunskap, pedagogik och föremål och utställningskoncept, medan Museums Partner ansvarar för turnélogistik och försäljning.

Myndighetens medarbetare är aktiva i ett stort antal internationella organisationer och nätverk. Historiska museets chef är svensk delegat för museifrågor i *International Holocaust Remembrance Alliance* (IHRA), samt ordförande för Svenska ICOM. Representanter för den numismatiska verksamheten ingår huvudsakligen i tre internationella sammanslutningar; *Fidem-Fédération Internationale de la Médaille d'Art* (FIDEM), som är en organisation för medaljkonstnärer och museer med medaljsamlingar, *ICOMON*, som är en avdelning för numismatiska, ekonomiska och bankmuseer inom ICOM och *International Numismatic Council* (INC), som är den ledande internationella sammanslutningen för akademisk numismatik och där Myntkabinetets t.f. museichef ingår som styrelsemedlem.

Medarbetare från Statens historiska museer har även hållit en rad föredrag på internationella konferenser. Bland annat har forskningsprojektet *In Orbit* presenterats på den internationella konferensen Critical Heritage Studies i Hangzhou, Kina. Vidare har ett föredrag hållits vid FIDEM i Kanada om Lea Ahlborn (1826–97), som var myntgravör vid Kungliga Myntverket och den första kvinnan i svensk statstjänst, och myndigheten har deltagit i en internationell konferens om historisk dräkt i München. Besöket resulterade även i ytterligare ett besök, på Bayerns nationalmuseum för att under ett par dagar kompetensutvecklas i en speciell typ av montering av historisk dräkt.

Under temat *Konst och mat* har Skoklosters slott sedan 2016 deltagit i ett internationellt EU-projekt med partners från Italien, Portugal, Grekland och Albanien. Med GWZO, Leibniz-Institut für Geschichte und Kultur des östlichen Europa som huvudman, är Livrustkammaren delaktig i en omfattande EU-ansökan inom temat *Creative Europé*, med bland annat Staatliche Kunstsammlungen i Dresden, Kunsthistorisches Museum i Wien och Nationalgalleriet i Prag som delta-

gande museer. Under rubriken *Bellum et artes* avses kopplingen mellan det trettioåriga kriget och konsten i flera länder undersökas genom skapandet av utställningar, publikationer med mera.

I det nordiska samarbetet kan nämnas myndighetens deltagande i *Nordiskt Numismatiskt Forskarsymposium VIII* som är en sammanslutning av nordiska kollegor som i sin profession bedriver eller samverkar kring numismatisk forskning, och det *Nordiska museichefskollegiet*, som samlar chefer för de kulturhistoriska museerna på statlig nivå. Årets möte, med temat *Nationalmuseer i förändring – omtag, nytänk och utmaningar*, hölls i Stockholm med Statens historiska museer och Stiftelsen Nordiska museet som värdar. En representant från Tumba bruksmuseum sitter i styrelsen för *Nordisk pappershistorisk förening*, som värnar traditionell- och industribaserad papperstillverkning.

Med stöd från Kulturrådet startade 2018 projektet *Det gemensamma historierummet*, som ska utveckla en digital undervisningsresurs med utgångspunkt från interkulturella perspektiv på historiska föremål. Projektet är ett samarbete mellan Östergötlands museum, Bohusläns museum, Bungemuseet, Sjöfartsmuseet Akvariet, Världskulturmuseerna, Forum för levande historia, Historiska museet och FUISM – föreningen för pedagogisk utveckling i svenska museer och kulturinstitutioner. Under året har en arbetsgrupp på Statens historiska museer genomfört en förstudie för att undersöka vilka möjligheter som finns för myndigheten att utveckla och driva den digitala undervisningsresursen.

6.1.3 Samverkan med myndigheter och det civila samhällets organisationer

Samlingarna vid Statens historiska museer är betydelsefulla för forskning inom de områden som myndigheten ansvarar för. Inte minst är samverkan med universitet och högskolor av betydelse. Samarbetet omfattar såväl undervisning, handledning som andra utbildningsmoment. Ofta kommer studenter till myndighetens

museer för studiebesök eller för vissa moment i sin utbildning. Det förekommer också att studenter på grundutbildningsnivån gör sin praktik på någon av myndighetens avdelningar. Livrustkammaren har tagit emot praktikanter från universitetsutbildningar under året och Tumba bruksmuseum har erbjudit en student, från det tvärvetenskapliga programmet Museer och kulturarv på Stockholms Universitet, en praktikplats under tio veckor.

Samlingarna används inom såväl grundutbildningen som forskarutbildningen. Den omfattande osteologiska samlingen som myndigheten förvaltar är till exempel grunden till mycket av den forskning som i dag sker kring förhistoriskt DNA.

Inom den arkeologiska uppdragsverksamheten och den publika verksamheten vid myndighetens museer sker ett intensivt samarbete med andra myndigheter, regioner och kommuner, företag och ideella organisationer. Exempel under 2018 är Hallwylska museets samverkan inom programverksamheten med Filminstitutet och Bergmanstiftelsen i anslutning till utställningen *Bergman på modet*, Kungl. Myntkabinetts samverkan med Dagens Industri i samband med föreläsningsserien och Livrustkammarens samarbete med dansgruppen Pied en l'Air under museets dansbal och Drottningholms slottsteater under 1700-talsdagen för hela familjen. Riddarklubben väst på Bohus fästning är en återkommande samarbetspartner där konceptet för Livrustkammarens barnklubb erbjuds på fästningens område.

Statens historiska museers medarbetare har under året varit aktiva i olika nationella sammanhang för att förmedla kunskap och utbyta erfarenheter. Livrustkammarens medarbetare har till exempel hållit föredrag om museets arbete med att skapa hög interaktivitet och dialog med användarna på sociala medier. För museet är det en arena för pedagogik och ett sätt att möta besökaren på andra sätt än i den traditionella museimiljön. Föredragen har hållits för en bred krets av institutioner både inom och

utanför Stockholmsområdet. Hallwylska museets medarbetare har deltagit i konferenser och har besökt andra museer för att föreläsa om museets pedagogiska verksamhet samt tagit emot kollegor. Medarbetare från Tumba bruksmuseum har föreläst om säkerhetspapperets historia på Nordisk pappershistorisk förenings årsmöte och om Riksbankens 350-åriga historia på ett medlemsmöte för Stockholms myntklubb, samt om papprets väg till Sverige som en del av programverksamheten på Östasiatiska museet. Myndighetens numismatiker har förmedlat kunskap om museets samlingar genom samverkan med projekt vid Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien och inom Svenska Numismatiska Föreningens publikationsserie *Den Svenska Mynthistorien*. Historiska museet har etablerat ett samarbete med Utbildningsradion kring TV-serien Arkeologens dotter där museet har bistått med expertis och utlån av rekvisita i samband med inspelningarna.

Ett kunskapsutbyte sker även via myndighetens överintendent som är ordförande i Riksförbundet Sveriges museer och en av medlemmarna i Centralmuseernas samarbetsråd (CMS).

6.2 Tillhandahålla varor och tjänster

För verksamheterna Arkeologisk uppdragsarkeologi och försäljning av varor, se redovisning under avsnitt 2.3.1 *Avgiftsbelagda verksamheter*.

Statens historiska museer har inom resultatområdet tjänsteexport två vandringsutställningar, *We call them Vikings 1* och 2, som har turnerat över världen sedan 2012. Under 2018 har de visats dels i Melbourne i Australien, dels i Nantes Frankrike. Utställningen *We call them Vikings 1* ska 2019 återföras till Historiska museet 2019 för att bli del av en ny basutställning. *We call them Vikings 2* kommer eventuellt fortsätta att turnera till och med 2020, men i dagsläget finns ingen ytterligare turnéort avtalad.

6.3 Resultatbedömning

Statens historiska museer har i uppdrag att verka i hela landet och att samverka med andra myndigheter och organisationer på olika sätt samt stödja lokala och regionala museer. Det är myndighetens bedömning att under 2018 har detta genomförts på ett tillfredställande sätt inom samtliga verksamhetsområden. Att samverka med andra och söka nya samarbetspartners är en integrerad del i verksamheten.

I myndighetens arbete med att tillhandahålla varor samt åta sig att utföra undersökningar, utredningar och andra tjänster inom sitt verksamhetsområde, har en omfattande arkeologisk uppdragsverksamhet genomförts under året. Myndigheten har även bedrivit försäljning av varor i museibutikerna på Hallwylska museet, Historiska museet, Livrustkammaren och Skoklosters slott och myndighetens två internationella vandringsutställningar har fortsatt sin turné över världen. Samtliga verksamheter uppvisar 2018 ett positivt resultat med ett totalt utfall på 1,9 Mkr.

Arkeologerna gräver vid Gamla Uppsala prästgård. Foto: Anton Seiler

Butiken på Hallwylska museet. Foto: Erik Lernerstål.

SFS 2000:605

Myndigheten ska redovisa de åtgärder som har vidtagits i syfte att säkerställa att kompetens finns för att fullgöra de uppgifter som avses i 1 § första stycket (se nedan). I redovisningen ska det ingå en bedömning av hur de vidtagna åtgärderna sammantaget har bidragit till fullgörandet av dessa uppgifter.

1 § Myndigheten ska redovisa och kommentera verksamhetens resultat i förhållande till de uppgifter som framgår av myndighetens instruktion och till vad regeringen, i förekommande fall, har angett i regleringsbrev eller i något annat beslut. Den individbaserade statistik som ingår i resultatredovisningen ska vara uppdelad efter kön, om det inte finns särskilda skäl mot detta.

7. Myndigheten som arbetsplats

Statens historiska museer har i och med samgåendet med myndigheten Livrustkammaren och Skoklosters slott med Stiftelsen Hallwylska museet genomfört ett förändringsarbete som har omfattat alla medarbetare och som har resulterat i en strategisk inriktningsplan. Samgåendet har utöver en ny organisation inneburit förändrade arbetssätt, roller och rutiner. Den extra belastning som samgåendet inneburit har under året påverkat organisationen i sin helhet.

7.1 Kompetensförsörjning

7.1.1 Kompetensförsörjning

Till de rekryteringar som har genomförts under 2018 har myndigheten haft ett stort antal sökande. Bedömningen är att myndigheten har goda möjligheter att attrahera nödvändig kompetens. Även chefs- och expertkompetens kan säkerställas när behov uppstår. I samband med vakanser och pensionsavgångar har en bedömning om det finns behov av att utveckla kompetensprofilerna för att uppnå verksamhetens mål gjorts. Genom planering och flexibilitet tillvaratas även kompetens hos befintlig personal för att fylla kompetens- och bemanningsbehov vid vakanser. Myndigheten har, för att säkra kompetens och bemanning vid vakanser, sjukfrånvaro eller arbetstoppar även anställt arvodes-, säsongs- och timanställda samt i vissa fall anlitat konsulter.

Myndigheten har under 2018 tagit emot ett antal praktikanter inom till verksamheten kopplade universitetsutbildningar och fyra personer har varit anställda inom ramen för satsningen moderna beredskapsjobb.

7.1.2 Kompetensutveckling

Statens historiska museer bedriver ett kontinuerligt arbete för att säkerställa kompetensen, dels vid rekryteringar, dels genom gemensam och individuell kompetensutveckling. Medarbetarsamtal genomförs av alla chefer under året. I samtalen tydliggörs mål och behov av kompetensutvecklingsinsatser. Utifrån medarbetarsamtalen planeras kompetensutveckling för såväl individer som grupper och för myndigheten som helhet.

Särskild kompetensutveckling i form av interna utbildningar har genomförts under 2018. Dels har en arbetsmiljöutbildning genomförts för nya chefer och skyddsombud, dels har myndighetens upphandlings- och inköpsfunktion genomfört utbildningar inom upphandlingsområdet. Vidare har en utbildning avseende myndighetens projektmodell genomförts för projektledare. Andra exempel på genomförda kompetensutvecklingsinsatser är en GDPR-utbildning inför den nya dataskyddsförordningens införande, ett seminarium om konflikt- och krishantering i sociala medier och en utbildning i att möta hot och våld i utställningsmiljö. Inför Historiska museets nya utställning *Speaking Memories – Förintelsens sista vittnen* har kompetensutveckling kring metoder för att diskutera frågor kring Förintelsen genomförts under ledning av Forum för levande historia.

Medarbetarna inom de anslagsfinansierade verksamheterna uppmuntras att delta i såväl interna som externa nätverk samt att delta i konferenser i kompetensutvecklande syfte. Se även avsnitt 6.1. *Samverkan*. Exempel på externa

Workshop SHM-dagarna. Foto: Malin Grundberg.

nätverk som medarbetare från myndigheten har deltagit i är nätverk för controllers, registratorer, upphandling, utställare, pedagoger, samt olika forskningsnätverk. Inom Arkeologerna finns även interna nätverk som representerar olika teman eller tidsperioder.

Även kunskapsutbyte mellan museer är en viktig del i kompetensutveckling. Under 2018 har arbetsplatsutbyten genomförts med Statens försvarshistoriska museer och Världskulturmuseerna. Medarbetare från Livrustkammaren har besökt olika museer som bedriver intressant pedagogisk verksamhet. Bland annat besöktes Marinmuseum som vann "Årets pedagogiska pris" under Sveriges museers Vårmöte 2018. Myndigheten har också haft kompetensutbyten i digital teknik på Tekniska museet.

Under året samlades samtliga medarbetare för myndighetsdagar, de så kallade *SHM-dagarna*.

Syftet var att bygga allas kännedom om verksamheten inom myndigheten efter samgåendet samt att påbörja arbetet med myndighetens nya inriktning, se avsnitt 1.2.2 *Ny inriktning för myndigheten*. Under dagen erbjöds även en föreläsning av Susanne Wolmesjö, fil. mag. i pedagogik vid Bosön idrottsfolkhögskola, om vad som händer i hjärnan när vi rör oss och hur det kan påverka vår arbetsmiljö och hälsa.

Under året har även de månatliga personalmötena använts för att presentera pågående större projekt samt de olika avdelningarna och enheternas verksamhet samt medarbetare. Utrymme har också givits för att informera om nyinrättade administrativa rutiner som alla behöver ha kännedom om. Personalmötena har filmats och publicerats på myndighetens intranät, vilket gör dem tillgängliga för samtliga medarbetare, även de som arbetar i andra delar av landet.

För samtliga chefer med personalansvar arrangeras så kallade *Chefsforum* för kompetensutveckling och erfarenhetsutbyte. Under året har fokus legat på att arbetet med en ny inriktning för myndigheten och på lönebildningsprocessen. Under 2018 har myndighetens HR-funktion tagit fram ett nytt introduktionsprogram för nyanställda.

7.1.3 Personalsammansättning

Statens historiska museer strävar efter en personalsammansättning som tar tillvara den mångfald som olika erfarenheter, kontakter och kompetenser bidrar med.

Vid utgången av verksamhetsåret var könsfördelningen inom myndigheten 62 procent kvinnor och 38 procent män. Myndigheten strävar efter att uppnå en jämnare könsfördelning och beaktar denna aspekt i samband med rekryteringar. Den styrande principen är dock att den mest kvalificerade kandidaten rekryteras.

Medelåldern för tillsvidareanställda var vid årets slut 48 år. Under verksamhetsåret har antalet årsarbetskrafter uppgått till 249 och medelantalet anställda var 300 personer. Ökningen från föregående år beror på samgåendet med myndigheten Livrustkammaren och Skoklosters slott med Stiftelsen Hallwylska museet. Personalomsättningen inom myndigheten var sex procent.

7.2 Arbetsmiljö och hälsa

7.2.1 Arbetsmiljö

Ett kontinuerligt arbete pågår för att minska och förebygga ohälsa inom myndigheten. En ny arbetsmiljökommitté har bildats i och med samgåendet mellan Statens historiska museer och Livrustkammaren med Skoklosters slott och Stiftelsen Hallwylska museet. För att förbättra det systematiska arbetsmiljöarbetet i verksamheten, som är geografiskt spridd med skiftande arbetsmiljöer, har nya arbetsmiljörutiner och riktlinjer utvecklats.

Nya chefer och chefer som saknat erfarenhet av arbetsmiljöansvar har utbildats under året. Det

systematiska arbetsmiljöarbetet har förtydligats med rutinbeskrivningar och standardiserade blanketter för att underlätta uppföljning.

Under året har flera stora, parallella utvecklingsprojekt medfört en ökad oro och stress bland medarbetarna. Ombyggnaden i kvarteret Krubban tillsammans med flyttförberedelserna av Kungl. Myntkabinettet har medfört en rad interimslösningar gällande arbetsplatser för såväl medarbetare som chefer. Samgåendet mellan de båda myndigheterna har gjort myndigheten större med helt ny organisation och delvis nya arbetssätt, vilket för de flesta har inneburit omställningar.

Myndighetens senaste medarbetarundersökning som genomfördes 2017 har utmynnat i handlingsplaner på avdelnings- och enhetsnivå, planer som har följts upp i samverkan mellan chefer och medarbetare.

7.2.2 Sjukfrånvaro

Den totala sjukfrånvaron uppgick år 2018 till 3,43 procent av tillgänglig arbetstid. Det är en ökning i jämförelse med båda de tidigare myndigheternas utfall 2017, där myndigheten Livrustkammaren och Skoklosters slott med Stiftelsen Hallwylska museet hade 2,91 procent och myndigheten Statens historiska museer 3,10 procent.

7.3 Resultatbedömning

Samgåendet mellan de båda myndigheterna, renoveringen av kontorslokalerna i kvarteret Krubban och därtill hörande evakuering samt flytten av Kungl. Myntkabinettet har inneburit en påfrestning på arbetsmiljön för berörda medarbetare. Arbetsbelastningen för myndighetens medarbetare och chefer har varit hög, och tiden för återhämtning begränsad.

I samband med dessa förändringar har myndighetens arbetsmiljökommitté intensifierat sitt arbete. Myndigheternas riskbedömningar har efter samgåendet slagits ihop och uppdateras kontinuerligt. Mot bakgrund av tidigare genomförda medarbetarundersökningar, där bland annat frågor kring organisatorisk och social

arbetsmiljö behandlats, och som pekade på ett antal utvecklingsområden har myndigheten systematiskt arbetat med detta på myndighets-, avdelnings- och enhetsnivå.

Statens historiska museer bedömer att arbetet med arbetsmiljö, bemanning och personal-sammansättning samt de under 2018 vidtagna åtgärderna med kompetensförsörjning, och kompetensutveckling har bidragit till att säkerställa fullgörandet av myndighetens uppgifter i enlighet med Förordning (2014:1079) med instruktion för Statens historiska museer.

Tabell 27.

Sjukfrånvaron baseras på Arbetsgivarverkets sjukfrånvarouppgifter för årsredovisning.

*Totalt antal individer som har varit anställda vid myndigheten 2018.

**Redovisas inte om antalet understiger 10 individer

Sjukfrånvaro 2018

	Totalt	Kvinnor	Män
Antal individer*	359	223	136
Antal individer med sjukrapportering	225	147	78
Sjukfrånvaro i procent av tillgänglig arbetstid	3,43	3,76	2,89
Antal individer med långtidssjukfrånvaro**	-	-	-
Långtidssjukfrånvaro (60 kalenderdagar) i förhållande till tillgänglig arbetstid	1,11	1,22	0,94
Långtidssjukfrånvaro (60 kalenderdagar) i förhållande till total sjukfrånvaro	32,44	32,36	32,59
Antal individer i åldersgruppen 29 år eller yngre	45	30	15
Antal individer i åldersgruppen 29 år eller med sjukfrånvaro **	20	-	-
Sjukfrånvaro för åldersgruppen 29 år eller yngre i procent av tillgänglig arbetstid	4,56	7,96	4,56
Antal individer i åldersgruppen 30–49 år	163	103	60
Antal individer i åldersgruppen 30–49 år med sjukfrånvaro**	111	73	38
Sjukfrånvaro för åldersgruppen 30–49 år i procent av tillgänglig arbetstid	3,36	3,64	2,83
Antal individer i åldersgruppen 50 år eller äldre	151	90	61
Antal individer i åldersgruppen 50 år eller äldre med sjukfrånvaro**	94	59	35
Sjukfrånvaro för åldersgruppen 50 år eller äldre i procent av tillgänglig arbetstid	3,39	3,56	3,16

8. Finansiell redovisning

Sammanställning över väsentliga uppgifter

Sammanställning över väsentliga uppgifter (tkr)

	2018
Låneram i Riksgäldskontoret	
– beviljad	37 000
– utnyttjad	25 279
Räntekonto hos Riksgäldskontoret	
– beviljad kontokredit	94 530
– maximalt utnyttjad kontokredit	51 232
– ränteintäkter	198
– räntekostnader	–
Avgiftsintäkter	
– budget, enligt regleringsbrev	158 580
– utfall	149 398
Anslag	
– beviljad anslagskredit	4 868
– utnyttjad anslagskredit	–
– anslagssparande	1 240
Kapitalförändring	
Balanserad kapitalförändring tidigare år	-56 547
Årets kapitalförändring	2 108
Summa	-54 439
Personal	
Antal årsarbetskrafter	249
Medelantal anställda	300
Driftskostnad per årsarbetskraft	1 271

Myndigheterna Statens historiska museer och Livrustkammaren och Skoklosters slott med Stiftelsen Hallwylska museet gick samman 2018-01-01. Jämförelsesiffror har därför inte redovisats.

Resultaträkning

Resultaträkning (tkr)

	Not	2018
VERKSAMHETENS INTÄKTER		
Intäkter av anslag		163 829
Intäkter av avgifter och andra ersättningar	1	149 398
Intäkter av bidrag	2	13 712
Finansiella intäkter	3	333
Summa		327 271
VERKSAMHETENS KOSTNADER		
Kostnader för personal	4	-171 896
Kostnader för lokaler	5	-55 801
Övriga driftskostnader	6	-88 725
Finansiella kostnader	7	-68
Avskrivningar		-8 674
Summa		-325 163
VERKSAMHETENS UTFALL		2 108
TRANSFERERINGAR		
Medel som erhållits från myndigheter för finansiering av bidrag		—
Övriga erhållna medel för finansiering av bidrag		—
Lämnade bidrag		—
Saldo		—
ÅRETS KAPITALFÖRÄNDRING	8	2 108

Balansräkning

Balansräkning (tkr)

	Not	2018-12-31
TILLGÅNGAR		
Immateriella anläggningstillgångar	9	
Balanserade utgifter för utveckling		707
Rättigheter och andra immateriella tillgångar		2 633
		3 340
Materiella anläggningstillgångar	10	
Förbättringsutgifter annans fastighet		4 621
Maskiner, inventarier, installationer m.m.		19 342
Pågående nyanläggningar		9 789
		33 752
Varulager m.m.		
Varulager och förråd		2 346
Kortfristiga fordringar		
Kundfordringar		27 938
Fordringar hos andra myndigheter		10 098
Övriga kortfristiga fordringar	11	119
		38 156
Periodavgränsningsposter	12	
Förutbetalda kostnader		12 038
Upplupna bidragsintäkter		4 804
Övriga upplupna intäkter		31 549
		48 391
Avräkning med statsverket	13	
Avräkning med statsverket		-788
Kassa och bank		
Behållning räntekonto i Riksgäldskontoret		–
Kassa och bank		167
		167
SUMMA TILLGÅNGAR		125 365
KAPITAL OCH SKULDER		

Balansräkning (tkr)

	Not	2018-12-31
Myndighetskapital	14	
Statskapital		1 765
Donationskapital		3 608
Balanserad kapitalförändring		-56 547
Kapitalförändring enligt resultaträkningen	8	2 108
		-49 066
Avsättningar		
Pensioner och liknande förpliktelser	15	1 173
Övriga avsättningar	16	6 292
		7 465
Skulder m.m.		
Lån i Riksgäldskontoret	17	25 279
Räntekontokredit i Riksgäldskontoret	18	49 164
Kortfristiga skulder till andra myndigheter		7 591
Leverantörsskulder		19 211
Övriga kortfristiga skulder	19	2 719
		103 964
Periodavgränsningsposter	20	
Upplupna kostnader		10 199
Oförbrukade bidrag		19 074
Övriga förutbetalda intäkter		33 729
		63 002
SUMMA KAPITAL OCH SKULDER		125 365
Ansvarsförbindelser		
Statliga garantier för lån och krediter		Inga
Övriga ansvarsförbindelser		Inga

Anslagsredovisning

Anslagsredovisning (tkr)

UO 17:8:1 ap.1 - Statens historiska museer, förvaltningskostnader (ramanslag)

Ingående överföringsbelopp	Årets tilldelning enl. regleringsbrev	Omdisponerat anslagsbelopp	Totalt disponibelt belopp	Utgifter ¹	Utgående överföringsbelopp ²
1 857	162 507	637	165 001	-163 761	1 240

¹ Av avräknade utgifter är 67 tkr hänförliga till årets förändring av semesterlöneskuld intjänad t.o.m. 2008, enligt undantagsregeln i anslagsförordningen § 16 (1996:1189).

² Beslut enligt regleringsbrev: Anslagsbehållning som får disponeras 3%; beviljad anslagskredit 4 868 tkr.

Finansiella villkor

Avgiftsbelagd verksamhet

Avgifter tas ut med stöd av instruktion (2014:1079) och bemyndigande i regleringsbrev. Intäkterna disponeras av Statens historiska museer.

Verksamhet med full kostnadstäckning (tkr)

Verksamhet			Budget enligt regleringsbrev				Utfall			
	+/- t.o.m. 2016	+/- 2017	Int. 2018	Kost. 2018	+/- 2018	Ack. +/- utgående 2018	Int. 2018 ¹	Kost. 2018	+/- 2018	Ack. +/- utgående 2018
Försäljning av varor	-7 545	-11	4 350	-4 284	66	-7 490	4 088	-3 556	532	-7 024
Undersökningar, utredningar och andra tjänster	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tjänsteexport, WCV	-360	-26	1 730	-1 100	630	244	1 889	-1 122	767	381
Uppdrag	16	-16	-	-	-	-	-	-	-	-
Arkeologisk uppdragsverksamhet	-51 062	-2 052	141 000	-140 000	1 000	-52 114	126 282	-125 693	589	-52 525
Summa	-58 951	-2 105	147 080	-145 384	1 696	-59 360	132 259	-130 371	1 888	-59 168

Övrig avgiftsbelagd verksamhet

Entréer och visningar	-	-	4 400	-	4 400	4 400	6 029	-	6 029	6 029
Övrigt	-	-	7 100	-	7 100	7 100	12 287	-	12 287	12 287
Summa	-	-	11 500	-	11 500	11 500	18 316	-	18 316	18 316

¹ För arkeologisk uppdragsverksamhet ingår tjänsteexport (2 063 tkr) och intäkter av bidrag (978 tkr).

Resultatområde butik

Resultatområdet har sedan många år ett upparbetat underskott. För att uppfylla det finansiella villkoret full kostnadstäckning pågår ett medvetet arbete med att effektivisera och utveckla verksamheten inom området. Under 2018 visade samtliga enheter utom webbutiken ett positivt resultat.

Resultatområde tjänsteexport

Intäkter och kostnader för resultatområdet tjänsteexport är hänförligt till produktion och turné av vandringsutställningarna *We call them Vikings 1* och 2. Turnéplanen för *WCV 1* avslutas 2019 och utställningen återförs till Historiska museet för att bli del av en ny basutställning som öppnar 2020. *WCV 2* kan turnera till och med 2020, men i dagsläget finns ingen ytterligare turnéort avtalad. Resultatet beräknas vara positivt även vid turnéperiodens slut.

Resultatområde uppdragsverksamhet

Den arkeologiska verksamheten är till största delen beroende av länsstyrelsernas beslut av tilldelade uppdrag. Därmed är budget och prognoser för verksamhetens intäkter och kostnader helt marknadsberoende och svårbedömd även på kort sikt. När den arkeologiska uppdragsverksamheten överfördes till Statens historiska museer 2015 medföljde ett betydande ackumulerat underskott omfattande 53,6 Mkr. Inom Arkeologerna pågår ett utvecklingsarbete för att uppnå en ekonomi som på längre sikt är i balans.

Tilläggsupplysningar och noter

Myndigheterna Statens historiska museer och Livrustkammaren och Skoklosters slott med Stiftelsen Hallwylska museet gick samman 2018-01-01. Jämförelsesiffror har därför inte redovisats.

1. Information av väsentlig betydelse för regeringens uppföljning och prövning, enligt FÅB 2 kap. § 4

Maximibeloppet för direktupphandling (LOU 19 kap. § 7, 3 st) har överskridits i samband med anskaffningar från en leverantör. Värdet av direktupphandlingen var 0,8 Mkr och har avsett museiverksamhetens annonsering. Under året har ersättningar till samarbetspartners i arkeologiska uppdrag betalats med totalt 12 Mkr.

2. Redovisnings- och värderingsprinciper

Allmänt

Årsredovisningen är upprättad i enlighet med förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag (FÅB). Maskinella avrundningar kan ge smärre differenser jämfört med manuella summeringar.

Brytdag

Anslagsavräkning sker kostnadsmässigt. Löpande redovisning och anslagsavräkning avseende räkenskapsåret har gjorts till och med 2019-01-04. Som periodavgränsningspost bokförs belopp överstigande 50 tkr exklusive moms.

Värdering av fordringar och skulder

Fordringar har upptagits till det belopp som efter individuell prövning beräknas bli betalt. I de fall faktura eller motsvarande inkommit efter fastställd brytdag eller där fordrings- eller skuldbeloppet ej är känt vid brytdagen, redovisas beloppen som periodavgränsningsposter. Fordringar och skulder i utländsk valuta värderas för enstaka händelser enligt balansdagens kurs.

Värdering av tillgångar – lager

Lagret består av souvenirer och böcker och har värderats till anskaffningsvärdet.

Värdering av anläggningstillgångar

Materiella och immateriella anskaffningar med en ekonomisk livslängd om minst tre år och ett anskaffningsvärde på minst ett halvt prisbasbelopp (22 750 kr) har redovisats som anläggningstillgång. Vidare har förbättringsutgifter på annans fastighet av väsentliga belopp (minst 100 tkr) redovisats som anläggningstillgång. På anskaffningsvärdet görs linjär avskrivning utifrån den bedömda ekonomiska livslängden.

Följande avskrivningstider tillämpas:

Immateriella anläggningstillgångar – rättigheter och andra immateriella tillgångar	3 – 5 år beroende på anläggningens beskaffenhet
Förbättringsutgifter på annans fastighet	5 – 10 år beroende på anläggningens beskaffenhet
Datorer och kringutrustning	3 år
Installationer, kontorsmaskiner, utställningar och övriga inventarier	3 – 7 år beroende på anläggningens beskaffenhet
Konst och kulturtillgångar	Obegränsad ekonomisk livslängd

Personal i omställning

Personal i omställning redovisas för om 2017 som upplupen kostnad istället för övrig avsättning.

3. Övriga upplysningar

Statens historiska museer förvaltar Stiftelsen Fritz och Birgitta Åbergs fond. Tillgångarnas värde uppgår till ca 760 tkr. Ingen utdelning har skett under 2018.

Myndigheten förvaltar även Stiftelsen Hallwylska museet där tillgångarnas värde uppgår till ca 28 Mkr. Ingen utdelning har skett under 2018.

Svenska Numismatiska Föreningen stämde Statens historiska museer 2014 angående

äganderätten till en samling föremål som funnits deponerad hos Kungl. Myntkabinettet (mål nr T 13919-14). Den lösa egendom som tvisten gällde utgjordes av kulturföremål. Huvudförhandling i tingsrätten hölls i december 2016, domen utföll till Statens historiska museers fördel. Svenska numismatiska föreningen överklagade domen till Svea hovrätt (mål nr T 1329-17), domen utföll till Statens historiska museers fördel.

Svenska Numismatiska Föreningen ska ersätta staten för dess rättegångskostnader i tingsrätten och dess rättegångskostnader i hovrätten, totalt ca 3,3 Mkr. Domen överklagades till Högsta domstolen av Svenska Numismatiska Föreningen (mål nr T 408-18) som 2018 meddelade att de inte medger prövningsrätt. Intäkterna redovisas 2018. De totala kostnaderna för Statens historiska museer i form av advokat-kostnader har uppgått till cirka 3,6 Mkr och har redovisats löpande under åren.

4. Resultatredovisningen

Redovisning av intäkter och kostnader per prestation

Med anledning av samgåendet mellan Statens historiska museer och Livrustkammaren, Skoklosters slott med Stiftelsen Hallwylska museet (LSH) har årsredovisningens upplägg förändrats och prestationerna setts över. Kostnaderna för respektive prestation utgörs av totala kostnader, det vill säga både direkta och indirekta kostnader. Fördelningen av indirekta kostnader per prestation har skett med stöd av dels utnyttjad lokalyta (då det gäller lokalkostnader) dels direkta personalkostnader (då det gäller OH-kostnader).

Jämförelsetal för tidigare år redovisas ej på grund av sammanslagningen med LSH (som hade andra redovisningsprinciper för utfall per prestation).

Antal publicerade rapporter inom den Arkeologiska uppdragsverksamheten – avsnitt 2

Metoden för redovisning av antalet rapporter

inom Arkeologerna har ändrats på grund av förändrad intern arbetsprocess. Från och med 2017 redovisas antal arkeologiska rapporter för KML-ärenden som under året publicerats via Samla/Forndok, Riksantikvarieämbetets öppna digitala arkiv för publikationer. Tidigare angavs antalet totalt färdigställda rapporter, oavsett uppdragstyp.

Begrepp i resultatredovisningen gällande prestationen Samlingsförvaltning – avsnitt 3

Accession – förvärv av museiföremål till samlingarna. En accession kan omfatta en eller flera föremålsposter.

Föremålspost – en föremålspost kan i sig omfatta ett eller flera föremål.

Kvarstående eftersläpning i accessionen (tabell 7) – antalet pågående accessionsärenden i diariet är inte identiskt med antalet kvarstående accessionsärenden. Anledningen är att myndigheten före 2015 gav varje fornlämning ett inventarienummer som därmed blev ett eget accessionsärende. I praktiken innebar det att ett fyndöverföringsbeslut, som utgör ett ärende i diariet, kunde delas upp i flera accessionsärenden beroende på hur många fornlämningar som omfattades.

Gåva – en gåva likställs i denna redovisning med en föremålspost, oavsett om gåvan omfattar en eller flera föremål.

Begrepp i resultatredovisningen för publik verksamhet – avsnitt 5

Fördelning av besökare mellan män och kvinnor – beräknas via besöksundersökningar som museerna genomför med hjälp av Myndigheten för kulturanalys. På Historiska museet genomförs publikundersökningar med hjälp av verktyget Visitor360. Vid Tumba bruksmuseum genomförs inte denna utvärdering på grund av begränsade personalresurser.

Nöjdhet med besöket – bedömningen beräknas via besöksundersökningar som museerna

genomför med hjälp av Myndigheten för kulturanalys. På Historiska museet genomförs publikundersökningar med hjälp av verktyget Visitor360. Vid Tumba bruksmuseum genomförs inte denna utvärdering på grund av begränsade personalresurser.

Unika besökare på webbplatsen – i tidigare årsredovisningar redovisades totalt antal besök och inte antal unika besökare för de webbplatser som var kopplade till myndigheten Statens historiska museer innan samgåendet 2018.

Följare i sociala medier – statistiken baseras på antal följare på Facebook, Instagram och Twitter.

Antal obokade skolgrupper – avser skolgrupp som besöker museet på egen hand. Denna typ av grupper tas inte emot på Skoklosters slott och på Tumba bruksmuseum.

Deltagare i mässan Skola+Museum=Sant – bygger på en gemensam uppskattning från de deltagande museerna.

Deltagare Vikingasommar på Historiska museet – samtliga aktiviteter som genomförs på gården under Vikingasommar räknas som en programpunkt per dag. Programpunkten är medräknad i redovisad statistik men bokförs inte i kassasystemet. På grund av att många besökare går in och ut på gården vid flera tillfällen registreras inte heller antal deltagare. Bedömningen är att majoriteten av de besökande under 19 år även besöker gården, det vill säga cirka 16 000 under 2018. Antalet baseras på antal verksamhetsbesök aktuella månader multiplicerat med den procentandel som har erhållits med hjälp av genomförda stickprov under året. Antalet deltagare är inte medräknad i resultatredovisningens statistik.

Redovisning av datafångst per museum

Hallwylska museet

Anläggningsbesökare

- besök i palatset/museet och museibutik
- besök på palatsgården med restaurang under sommarhalvåret och andra arrangemang under övrig tid
- besöksräknande kamera sedan 2016
- stickprov görs för att säkerställa kvaliteten på räklandet
- medarbetare räknas bort från totalsumman

Verksamhetsbesökare

- besök i palatset/museet och museibutik
- samtliga besökare registreras i kassasystemet
- barn och unga under 19 år redovisas särskilt i kassasystemet

Historiska museet

Anläggningsbesökare

- besök på museet och museibutik
- besök på restaurangen och andra arrangemang under övrig tid
- besöksräknande kamera som ligger till grund för en uträkning baserad på stickprov. Innan 2018 låg en besöksräknande matta till grund för uträkningen.
- stickprov görs för att säkerställa kvaliteten på räklandet

Verksamhetsbesökare

- besök på museet och museibutik
- antal verksamhetsbesökare beräknas via fyra stickprov där 100 besökare per gång tillfrågas om de har besökt utställningarna
- skolbesök med antal deltagare registreras i kassasystemet

- barn och unga under 19 år redovisas särskilt i kassasystemet med hjälp av att museet vid 20 tillfällen manuellt räknar besökare under 30 minuter. Denna metod infördes 2017 på inrådan av Myndigheten för kulturanalys.
- stickprov görs för att säkerställa kvaliteten på räknandet

Kungl. Myntkabinettet

Museet har varit stängt 2018.

Livrustkammaren

Anläggningsbesökare och verksamhetsbesökare

- besök på museet och museibutik
- besöksräknande sensor
- barn och unga under 19 år registreras manuellt i kassasystemet
- stickprov görs för att säkerställa kvaliteten på räknandet
- medarbetare räknas bort från totalsumman
- program för vuxna och antal deltagare registreras i Tickster
- antal deltagare i skolprogrammen baseras på en schablon

Skoklosters slott

Anläggningsbesökare

- besök på slottet/museet och museibutik
- besök på café och i parken
- besöksräknande kameror
- medarbetare räknas bort från totalsumman

Verksamhetsbesökare

- besök i palatset/museet och museibutik
- samtliga besökare registreras i kassasystemet
- barn och unga under 19 år redovisas särskilt i kassasystemet

Tumba bruksmuseum

Anläggningsbesökare

- besök på museet, museibutik och konferens gäster
- besök på café och restaurang
- manuell registrering av besökare med handräknare, summeras i Excel-fil

Verksamhetsbesökare

- besök på museet och museibutik samt deltagare i konferenser då möteslokaler är våra utställningslokaler
- barn och unga under 19 år under allmänna öppettider beräknas med hjälp av en schablon och därtill läggs besök från skolan (förskola, grundskola och gymnasiet)
- programdeltagare som registreras uppdelat på besökare vuxen och besökare under 19 år

5. Uppgifter om ledande befattningshavare enligt 7 kap. 2 § Förordningen om Årsredovisning och budgetunderlag – utbetalda ersättningar

Ledning	(tkr)	Uppdrag
Maria Jansén <i>varav förmåner</i>	1 151 0	Inga
Insynsråd	(kr)	Uppdrag
Eskil Franck	4 500	Eskfra AB, ledamot, M&D Franck AB, suppleant
Anders Högberg	4 500	Inga
Johanna Sandahl	4 500	AB Smålands Taberg ledamot, Svenska Naturskyddsföreningen Förlag AB ordförande, Naturvårdsverkets insynsråd, Seedbox programstyrelse (Linköpings universitet), Internationella institutet för industriell miljöekonomi styrelseledamot (Lunds universitet), Agenda 2030-delegationen ledamot
Seher Yilmaz	3 000	Inga

6. Noter

Belopp redovisas i tkr där ej annat anges.

Not 1. Intäkter av avgifter och andra ersättningar

	2018
Entréavgifter och visningar	6 029
Arkeologerna	123 042
Försäljning av varor	4 088
Avgifter enligt § 4 avgiftsförordningen	6 437
Tjänsteexport	3 952
Icke-statliga medel enligt 6 kap. § 1, kapitalförsörjningsförordningen (sponsormedel 322 tkr, ersättning för rättegångskostnader 3337 tkr)	3 659
Övrigt	2 191
Summa	149 398

Samtliga avgifter tas ut med stöd av bemyndigande i instruktion och regleringsbrev, förutom avgifter enligt 4 § avgiftsförordningen. Avgifter enligt § 4 avgiftsförordningen avser huvudsakligen avgifter för uthyrning av lokaler (5 063 tkr) samt ersättningar avseende resurssamordning (950 tkr) med Riksantikvarieämbetet i kvarteret Krubban.

Not 2. Intäkter av bidrag

	2018
Statliga	7 004
Mellanstatliga	364
Utomstatliga	6 344
Summa	13 712

Bidragsintäkterna är huvudsakligen hänförliga till lönebidrag (1,8 Mkr) FoU-verksamheten (5,3 Mkr) samt Stiftelsen Tumba bruksmuseum (3,3 Mkr).

Not 3. Finansiella intäkter

	2018
Ränteintäkter från Riksgäldskontoret	321
Övriga finansiella intäkter	12
Summa	333

Finansiella intäkter utgörs i huvudsak av ränteintäkter på räntekonto samt konto för lån till AT i Riksgäldskontoret.

Not 4. Kostnader för personal

	2018
Löner, exklusive sociala avgifter	-115 448
Varav arvoden till ej anställd personal	-357
Övriga kostnader för personal	-56 448
Summa	-171 896

Av de totala personalkostnaderna är 69 Mkr hänförliga till Arkeologerna.

Not 5. Lokalkostnader

	2018
Lokalhyror	-42 335
El och uppvärmning	-4 142
Reparationer och underhåll	-703
Avsättning lokalhyra	-3 157
Övriga lokalkostnader	-5 464
Summa	-55 801

Övriga kostnader utgörs i huvudsak av lokalvård (2,3 Mkr) samt hyra av bodar vid fältarbete (1,7 Mkr). Utöver ovanstående redovisade kostnader tillkommer lokalkostnader i form av avskrivningar för förbättringsutgifter på annans fastighet (853 tkr).

Not 5. Lokalkostnader (forts.)

Hyresvärd	Lokalhyror	El och uppvärmning	Reparation och underhåll	Avsättning lokalhyra	Övriga lokalkostnader
Statens fastighetsverk	-18 818	-3 222	-67		-186
Riksantikvarieämbetet – Svensk museitjänst	-7 325	-32			-66
Newsec (KMK)	-9 445			-3 157	
Fastighets AB Väderholmen (Hägersten)	-1 625				
MMJ fastigheter 17:5 AB (Uppsala)	-629	-149			-42
AB Platzer fastigheter (Möln-dal)	-1 161				-405
Klövern Rivan AB (Lund)	-1 967				
Klövern Ström AB (Linköping)	-1 367				
Övriga leverantörer	0	-738	-636		-4 765
	-42 335	-4 142	-703	-3 157	-5 464

Not 6. Övriga driftskostnader

Av övriga driftskostnader är 38,4 Mkr hänförliga till Arkeologerna och 2,2 Mkr till butikerna. Arkeologerna har minskat sina driftskostnader med cirka 8 Mkr jämfört med föregående år vilket förklaras av lägre konsultkostnader och minskade kostnader för gräv- och schaktningsarbeten i projekten.

Not 7. Finansiella kostnader

	2018
Räntekostnader lån i Riksgäldskontoret	-
Övriga finansiella kostnader	-68
Summa	-68

Övriga finansiella kostnader utgörs av realiserade kursförluster samt dröjsmålsräntekostnader för leverantörsfakturor.

Not 8. Kapitalförändring enligt resultaträkningen

	2018
Arkeologisk uppdragsverksamhet	588
Försäljning av varor	532
Tjänsteexport, <i>We call them Vikings</i>	767
Bidragsfinansierad verksamhet	220
Årets kapitalförändring	2 108

Not 9. Immateriella anläggningstillgångar

Balanserade utgifter för utveckling	2018-12-31
IB anskaffningsvärde	10 043
Omklassificering	-
Årets anskaffningar	-
<i>UB anskaffningsvärde</i>	<i>10 043</i>
IB ackumulerade avskrivningar	-7 289
Omklassificering	-
Årets avskrivningar	-2 047
<i>UB ackumulerade avskrivningar</i>	<i>-9 336</i>
Bokfört värde	707

Rättigheter och andra immateriella anläggningstillgångar	2018-12-31
IB anskaffningsvärde	4 594
Årets anskaffning	2 083
Årets utrangering	-
<i>UB anskaffningsvärde</i>	<i>6 677</i>
IB ackumulerade avskrivningar	-3 512
Årets avskrivningar	-559
Återfört vid utrangering	-
<i>UB ackumulerade avskrivningar</i>	<i>-4 071</i>
Bokfört värde	2 606

Pågående nyanläggningar	2018-12-31
IB anskaffningsvärde	940
Årets anskaffning	1 170
Årets aktivering	-2 083
Bokfört värde	27
Summa bokfört värde, immateriella anläggningstillgångar	3 340

Not 10. Materiella anläggningstillgångar

Förbättringsutgifter annans fastighet	2018-12-31
IB anskaffningsvärde	10 223
Årets anskaffning	-
Årets utrangering	-
<i>UB anskaffningsvärde</i>	<i>10 223</i>
IB ackumulerade avskrivningar	-4 748
Årets avskrivningar	-853
Återfört vid utrangering	-
<i>UB ackumulerade avskrivningar</i>	<i>-5 601</i>
Bokfört värde	4 622

Maskiner, inventarier, installationer m.m.	2018-12-31
IB anskaffningsvärde	86 953
Årets anskaffningar	1 109
Årets utrangeringar	-2 328
<i>UB anskaffningsvärde</i>	<i>85 733</i>
IB ackumulerade avskrivningar	-63 504
Årets avskrivningar	-5 215
Omklassificering	-
Återfört vid utrangeringar	2 328
<i>UB ackumulerade avskrivningar</i>	<i>-66 391</i>
Bokfört värde	19 342

Pågående nyanläggningar	2018-12-31
IB anskaffningsvärde	1 389
Årets anskaffning	8 400
Omklassificering	-
Årets aktivering	-
Bokfört värde	9 789
Summa bokfört värde, materiella anläggningstillgångar	33 753

Not 11. Övriga kortfristiga fordringar

	2018-12-31
Rese- och löneförskott	1
Deponering av hyra hos Länsstyrelsen	87
Övriga kortfristiga fordringar	31
Summa	119

Not 12. Periodavgränsningsposter – fordringar

	2018-12-31
Förutbetalda hyreskostnader	11 469
Övriga förutbetalda kostnader	568
Upplupna bidragsintäkter	4 804
Övriga upplupna intäkter	31 549
Summa	48 391

Övriga upplupna intäkter utgörs till största delen av projektfordringar i Arkeologernas verksamhet.

Not 13. Avräkning med statsverket

	2018-12-31
<i>Anslag i räntebärande flöde</i>	
Ingående balans	-2 494
Redovisat mot anslag	163 761
Anslagsmedel som tillförts räntekontot	-162 507
Skuld avseende anslag i räntebärande flöde	-1 240
<i>Fordran avseende semesterlöneskuld som inte har redovisats mot anslag</i>	
Ingående balans	385
Redovisat mot anslag enligt undantagsregeln	67
Fordran avseende semesterlöneskuld som inte har redovisats mot anslag	452
Summa avräkning med statsverket	-788

Not 15. Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser

	2018-12-31
Ingående avsättning	1 114
Årets pensionskostnad	602
Årets pensionsutbetalningar	-543
Utgående avsättning	1 173

Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser avser åtaganden för framtida betalningar av delpensioner.

Not 16. Övriga avsättningar

	2018-12-31
<i>Omställningsmedel</i>	
Ingående avsättning	1 217
Årets förändring	420
Utgående avsättning	1 637

Återställande av lokaler samt kommande hyreskostnader

Ingående avsättning	1 896
Årets förändring	2 759
Utgående avsättning	4 655
Summa utgående övriga avsättningar	6 292

Återställande av lokaler avser återställande av Kungl. Myntkabinettets lokaler i enlighet med hyresavtal. Kommande hyreskostnader avser lokalhyra Kungl. Myntkabinettet 201910-201912.

Not 14. Myndighetskaptal

	Statskapital	Donationskapital	Balanserad kapitalförändring		Kapitalförändring enl RR	Summa
			<i>Avgiftsbelagd verksamhet</i>	<i>Bidragsfinansierad verksamhet</i>		
Utgående balans 2017 ¹⁾	-	-	-	-	-	-
Ingående balans 2018	1 765	3 608	-61 056	4 509	-	-51 174
Föregående års kapitalförändring ¹⁾	-	-	-	-	-	-
Årets kapitalförändring	-	-	-	-	2 108	2 108
<i>Summa årets förändring</i>	-	-	-	-	2 108	2 108
Utgående balans 2018	1 765	3 608	-61 056	4 509	2 108	-49 066

1) Redovisas ej på grund av samgåendet 2018-01-01.

Statskapitalet består av objekt som Riksantikvarieämbetet, efter inlösen, tillfört Statens historiska museer enligt lagen om kulturminnen (1998:950). Bidragsfinansierad verksamhet

består av från och med år 2003 inköpta föremål till samlingarna, vilka har finansierats med bidrag. Härtill kommer oförbrukade bidrag som intäktsförts tidigare år och där återbetalningsskyldighet inte föreligger.

Not 17. Lån i Riksgäldskontoret

	2018-12-31
<i>Låneram enl. 20 § lag (1996:1059)</i>	37 000
Ingående skuld	22 764
Upptagna lån under året	10 577
Amorteringar under året	-8 062
Utgående skuld	25 279

Not 18. Räntekontokredit i Riksgäldskontoret

	2018-12-31
<i>Beviljad kreditram</i>	94 530
Ingående skuld	41 937
Utgående skuld	49 164

Not 19 Övriga kortfristiga skulder

	2018-12-31
Personalens källskatt	2 704
Övrigt	15
Utgående skuld	2 719

Not 20. Periodavgränsningsposter – skulder

	2018-12-31
<i>Upplupna kostnader</i>	
Upplupna löner och arvoden, inkl. sociala avgifter	728
Upplupna semesterlöner, inkl. sociala avgifter	6 480
Övrigt	2 991
<i>Summa</i>	<i>10 199</i>
<i>Oförbrukade bidrag</i>	
Bidrag från statliga myndigheter	1 306
Bidrag från utomstatliga givare	17 769
<i>Summa</i>	<i>19 074</i>
<i>Övriga förutbetalda intäkter</i>	
Förutbetalda intäkter i projekt i Arkeologernas verksamhet, statliga	31 650
Befarade projektunderskott	1 350
Övrigt	729
<i>Summa</i>	<i>33 729</i>
Summa	63 002

Beräknat ianspråktagande av bidrag från statliga myndigheter

< 31/3 2019	1/4 – 31/12 2019	2020 – 2021	> 2021
353	953	0	0

Årsredovisningens undertecknande

Jag intygar att årsredovisningen ger en rättvisande bild av verksamhetens resultat samt av kostnader, intäkter och myndighetens ekonomiska ställning.

Stockholm den 21 februari 2019

Maria Jansén
Överintendent

Årsredovisning för Statens historiska museer

Statens historiska museer
Box 5428, 114 84 Stockholm
Besöksadress: Storgatan 41

Tel: 08-519 556 00, Fax: 08-519 556 03
Epost: registrator@shm.se
www.shm.se

Foto framsida och baksida: Jens Mohr
Utställningen I Love You Madly på Livrustkammaren

Formgivning och produktion: Jenny Marchi

Lovisa Ulrikas kröningsklänning från 1751. Foto: Jens Mohr

Arkeologerna | Hallwylska museet | Historiska museet
Kungl. Myntkabinettet | Livrustkammaren
Skoklosters slott | Tumba bruksmuseum

**STATENS
HISTORISKA
MUSEER**